BBC

ZIMOWE CIĘCIE: CZAS ODMŁODZIĆ KRZEWY

Styczeń/Luty 1-2 (63)/2024

Gardeners' World

EDYCJA POLSKA

NATURALNE *barwniki do tkanin*

Miniaturowe iglaki

UPRAWIAJ I OSZCZĘDZAJ

Przestań wydawać majątek na jedzenie

TESTUJEMY
ROZDRABNIACZE DO GAŁĘZI

10 OGRODÓW z darmowym wstępem

PROJEKTOWANIE
Alan pomaga urządzić modny warzywnik

WYSIEW NASION
Rekha radzi, jak przygotować rozsadę warzyw i kwiatów

GRUNT TO ZDROWIE
Adam pokazuje, jak ogrodnictwo wpływa na zdrowie

Styczeń-luty 1-2/2024
cena 17,90 zł (w tym 8% VAT)
ISSN 2391-8381 Indeks 403636
01
9 772391 838142

Warsaw
GardenExpo

ZAKRES BRANŻOWY TARGÓW

- Architektura krajobrazu
- Bbq
- Doniczki
- Florystyka
- Meble ogrodowe
- Narzędzia ogrodnicze
- Ogrodnictwo
- Oświetlenie
- Szklarnie
- Technika ogrodnicza

eprasa.pl ee16bc83d8

Warsaw GardenExpo

MIĘDZYNARODOWE TARGI OGRODNICTWA

14–16 LUTEGO 2024

ZAREJESTRUJ SIĘ

www.warsawgardenexpo.com

WYSTAWCY 2024:

STYROBUD GÓRNO · CLOVERIS Ekskluzywne Meble Ogrodowe · hartika wood composite system · STIHL · Kryształowy Świat · Bronisze · GABA · Gardenphilia DESIGNER · Tarasola More than pergola · Husqvarna Polska · FTE FENCE - TECH · EUROPOOL · ULINSCY · CARAVANNER 4X4

Aleja Katowicka 62, 05-830 Nadarzyn | info@warsawexpo.eu | www.warsawexpo.eu | / warsawexpo

eprasa.pl ee16bc33d8

Prenumerata

Gardeners' World. Edycja Polska to wydanie licencyjne największego brytyjskiego magazynu ogrodniczego BBC *Gardeners' World Magazine*. W polskiej edycji dzielimy się z wami naszymi odkryciami – od inspirujących ogrodów (angielskich i polskich) i zachwycających roślin, po zakupowe wskazówki i podpowiedzi, co zrobić, by ogród był zawsze w kwitnącej formie.

Zaprenumeruj *Gardeners' World. Edycja Polska* w wersji drukowanej z rabatem

5% na kwartał (3 wydania)
10% na rok (10 wydań)
25% na dwa lata (20 wydań)

Zamów prenumeratę na
www.UlubionyKiosk.pl
Przesyłka gratis

Welcome

Styczeń i luty trzymają ogród w mroźnym uścisku, ale przyroda daje powoli znać, że ten stan nie potrwa wiecznie. Wystarczy szeroko otworzyć oczy i wytężyć słuch. Pod koniec lutego zauważymy już nadchodzące zmiany. Na niektórych roślinach, pomimo śniegu i chłodu, pojawią się nawet kwiaty.

Czym żyjemy my, ogrodnicy, w tym najtrudniejszym czasie oczekiwania na wiosnę? Dokarmianie ptaków powinno być wpisane w każdy dzień zimowego kalendarza – obserwowanie, jak korzystają z karmników lub owoców, które wiszą jeszcze na gałązkach daje nadzieję, że pozostaną w naszym otoczeniu na dłużej i staną się naszymi sprzymierzeńcami.

Jednym z ważniejszych punktów, o którym nie możemy zapomnieć zimą jest formowanie drzew i krzewów. Chwile słonecznej pogody to idealny moment na przeprowadzenie niezbędnych cięć gatunków owocowych i ozdobnych. W tym wydaniu przygotowaliśmy cały pakiet informacji na temat zimowego cięcia – od teorii, przedstawionej przez Monty'ego, przez praktyczny przewodnik Frances, aż pod test rozdrabniaczy do gałęzi.

Ponieważ zbliża się czas wysiewów, Rekha podpowiada, jak pozyskuje i wysiewa nasiona roślin ozdobnych i jadalnych oraz jak radzi sobie z nadwyżkami roślin. Sarah prezentuje rośliny doniczkowe, które mogą wypełniać dom kwiatami przez wiele miesięcy, a Celestina tłumaczy, dlaczego najlepiej wypełniać wazony kwiatami z własnego ogrodu.

Jeśli chcielibyście w najbliższym czasie wykorzystać rośliny do odnawiania tekstyliów, koniecznie przeczytajcie poradnik Rapha i wskazówki dotyczące roślin barwierskich. Natomiast, jeśli planujecie już letnie wakacje, polecamy przewodnik po otwartych ogrodach w różnych miastach Europy. Znajdziecie w nim 10 fantastycznych miejsc z bezpłatnym wstępem, które warto odwiedzić.

Małgorzata Wójcik
Redaktor naczelna
malgorzata.wojcik@avt.pl

Nowy rok zaczynamy od nowej serii artykułów poświęconych oszczędnym uprawom. Eksperci Gardeners' World w każdym kolejnym wydaniu będą pokazywać, jak można zaoszczędzić pieniądze, uprawiając własne warzywa, zioła i owoce, a przy tym działać w zgodzie z przyrodą.

Eksperci Gardeners' World

Monty Don
Ogrodnik-samouk, główny prowadzący Gardeners` World. Entuzjasta psów i upraw ekologicznych, z czytelnikami spotyka się w swoim ogrodzie w Longmeadow.

Carol Klein
Ogrodniczka, łączy występy w telewizji z pisaniem i obowiązkami w jej własnym ogrodzie w Glebe Cottage. Inspiruje nas niezwykłą energią i bogatym doświadczeniem.

Alan Titchmarsh
Autor poczytnych poradników i kilku programów telewizyjnych. Dzieli się bogactwem wiedzy o uprawie roślin, dba o swoje grządki w Hampshire.

Rekha Mistry
Ogrodniczka, influencerka i prezenterka. Z zapałem uprawia na działce warzywa, zioła i owoce w zgodzie z naturą. Prezentuje przepisy na dania z ich udziałem.

Adam Frost
Utytułowany architekt krajobrazu, zdobywca wielu nagród na Chelsea Flower Show. Pokazuje, że pielęgnacja ogrodu wcale nie musi być skomplikowana.

eprasa.pl ee16bc33d8

SPIS TREŚCI

styczeń – luty 2024

32
Monty dzieli się swoimi radami na temat przycinania na początku roku i tłumaczy, dlaczego trzeba to robić

60
Raph wyjaśnia, jak uprawiać rośliny barwiące i samodzielnie pozyskać barwniki, które pozwolą odnowić ubrania

78
Sarah przedstawia sukulenty wymagające minimum pielęgnacji

LUBIMY

8 **Gwiazdy zimy**

22 **Karłowate iglaki**

INSPIRACJE

32 **Prawidłowe przycinanie**
Najważniejsze reguły zimowego cięcia

38 **Miejsce na własne uprawy**
Alan podpowiada, jak zaplanować warzywnik

43 **Kondycja fizyczna**
Jak praca w ogrodzie utrzymuje nas w formie?

47 **10 otwartych ogrodów w Europie**
Miejsca z bezpłatnym wstępem

54 **Ogrody Roku 2022**
– ogród czytelników
Wiejski z formalną strukturą

60 **Barwniki do tkanin**
Jak je uzyskać z roślin?

68 **Ogrodnicy dla planety**
Zrównoważona siła kwiatów

107 **Rozdrabniacze do gałęzi**
Test najlepszych modeli

114 **Cięcie roślin**
Odmładzanie jaśminowca

ROŚLINY DONICZKOWE

74 **Całe w kwiatach**

78 **Łatwe w uprawie sukulenty**

WŁASNE UPRAWY

82 **Uprawiaj i oszczędzaj przez cały rok**

85 **Niskie wydatki na warzywa i owoce**

91 **Wysiew nasion i produkcja rozsady**

FAUNA W OGRODZIE

26 **Monty pomaga dzikim zwierzętom**

96 **Jer**

98 **Podaruj przyrodzie dom**

FELIETON

24 **Cały Monty**

121 **Opowieści Titchmarsha**

PYTANIA I ODPOWIEDZI

117-120 **Eksperci radzą czytelnikom**

eprasa.pl ee16bc33d8

Lista zakupów

▲ Szklarnia z drewna cedrowego Gabriel Ash
Szklarnie-oranżerie firmy Gabriel Ash to jedyne drewniane szklarnie rekomendowane przez Królewskie Towarzystwo Ogrodnicze (RHS). Każda szklarnia jest wykonywana ręcznie przez rzemieślników z fabryki w Cheltenham. Szklarnie wyposażone są w innowacyjną, automatyczną wentylację w kalenicy, a także osprzęt ze stali nierdzewnej i litego mosiądzu. Wypełnione są szkłem hartowanym.
www.topszklarnie.pl

▶ Parasol przeciwdeszczowy Liście bananowca
Oryginalny przezroczysty parasol z motywem liści bananowca. Skutecznie chroni przed deszczem i wiatrem. Wyposażony w wygodną do trzymania w dłoni drewnianą rączkę. Otwierany automatycznie.
www.agrosklep.pl

◀ Silvakol
Środek przeciwko ogryzaniu drzew Silvakol to preparat w formie białej farby o działaniu odstraszającym. Przeznaczony jest do ochrony sadzonek drzew liściastych oraz iglastych przed zgryzaniem przez zające, sarny i inne zwierzęta w okresie jesienno-zimowym.
www.asplant.com

◀ Przerębel Trio
Dzięki rurce wychodzącej z pokrywy toksyczne gazy powstałe podczas rozkładu obumarłych roślin w stawie lub oczku wodnym swobodnie ulatniają się do atmosfery – niezależnie od grubości pokrywy śnieżnej, co chroni zimujące ryby przed uduszeniem.
www.hydroogrod.pl

▼ Przezroczysty karmnik dla ptaków na okno
Zapewni schronienie i pokarm dla ptaków w twoim sąsiedztwie. Karmnik jest wygodnie mocowany do okna za pomocą przyssawek. Wystarczy napełnić go karmą dla ptaków i przymocować do okna od zewnątrz. Potem już tylko spokojnie obserwuj ptasich przyjaciół, którzy będą do ciebie przylatywać.
www.tanieprezenty.pl

▶ Łopata do śniegu VEVOR
Łopata do śniegu o średnicy 940 mm pokrywa większy obszar, ograniczając potrzebę wielokrotnego odśnieżania. Dwustronne ostrze dostosowuje się do różnych warunków śniegowych i terenu. Wykonana ze stopu aluminium rączka zapewnia wytrzymałość i trwałość.
www.vevor.pl

eprasa.pl ee16bc33d8

▶ Kominek ogrodowy Augustus

Kiedy na tarasie lub w ogrodzie robi się zimno, piec tarasowy zapewni ci długie godziny w cieple. Ten stabilny kominek jest wykonany z niepękającego żeliwa i w ciągu kilku minut promienieje przytulnym ciepłem. Zapal w komorze drewno lub węgiel drzewny i ciesz się ciepłem przez kilka godzin.
www.electronic-star.pl

▼ Zestaw na ziemiórki

W skład zestawu wchodzą 2 butelki preparatu „Pa, pa ziemiórki!" – 2 x 500 ml (działa na larwy w ziemi) oraz 10 szt. żółtych lepów do doniczek (wyłapią to latające owady). Tylko stosowanie preparatu i lepów razem przyniesie skuteczny rezultat – pozbędziesz się ziemiórek ze swoich roślin doniczkowych.
www.sklep.plantlover.pl

◀ Kiełkownica poziomowa gliniana Terra

Kiełkownica stworzona z toskańskiej gliny. Jest duża i praktyczna, pozwala na wyhodowanie dużych ilości kiełków na raz. Posiada 4 poziomy, zapewniające nasionom odpowiedni drenaż i cyrkulację powietrza.
www.ekoahimsa.pl

◀ Dozownik wody do doniczek

Nawadniacz-konewka dozuje wodę do roślin domowych. Dostarcza wodę nawet przez 4 dni, w zależności od wielkości donicy, stanowiska i pobierania wody przez roślinę. Pojemność 110 ml, wysokość 16 cm.
www.sklep.markowedonice.pl

▶ Olejek zapachowy Angielski Ogród

Kompozycja, jaka powstaje po użyciu tego olejku w pomieszczeniu przywodzi na myśl cudowny ogród. Miejsce, w którym różnorodność kwiatów jest na tyle duża, że aromat sam unosi się w powietrzu, nie trzeba schylać się, aby powąchać każdy kwiat.
www.swiatzapachu.pl

▼ Sauna ogrodowa THERMO

Sauna z przedsionkiem to produkt dedykowany osobom ceniącym luksus i komfortowe warunki. Posiadając w swoim ogrodzie przestronną saunę, wreszcie odpoczniesz, oczyścisz ciało i umysł. Sauna wykonana z polskiego drewna świerkowego.
www.domkisauny.pl

◀ O kompozycji Sztuka tworzenia kwiatowych aranżacji

Sonia Twardoń

Odkryj magię kwiatów i naucz się tworzyć piękne i harmonijne kompozycje florystyczne. Autorka prowadzi czytelnika przez fascynujący świat kwiatów – od podstawowych zasad i technik po wyszukane kombinacje kolorystyczne i wykorzystanie różnorodnych materiałów. Znajdziesz tu wiele cennych wskazówek i inspiracji, które pozwolą ci rozwinąć kreatywność oraz pokażą, jak wyrażać siebie za pomocą kwiatów.
www.flowerstoriesstore.com

eprasa.pl ee16bc33d8

eprasa.pl ee16bc33d8

„Za nowy rok i za nową szansę – na zdrowie!”
Oprah Winfrey

Lubimy zimę

Styczeń od zawsze jest związany z początkiem: nie chodzi tylko o upływ lat, ale także o rozpoczęcie nowych etapów w naszym życiu. Mamy akcję „Suchy Styczeń” dla tych, którzy chcą dać odpocząć wątrobie po swawolach związanych z Bożym Narodzeniem oraz „Veganuary”, czyli wegański styczeń, dla wszystkich, których dieta wymaga uwagi. Proponuję jeszcze „Szoporządek”, który polega na wyjściu do ogrodu i uprzątnięciu szopy. Czas wyrzucić to, co bezużyteczne, naostrzyć to, co tępe i oddać to, co tylko zaśmieca kąty. Podsumowując: styczeń to zdrowie, witalność i lśniąca szopa.

TEKST JAMES ALEXANDER-SINCLAIR

GWIAZDA MIESIĄCA

Zimokwiat wczesny
(*Chimonanthus praecox*) ‘Luteus’

Jesteśmy w środku głębokiej zimy; w czasie, gdy większość roślin albo mocno śpi i jest niewidoczna, albo wygląda jak bezlistne szkielety w mglistym mroku. Teraz i ty możesz schować się w kołnierzu płaszcza i być wdzięcznym za to, że pamiętałeś o rękawiczkach. Jednak od czasu do czasu zdarza się moment zaskoczenia, radości, która sprawia, że chmury się rozstępują i nawet największa zrzęda ma ochotę zatańczyć tarantelę. Może to być zgraja szczeniąt, doskonałe ciasto, dźwięk skrzypiącego śniegu na ścieżce lub, jak w tym przypadku, wykwintny zapach zimokwiatu.

Sadzonki z miękkiego, nowego drewna, pobierz późną wiosną. Wymaga lekkiego przycięcia tylko wtedy, gdy traci swój kształt.
Wysokość x Szerokość 4 m x 2,5 m

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE

eprasa.pl ee16bc33d8

BURGUNDOWA DOSKONAŁOŚĆ

Zima to przede wszystkim beż i zieleń. Beż, ponieważ taki kolor ma większość chwiejnych letnich szkieletów, a zieleń dlatego, że mamy trawniki i rośliny zimozielone, które teraz też dają coś od siebie. Trochę brakuje nam kolorów, więc miło jest natknąć się na taki krzew: nie jest duży i przez większą część roku nie zwraca uwagi, ale teraz zasługuje na swoje miejsce w każdym ogrodzie.

Hebe (*Hebe*) 'Burgundy Blush'

Odporna roślina tolerująca słone, nadmorskie powietrze. Liliowe kwiaty bzu są dobre dla zapylaczy. Najlepiej rośnie w pełnym słońcu.
W x S 60 cm x 60 cm

MALOWANIE PO NUMERACH

Niech nikt nie powie, że w tej części magazynu niczego nie uczymy: jesteśmy tu nie tylko od ogrodnictwa, ale także po to, by podnosić ogólną wiedzę naszych czytelników! Japońskie słowo „Goshiki" oznacza „pięciokolorowy", co w tym przypadku odnosi się do kremowego, różowego, pomarańczowego, żółtego i białego koloru (widocznego, gdy liście są młode, i który później przechodzi w zieleń i złoto, widoczne na zdjęciu). Słowo „Goshiki" jest również używane do opisywania szczególnie kolorowego karpia koi. Koniec lekcji – teraz możesz wrócić do swojej szopy…

Wończa różnolistna (*Osmanthus heterophyllus*) 'Goshiki'

Wolno rosnący, ale pożyteczny zimozielony krzew. Znany też pod nazwą osmantus. Wydaje białe kwiaty późnym latem.
W x S 2 m x 2 m

ZDJĘCIA: JASON INGRAM

eprasa.pl ee16bc33d8

MROŹNO I RAŹNO

Patrząc na to zdjęcie, łatwo można sobie wyobrazić dzień, w którym zostało zrobione. To jeden z tych dni, kiedy budzisz się w innym świecie. Odsuń zasłony, aby zobaczyć różowy, połyskujący poranek. Pierwsze promienie słońca ślizgają się i rozpraszają po ogrodzie, oświetlając oszronione suszki (których rozsądnie postanowiłeś nie wycinać jesienią). Co za idealny dzień.

Gorysz okółkowy (*Peucedanum verticillare*)

Krótkowieczna bylina. Nasiona wysiewa się jesienią, choć na kiełkowanie trzeba poczekać do wiosny. **W x S** 2 m x 1 m

POPARCIE DLA PAPROCI

To chyba moja ulubiona paproć. Niektórzy rozpływają się na widok narecznicy. Inni topnieją, gdy zauważą pióropusznik lub drżą przy długoszu lub onoklei. Podrzeń doprowadza ludzi do szaleństwa, a wielu czuje się oszołomionych widokiem *Lophosoria quadripinnata*. Mnie zaś rajcuje solidność i całoroczna niezawodność paprotnika.

Paprotnik szczecinkozębny (*Polystichum setiferum*)

Toleruje nieco bardziej suche warunki niż wiele innych paproci. Wysiej dojrzałe zarodniki lub podziel wiosną. **W x S** 90 cm x 70 cm

WYCZEKANA

Ponieważ trwa zima, nazwa tej ekscytującej trawy ['Dark Desire' to „Mroczne Pożądanie" – red.] jest nieco nieadekwatna, ponieważ w tym konkretnym momencie jest bardziej upiorna niż mroczna. Na swoją nazwę zasługuje najbardziej późnym latem, kiedy jej kwiatostany są tak zmysłowe, jak ciepły zmierzch na plaży. Teraz trochę wyblakły, ale nadal warto mieć je w ogrodzie – szczególnie, gdy podświetla je zimowe słońce.

Rozplenica japońska (*Pennisetum alopecuroides*) 'Dark Desire'

Najlepiej rośnie w miejscu z dobrym drenażem, ponieważ nie lubi tkwić w mokrej ziemi. Podziel wiosną. **W x S** 80 cm x 80 cm

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE, JASON INGRAM

eprasa.pl ee16bc33d8

„Luty jest granicą pomiędzy zimą i wiosną”

Terri Guillemets

Pesymistyczny ogrodnik, który stanie twarzą w twarz z lutym, może skrzywić się, mocniej wtulić w wełniany sweter i oświadczyć, że „jedyną dobrą rzeczą w lutym jest to, że jest krótki”. Tutaj jest inaczej: jesteśmy uśmiechnięci, optymistyczni i lubimy wszystkie pory roku. Może być zimno i paskudnie, a nasze ogrody mogą być ponure i przemoknięte, ale wiemy, że jeśli spojrzymy wystarczająco uważnie, dostrzeżemy kolory i nadchodzącą wiosnę. Luty witamy wesołym pogwizdywaniem i podskokami – to nakręci pozytywnie nawet największych pesymistów!

Miskant (*Miscanthus*) ‘Professor Richard Hansen’
Nieczęsto zdarzają się dni perfekcyjnego mrozu, ale kiedy już się przytrafią, dodają blasku niektórym roślinom. Te trawy migoczą w słabym zimowym słońcu. Wyglądają naprawdę wyjątkowo mniej więcej od czerwca, kiedy ich liście po raz pierwszy zaczynają zauważalnie zmieniać wygląd rabat. To pełne sześć miesięcy lśniących liści, pierzastych pióropuszy i zmrożonych źdźbeł. Miskant jest niezawodnym towarzyszem wielu bylin (czy to suche szkielety karczocha i jeżówki towarzyszą mu na mrozie?) oraz kontrastem dla zimozielonych krzewów.

Suche pędy zetnij pod koniec lutego lub na początku marca, ponieważ zaczynają wtedy wyglądać na nieco zniszczone. Kępy podziel późną wiosną. **W x S** 2,2 m x 30 cm

ZDJĘCIA: JASON INGRAM, LOCATION: SISSINGHURST CASTLE GARDEN

ISKIERKA NADZIEI

Ciemierniki są subtelne (bardziej jak fokstrot niż jak samba) i występują w całej gamie odcieni, od czystej bieli po ciemną śliwkę. Sekret uprawy ciemierników polega na tym, że trzeba spróbować posadzić je trochę wyżej – jeśli masz rabaty na skarpie, to jest to idealne rozwiązanie, ponieważ kwiaty ciemierników zwisają i najlepiej je oglądać od dołu. Na tym zdjęciu tego nie widać, ale ich liście też są bardzo ładne.

Ciemiernik Sterna (*Helleborus* x *sternii*) 'Silver Dollar'

Rozsiewa się samoczynnie, ale jego dzieci rzadko są podobne do rodziców. To całkiem fajna sprawa, chyba że zależy ci na tej odmianie – w takim przypadku rozmnażaj ją przez podział. **W x S** 40 cm x 40 cm

eprasa.pl ee16bc33d8

LODOWE KLEJNOTY

Kiedyś jesienią wszyscy porządkowaliśmy nasze ogrody i dbaliśmy o ich schludny, czysty wygląd na zimę. Dzięki temu grządki pokryte czekoladową ściółką wyglądały elegancko, ale takie działanie nie pozostawiało niczego dla ptaków, które w stojących suszkach zyskują przydatne źródło pożywienia. Idź na kompromis i wytnij rośliny, które wyglądają brzydko, i zostaw te, które trzymają pion i wyglądają niesamowicie pokryte szronem.

Smotrawa okazała (*Telekia speciosa*)

Żółte stokrotkowe kwiaty rozwijają się późnym latem. Osłaniaj od silnych wiatrów. Może wymagać palikowania. Chroń młode liście przed ślimakami. **W x S** 1,7 m x 60 cm

SUROWA URODA

Gdyby ta roślina była gwiazdą filmową, byłaby to osoba o niezwykle silnej budowie: ma wspaniałe, postrzępione liście i spektakularne, masywne fioletowe kwiaty na bardzo grubej łodydze. Zdecydowanie nie jest dobrym wyborem na małą rabatę, ponieważ będzie na niej dumnie dominować. To taki roślinny Vin Diesel, albo, jeśli cofniesz się do początków Hollywood, natłuszczony Victor Mature lub gość, który uderzył w gong dla Rank Films.

Karczoch hiszpański (*Cynara cardunculus*)

Po kwitnieniu w sierpniu zetnij liście, które powinny odrosnąć i dobrze prezentować się zimą. **W x S** 2 m x 1 m

ZDJĘCIA: JASON INGRAM

eprasa.pl ee16bc33d8

FANFARY NA TRĄBKACH

Wspomniałem wcześniej, że jeśli wytrzymasz wystarczająco długo, doczekasz się kolorów: oto pierwszy z narcyzów – roślin, które pozwolą nam się pławić w radosnym żółtym kolorze aż do maja. Są dość małe, ale mogą dodać doniczkom tyle życia i radości, ile można uzyskać po wypuszczeniu stadka kaczątek do wanny.

Narcyz (*Narcissus*) 'Tête-à-tête'
Idealny do pojemników. Cebule wysadź wiosną w środkowej warstwie cebulkowej lazanii, z tulipanami poniżej i krokusami lub przebiśniegami powyżej nich.
W x S 15 cm x 5 cm

eprasa.pl ee16bc33d8

KRÓLEWSKA PURPURA

Jeszcze więcej olśniewającego koloru: potężna parada purpury. Jeśli w tym miesiącu udasz się do ogrodu RHS Garden Wisley, zobaczysz ogromny trawnik usiany tysiącami krokusów. To niesamowity widok, który można łatwo odtworzyć: po prostu posadź na trawniku tyle cebul, ile zdołasz i poczekaj. Liście zaschną przed pierwszym koszeniem, a kwiaty z pewnością wypełnią twój luty radością.

Krokus Tommasiniego (*Crocus tommasinianus*) 'Barr's Purple'

Cebule posadź jesienią. Jeśli to możliwe, chroń je przed myszami i wiewiórkami – to z góry przegrana walka, ale nie zjedzą wszystkich.
W x S 10 cm x 5 cm

BŁYSK RÓŻU

Kilka dekad temu – zanim Brytyjczycy odkryli rozkosze międzynarodowej kuchni i dobroć organicznych warzyw – najlepszą rzeczą, jakiej można było oczekiwać w restauracji, był koktajl z krewetek: ogromny przysmak dla dzieci. Plus trochę posiekanej sałaty lodowej i łyżka sosu Marie Rose. Dlaczego o tym mówię? Ponieważ moim zdaniem ten soczysty, zimozielony wrzosiec ma tak różowe kwiaty, jak krewetka z lat 70.

Wrzosiec darlejski (*Erica x darleyensis*) 'Winter Treasure'

Najlepiej rośnie w pełnym słońcu. Ten wrzosiec toleruje wapienną glebę, ale najlepiej radzi sobie w lekko kwaśnym podłożu. Rozmnażaj przez sadzonki półzdrewniałe. **W x S** 40 cm x 40 cm

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; JASON INGRAM

eprasa.pl ee16bc33d8

SZALONE LICZBY

Dużo się słyszy o pomocy, jaką zimą ogrodnicy mogą udzielić dzikim zwierzętom, ale niech liczby mówią same za siebie. Kalina koralowa jest dla zwierząt źródłem obfitości: kwiaty i liście dostarczają pokarmu 17 gatunkom owadów, a owocami żywi się 11 gatunków ssaków i 22 gatunki ptaków. Ilu ogrodników powinno posadzić ją w swoim ogrodzie? Każdy!

Kalina koralowa (*Viburnum opulus*)

Lubi miejsca wilgotne, półcieniste, z próchniczą glebą zawierającą wapń. Bardzo łatwo rozmnaża się przez odrosty korzeniowe lub sadzonki zdrewniałe – można je przygotować właśnie teraz. Surowe owoce są trujące; można je jeść po przegotowaniu lub przemrożeniu.
W x S 3 m x 4,5 m

TEKST ŁUKASZ SKOP
ZDJĘCIA BOŻKA PIOTROWSKA

eprasa.pl ee16bc33d8

FRYWOLNE FALBANKI

O tej porze roku kwiaty u ciemierników to zaledwie pierwsi zwiadowcy sprawdzający, czy zwołać resztę do kwitnienia czy ostudzić emocje do czasu nadejścia cieplejszej pogody. Ale ciemiernikom nie straszna żadna zawieja ani zawierucha – idą w bój walczyć o wiosnę, ubrane w spódniczki z różowych falbanek.

Ciemiernik ogrodowy (*Helleborus* x *hybridus*) 'Frilly Isabelle'
Każdy kwiat tworzą trzy okółki falistych płatków. Kwiaty zwisają w dół, dlatego posadź roślinę na skarpie, aby móc im zajrzeć do środka. Dla utrzymania cech odmianowych rozmnażaj wyłącznie przez podział.
W x S 50 cm x 50 cm

eprasa.pl ee16bc33d8

STOPNIOWANIE PRZYMIOTNIKÓW

Na równi z innymi bylinami zielnymi, po kwiatostanach żelaźniaków zimą zostają tylko suszki. Są trochę bardziej wytrzymałe i odporniejsze na niepogodę od zaschniętych kwiatostanów innych roślin. Posypane śniegiem nasienniki dodają rabatom struktury – od najwyższego do najniższego okółka prezentują się nader interesująco. Inne przymiotniki rzadko używane do opisu kwiatów, ale trafnie oddające ich urodę to posągowy, majestatyczny i wytworny.

Żeleźniak bulwiasty (*Phlomis tuberosa*) 'Amazone'

Dobrze rośnie w piaszczystej ziemi na słonecznych stanowiskach. Latem wydaje liliowofioletowe kwiaty. Jest odporny i na susze, i na mrozy. Rozmnażaj przez podział wiosną.
W x S 150 cm x 90 cm

eprasa.pl ee16bc33d8

KRASNOLUDKI

To trio wysokich bylin na prawdziwe krasnoludki (te, które nocą kopią dołki w ziemi, a ty myślisz, że to nornice) zawsze patrzy z góry, ale teraz, ze śniegowymi czapkami, bardzo się do nich upodabnia. To smutny i jednocześnie wesoły widok – brązowa plątanina jest tylko cieniem letniej wspaniałości, ale wyobraź sobie, że w tym samym miejscu mogłaby być goła ziemia, jeśli jesienią wszystko zostałoby wycięte do cna. To bardziej niedorzeczne, niż same krasnoludki.

Na górze

Przegorzan pospolity (*Echinops ritro*)
Kolczaste kule z czasem same się rozpadną i rozsypią, z niemałym udziałem ptaków. Przy porządkowaniu suchych pędów załóż rękawice, bo zaschnięte kłują jeszcze bardziej niż żywe.
W x S 120 cm x 90 cm

Przetacznikowiec wirginijski (*Veronicastrum virginicum*) 'Fascination'
Okazała bylina, doskonała na tył i tło rabat. Dobrze komponuje się z innymi wysokimi gatunkami – np. pysznogłówkami, żelaźniakami, dzielżanami czy przegorzanami.
W x S 150 cm x 60 cm

Na dole

Rozchodnik okazały (*Sedum spectabile*) 'Matrona'
U nasady suchych pędów już jesienią zawiązują się pąki na następny sezon. Suszki ochronią je przed zniszczeniem, więc nie usuwaj ich do marca.
W x S 60 cm x 60 cm

eprasa.pl ee16bc33d8

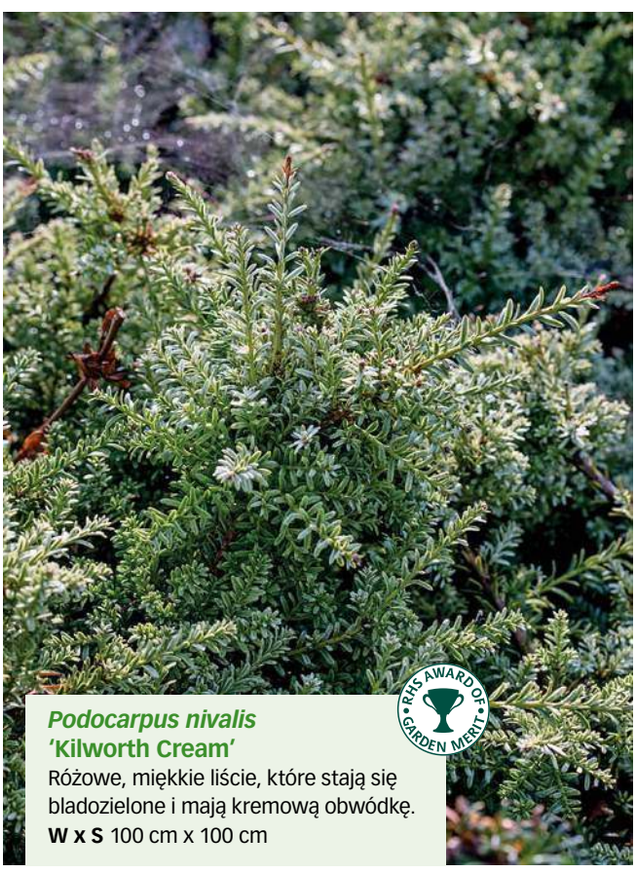
Żywotnik zachodni (*Thuja occidentalis*) ‘Rheingold’
Latem ma atrakcyjne, ciemnozłote liście, które później nabierają ognistych odcieni.
Wysokość x Szerokość 1,5 m x 100 cm

Jałowiec łuskowaty (*Juniperus squamata*) ‘Blue Star’
Gęsta, zwarta roślina o krótkich, ostro zakończonych, srebrzystoniebieskawych igłach. Pięknie wygląda z krokusami botanicznymi. **W x S** 40 cm x 100 cm

Sosna wejmutka (*Pinus strobus*) ‘Blue Shag’
Rozłożysta roślina o gałęziach pokrytych pęczkami złożonymi z pięciu miękkich, niebieskawozielonych igieł. Dobrze rośnie w pojemnikach. **W x S** 1,2 m x 1,2 m

***Podocarpus nivalis* ‘Kilworth Cream’**
Różowe, miękkie liście, które stają się bladozielone i mają kremową obwódkę.
W x S 100 cm x 100 cm

Iglaki karłowate

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Kolorowe liście												
Zasilanie												

ZDJĘCIA: TORIE CHUGG; PAUL DEBOIS; JASON INGRAM

eprasa.pl ee16bc33d8

Jodła arizońska (*Abies lasiocarpa* var. *arizonica*) 'Compacta'
Zwarta roślina o gęstych, miękkich, szaroniebieskich liściach.
W 1,5 m w ciągu 10 lat

Eksperci polecają

Karłowate iglaki

Krytycy powinni przestać je wyśmiewać i pokochać te atrakcyjne zimozielone rośliny – przekonuje **Graham Rice**

Czym się różni „karłowaty iglak" od „małego iglaka"? Ten pierwszy przenigdy nie osiąganie dużych rozmiarów, natomiast ten drugi jest – a w każdym razie może być – dużym iglakiem, który jeszcze nie urósł, ale który może wkrótce zdominować ogród. Wiemy, których z nich szukamy. Potrzebujemy iglaków z gwarancją, że nigdy nie urosną – żadna z poleconych tu roślin nie przekroczy w ciągu dekady 1,5 m wysokości, mają natomiast różny pokrój: od wzniesionego po rozłożysty.

Niektórzy ogrodnicy kpią z karłowatych iglaków. Był czas, gdy zdecydowanie ich nadużywano i często podsadzano wrzosami, co dawało mało interesujący efekt jednorodności ulistnienia, gdy tymczasem jedną z ich najbardziej atrakcyjnych cech jest wielka różnorodność barw i kształtów. Niebieskawe i srebrzyste odmiany są szczególnie dobrymi towarzyszami dla szerokolistnych roślin okrywowych.

Karłowate iglaki są mrozoodporne i łatwo się adaptują. Istnieją odmiany idealnie nadające się na kolorowe i intrygujące okazy w małych ogrodach, a inne świetnie rosną w pojemnikach bądź tworzą niskie żywopłoty. Polecam pięć różnych, prostych w uprawie karłowatych iglaków, które mają atrakcyjny kształt i piękne ulistnienie, często zmieniające barwy z sezonu na sezon.

Tylko proszę, nie wspominajcie przy mnie o cyprysowcu Leylanda…

- **Stanowisko** Najlepiej rosną w pełnym słońcu lub lekkim cieniu, gdzie najpiękniej będą się przebarwiać i nie będą nadmiernie wyciągać się ku światłu.
- **Sadzenie** Dobrze rosną w większości gleb, które nigdy się nie przesuszają ani nie podchodzą wodą. Schludna ściółka ładnie podkreśli ich kształty i kolory.
- **Pielęgnacja** Nie pozwól, aby inne rośliny zakrywały im dolne gałęzie. Nie wolno też dopuścić do przesuszenia iglaków rosnących w donicach. Niezbędne jest lekkie zasilanie – pomaga coroczna dawka nawozu do iglaków podana na początku wiosny. Iglaki w donicach zasilamy co miesiąc od wiosny do jesieni.
- **Gdzie kupić** www.ashwoodnurseries.com; www.kenwithconifernursery.co.uk; www.limecross.co.uk

WEJDŹ NA STRONĘ
www.GardenersWorld.com/conifers
w poszukiwaniu innych odmian iglaków i wskazówek dotyczących ich uprawy

eprasa.pl ee16bc33d8

Felieton

Cały Monty

Zmiany klimatyczne w naszych ogrodach to już rzeczywistość. Zamiast próbować z nimi walczyć, trzeba całkowicie zmienić sposób, w jaki działamy w ogrodzie – stwierdza **Monty**

ZDJĘCIA: JASON INGRAM

Wiele uwagi poświęca się efektom zmian klimatycznych w naszych ogrodach – latem borykamy się z suszą i skrajnie wysokimi temperaturami, które niszczą nasze wysiłki od maja do października. Tymczasem wyższa temperatura w okresie zimy ma również dramatyczny wpływ na nasze działania w ogrodach, a co za tym idzie i na to, jak zmienia się ich wygląd.

W listopadzie i na początku grudnia ubiegłego roku temperatura otoczenia w Longmeadow bardziej kojarzyła się z majem, niż z końcem jesieni [dotyczy 2022 r. – red.]. W ogrodzie nie trzeba było niczego osłaniać czy wykopywać z gruntu na przechowanie przez zimę: gatunki reagujące na ciepło – a nie na światło – nie przerywały wzrostu czy kwitnienia. A jednak nic nie wyglądało też szczególnie dobrze, bo światło było nikłe i ponure, a wiele roślin, które rosną w reakcji na jego poziom, a nie tylko w odpowiedzi na ciepło, oraz gatunków, które zakończyły swój sezon, zamknęło interes i starało się obumrzeć z gracją. Pomimo niezwykłego posezonowego wzrostu i kwitnienia, wszystko wyglądało po prostu kiepsko. Dlatego podjąłem decyzję, aby pomimo braku palącej potrzeby klimatycznej zamknąć ogród z końcem listopada.

> *„Mój styl ogrodnictwa – bazujący na dużym nakładzie pracy – jest niemodny i nieodpowiedni”*

Po części wynikało to z występujących pod koniec sezonu moich problemów z kolanem, które znosi moje zachowanie od ponad sześćdziesięciu lat, a po części miałem już dość tej mieszanki lata i jesieni, która nie miała żadnej z ich najlepszych cech. Było to coś nowego i wcale mi się nie podobało. Wykopałem więc kanny i dalie, bananowce umieściłem w przechowalni, drzewka cytrusowe ulokowałem w świeżo zaizolowanej wiacie autobusowej, zaś szałwie w jednej ze szklarni. W połowie grudnia nasze trzy szklarnie i cztery szopy były już pełne roślin wymagających ochrony przed wybrykami zimy, które to wybryki, do chwili, gdy piszę te słowa, jeszcze nie nadeszły.

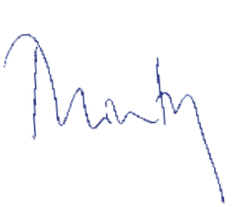
Jako pierwszy przyznaję, że powiedzenie „stary, a głupi” ma swój sens, ale próbuję uczyć się na własnych błędach i reagować na naoczne dowody. Jeśli zmiany klimatyczne sprawiają, że zimy są zauważalnie cieplejsze – zwłaszcza na początku tej pory roku, gdy dramatycznie spada ilość światła – musi zmienić się też cały rytm roku.

Może nie muszę już chować roślin na zimę. Zaoszczędziłoby mi to całe tygodnie pracy i ogromną ilość miejsca. Może powinienem obsadzić ogród na nowo tak, aby wszystko rośliny były mrozoodporne i pozostawić je samym sobie – nawet podczas najbardziej surowych warunków pogodowych, które będą nieuniknionym wyjątkiem potwierdzającym regułę globalnego ocieplenia. Jednym z powodów, dla których uprawiam tyle delikatnych roślin jest fakt, że mam je gdzie przechować przez zimę. Nie byłoby tak, gdybym nie miał swoich szklarni i szop, i cała sprawa stałaby pod znakiem zasady przetrwania najsilniejszych.

Jedną z dziwniejszych rzeczy dotyczących zmian pogodowych jest to, że wiosny są ostatnio chłodniejsze od poprzedzających je miesięcy zimowych. Mrozy w kwietniu to obecnie norma, natomiast koszulki z krótkim rękawem możemy nosić prawie do Bożego Narodzenia. Oznacza to, że nowe przyrosty często giną tuż po tym, jak wiosną pojawią się na gałęziach przywołane przez coraz większą ilość światła. Od paru lat po wystawieniu na zewnątrz cytrusów i szałwii muszę je opatulać agrowłókniną na całe dni, gdy temperatura nocą spada na łeb na szyję. Ale to chyba część owego scenariusza przetrwania najsilniejszych.

Aby sprawy jeszcze bardziej skomplikować, chowamy pod dach dalie i krzewy śródziemnomorskie, takie jak lawenda czy rozmaryn, aby chronić je nie tylko przed zimnem, ale też nadmiarem wilgoci, a zimy są nie tylko coraz cieplejsze, ale i coraz bardziej mokre. Nic nie jest oczywiste.

Dochodzę jednak do wniosku, że mój styl ogrodnictwa – bazujący na dużym nakładzie pracy i wsparciu szklarni, zimnych inspektów i szop – jest już niemodny i nieodpowiedni. O ironio, najpewniej oznacza to mniejszą liczbę delikatnych roślin, bo ryzyko zimna zawsze będzie istnieć – chłód będzie jedynie rzadszy i mniejszy. Bardzo delikatne rośliny będą nadal wymagały ochrony, ale ponieważ coraz rzadziej mamy do czynienia z zimnem – które zwykle jest też mniejsze – robi się to coraz mniej uzasadnione. Jeśli będzie to równoznaczne z rezygnacją z delikatnych roślin, takich jak bananowce czy niektóre szałwie, to trudno. W żadnym ogrodzie nie da się uprawiać wszystkiego. Zamiast próbować walczyć ze skutkami zmian klimatycznych w ogrodzie, aby nadal robić to, co robiliśmy zawsze, potrzebujemy radykalnych zmian. W przyszłości chciałbym widzieć zimą mnóstwo roślin na rabatach – i pustkę w szklarniach i szopach.

eprasa.pl ee16bc33d8

w prenumeracie do

25%

taniej

Prenumerata

Prenumeratorzy dostają rabat na Gardeners' World i otrzymują czasopismo wprost do swojej skrzynki pocztowej! Zaprenumeruj magazyn z rabatem:

- 5% – na kwartał (3 wydania) w cenie 51,00 zł
- 10% – na rok (10 wydań) w cenie 161,10 zł
- 25% – na dwa lata (20 wydań) w cenie 268,50 zł

Prenumeratę zamówisz na **www.UlubionyKiosk.pl**

Przesyłka gratis

prenumerata@avt.pl | 22 257 84 22 (godz. 10:00-14:00)

AVT-Korporacja sp. z o.o., ul. Leszczynowa 11, 03-197 Warszawa,

ING Bank Śląski 18 1050 1012 1000 0024 3173 1013

eprasa.pl ee16bc33d8

“Im bogatszy i bardziej zróżnicowany jest twój ekosystem, tym więcej gatunków– również ptaków – przyciągnie”

Dzika przyroda *w domowym zaciszu*

Zima to czas, gdy dzikie stworzenia potrzebują naszego wsparcia. Monty opowiada, jak pomaga dzikiej faunie we własnym ogrodzie – od dokarmiania różnych gatunków ptaków po powstrzymywanie się od uprzątania rabat na zimę

ZDJĘCIA: JASON INGRAM

Używaj karmników zabezpieczonych przed wiewiórkami, a nie kul tłuszczowych w siatkach, w które mogą się zaplątać ptaki

Czerpię ogromną przyjemność z przyglądania się ptakom w Longmeadow. Wykładam pokarm przed kuchennym oknem i uwielbiam patrzeć, jak miejsce to staje się przystankiem na codziennej trasie zięb, sikorek, rudzików, kosów, drozdów i, okazjonalnie, kapturek. Uprawa żadnych roślin nie daje mi tyle przyjemności, co przylot oknówek i innych jaskółek w kwietniu i ich obecność przez całe lato. Oknówki mają gniazdo nad oknem w naszej sypialni, a ich świergoty budzą mnie o brzasku.

Leżę, przyglądając się niebywałym aeronautycznym wyczynom rodziców i pomagających im osobników dorosłych – ptaki kołują i pikują do gniazd zbudowanych pod okapem. Gdy karmią swój trzeci lęg, są już z nimi zwykle dziesiątki ptaków przecinających powietrze w milimetrowych odstępach od siebie.

Pozostałe jaskółki gnieżdżą się w naszych szopach i latają niżej, szybciej i bardziej bezpośrednio – jeśli oknówki przypominają myśliwce Hurricane, one są jak myśliwce Spitfire. Gdzieś w połowie września ich szeregi zaczynają się przerzedzać, aż wreszcie któregoś ranka stwierdzam, że zniknęły, pozostawiając pustkę i na niebie, i w ogrodzie. To coroczna żałoba, którą znoszę jedynie dzięki niebywałemu poruszeniu, które towarzyszy mi, gdy pierwszy wyczerpany ptak pojawia się z powrotem w połowie kwietnia. W ogrodzie jest mnogość i roślin, i ptaków, i przeogromnie cieszy mnie zarówno ich obecność, jak i płynące z niej korzyści dla ogrodu.

Zdrowe siedliska

Ptaki są we wszystkich ogrodach, ale w niektórych jest ich więcej, a im dłużej mam własny, tym wyraźniej widzę, że liczba ptaków w ogrodzie jest świetną miarą jego zdrowia. Jeśli ogród jest w stanie przyciągnąć i karmić wiele ptaków, musi dysponować bogactwem owadów i nasion, które zapewniają im pożywienie, co z kolei sugeruje bogatą i zróżnicowaną ekologię na twoim skrawku ziemi. Innymi słowy ptaki są barometrem wszystkiego, co robimy prawidłowo w ogrodzie.

Ale i ogrodnicy mogą zapewniać ptakom wsparcie. Większość tych działań jest całkowicie zdroworozsądkowa. Każdy ptak – od łaknącego krwi sokoła po maleńkiego mysikrólika z jego delikatną mikrokonsumpcją owadów – musi mieć zapewniony pokarm, a im łatwiej jest on dostępny, tym więcej będzie ptactwa. Nie rób nic, co mogłoby zaburzyć czy zablokować łańcuch pokarmowy. Pamiętaj, że każdy drapieżnik potrzebuje ofiary – choć mszyce atakują twoje róże, są nadal podstawowym pokarmem dla sikory modrej. Ślimaki muszlowe i nagie to utrapienie, ale bez nich nie będziesz mieć w ogrodzie drozdów śpiewaków. Może wydawać się, że gąsienice przygotowują się do schrupania wszystkiego, co masz w ogrodzie, ale jedna rodzina maleńkich gniaz-

Oczko wodne dowolnych rozmiarów przyciągnie do ogrodu ptaki i różne inne stworzenia

ZDJĘCIA: JASON INGRAM; ALAN TUNNICLIFFE PHOTOGRAPHY

Ptakom żywiącym się na poziomie podłoża, np. rudzikom i kosom, syp ziarno na kłody i do karmników

Kilka większych gałęzi stworzy dom i zapewni pożywienie dla różnych owadów

dujących sikor modraszek może pożreć do tysiąca gąsienic dziennie. Aby mieć bujną populację ptaków, trzeba nie bać się obecności całego mnóstwa gąsienic i mszyc! Nie ma dobrych powodów, aby używać insektycydów w ogrodzie – dorzucę jeszcze, że dotyczy to też herbicydów i fungicydów. Im bogatszy i bardziej zróżnicowany jest twój ekosystem, tym więcej gatunków – również ptaków – przyciągnie.

Inwentaryzacja w ogrodzie

Zachowaj chwasty i nasiona, jagody i orzechy, aby mogły się nimi pożywić ptaki. Przegniłe drewno i kora są idealne dla wielu owadów, które są pokarmem dla ptaków, zaś sterty drewna i liście są wręcz niezbędne. Nadmierny porządek to anatema dla zdrowej dzikiej przyrody – zwłaszcza ptaków.

Nieskazitelny ogródek frontowy, który zimą ma nagą glebę, czekającą w gotowości na schludne rządki roślin jednorocznych na wiosnę, z betonowymi płytkami opryskiwanymi środkiem chwastobójczym i żywopłotami z przyrostami przycinanymi do paru centymetrów, to ptasia pustynia. Zdecydowanie przycinaj żywopłot zimą, ale nie rób tego od lutego do sierpnia, bo wtedy rozmnażają się ptaki. Ptaki uwielbiają grzebać w ściółce i opadłych liściach – zostaw je, aby mogły szukać pokarmu. Ogród dla ptaków musi zapewniać osłonę, w której będą mogły się gnieździć oraz znajdą stanowiska do śpiewania, schronienie przed drapieżnikami i pożywienie. Taką osłoną może być niewysoka trawa albo pięciusetletnie dęby i wszystko, co rośnie między nimi, ale szczególnie cenne są żywopłoty. Dobre są wszyst-

Dokarmianie ptaków – co robić i czego unikać

Podawaj...

- **tarty ser** – cieszy się popularnością
- **owoce** – lubią je szczególnie kosy i drozdy
- **suszone larwy mączlika** – zajadają się nimi rudziki, sikory i strzyżyki
- **nasiona słonecznika i tłuszczowe kule**, najlepiej zawieszone (nigdy w siatce), aby sikory mogły na nie siadać, unikając przepłaszania przez bardziej agresywne ptaki
- **chleb** – choć ma niewiele kalorii w stosunku do objętości, czyli mało z niego pożytku

Nie podawaj...

- **pokarmów słonych**, np. chipsów, orzeszków solonych czy boczku
- **wiórków kokosowych**
- **kul tłuszczowych i orzeszków w opakowaniach z siatki**, bo ptakom mogą się w nie zaplątać łapki lub dzioby
- **mleka, margaryny, olejów roślinnych, tłuszczu z gotowania**

Zima to trudny okres dla wielu stworzeń, bo trudno im wtedy znaleźć naturalne źródła pokarmu; zapewniany przez ciebie pokarm może wtedy decydować o życiu

eprasa.pl ee16bc33d8

Jak pomagać dzikim stworzeniom

Przez wiele lat ustronny ogród dla dzikich stworzeń składał się ze szklarni i grządek z owocami miękkimi i szparagami. Potem obsadziliśmy go leszczynami i przeobraził się w leśny zagajnik. Wiosną 2015 r. założyłem niewielki ogródek dla dzikich stworzeń z oczkiem wodnym, rabatą obsadzoną gatunkami przyciągającymi pszczoły, gęsto rosnącymi roślinami okrywowymi dla płazów i ssaków oraz kwiatami dla owadów zapylających. Założyłem, że będzie on atrakcyjny dla maksymalnie wielu gatunków dzikich stworzeń oraz po prostu piękny. Kierowałem się trzema prostymi zasadami:

1 **Unikaj nadmiernego porządku.** Zostaw trochę chwastów, martwego drewna, patyków i jeżyn, rozłożystych krzewów, opadłych liści oraz nieprzycinanych żywopłotów i drzew. Zapewnią one wielu gatunkom owadów, gadów, ssaków i ptaków osłonę i miejsce do lęgu i hibernacji.

2 **Zapewnij stojącą wodę.** Może to być malutkie oczko wodne w misce lub jeziorka, jeśli dysponujesz hektarami ziemi. Woda w ogrodzie przyciągnie ważki, żaby, ropuchy, a nawet zaskrońce (co stwierdziliśmy w naszych dwóch oczkach wodnych w Longmeadow: jednym z Ogrodzie Podmokłym, a drugim, mniejszym, w Ogrodzie Dzikich Stworzeń) i zwiększy aktywność ptaków i nietoperzy. Jeśli woda jest szczodrze obsadzona roślinami przybrzeżnymi zapewniającymi stworzeniom schronienie, wystają z niej kamienie lub kłody, na których mogą usiąść (żaby uwielbiają kłodę, która pływa w naszym oczku wodnym dla dzikich stworzeń) oraz jest przy niej płytka „plaża" umożliwiająca ssakom, takim jak jeże bezpieczne picie wody, tym lepiej.

3 **Pozwól trawie urosnąć,** bo to wielka pomoc dla owadów, a bez ich zdrowej populacji cała piramida natury zaczyna się chybotać. Najprościej zapewnić sobie w ogrodzie długą trawę, sadząc miniłąkę na siano. Możesz ją obsadzić roślinami cebulowymi kwitnącymi na wiosnę, które zostawiamy, aby obumarły po kwitnieniu, zaś trawa będzie rosła coraz dłuższa i pozostawiamy ją nieskoszoną do połowy lata lub jeszcze dłużej (w Longmeadow kosimy łąkę między połową lipca a połową sierpnia). Po skoszeniu trawy zbierz ścięty materiał i wrzuć go na pryzmę kompostową. Możesz następnie kosić to miejsce przez resztę roku lub pozwolić trawie rosnąć dalej i ściąć ją przed zimą, aby zaczęła rok z jak najkrótszymi źdźbłami.

Rośliny cebulowe kwitnące wiosną zapewniają nektar zanim trawa urośnie wysoko

Wysoka trawa i kwiaty polne przyciągają owady

Rośliny przybrzeżne zapewniają schronienie młodym traszkom, a larwom ważek miejsce do przeobrażenia

"Zapewnij pożywienie, wodę i osłonę, a przyciągniesz do ogrodu mnóstwo ptaków"

kie żywopłoty, również liściaste, a za idealne uważamy bukowe i grabowe. Żywopłoty i drzewa zapewniają najlepsze miejsca lęgowe dla wszystkich ptaków, ale przy ich braku nadadzą się też budki lęgowe. Najlepiej jest jednak zapewnić naturalne miejsca lęgowe.

To niesamowite, ile ptaków może przyciągnąć do małego ogrodu obecność różnych krzewów (liściastych i zimozielonych),

eprasa.pl ee16bc33d8

Wieszaj karmniki pod osłoną drzew lub krzewów, aby podczas żerowania ptaki czuły się bezpiecznie

ZDJĘCIA: JASON INGRAM

żywopłotu i małego drzewa. Tak, ptaki podjadają owoce i warzywa i podskubują pąki niektórym roślinom kwitnącym na wiosnę, ale czynią tyle dobra, że zdecydowanie przeważa ono nad niedogodnościami. Muszę wyznać, że dopiero podczas bardzo mroźnych zim w latach 2009/2010 i 2010/2011 naprawdę doceniłem złożoność i piękno małych, dobrze nam znanych ptaków, które wcześniej brałem w ogrodzie za oczywistość. Stało się to dzięki temu, że podczas tych pełnych śniegu i lodu miesięcy karmnik przed kuchennym oknem dawał mi idealną możliwość obserwowania ich w sposób, który jest prawie niemożliwy, gdy pracujemy w ogrodzie. Byłem jak urzeczony – dokarmianie ptaków, wszystkich, jakie tylko się pojawiają, daje mi zimą mnóstwo przyjemności.

Liczy się każdy szczegół

Jeśli chodzi o dokarmianie, to trzeba brać pod uwagę kilka kwestii. Pokarm powinien być maksymalnie kaloryczny – dużą liczbę kalorii zapewniają nasiona, orzechy i tłuszcz. Gdy zaczniesz dokarmiać ptaki, rób to regularnie, zwłaszcza podczas mrozów, bo ptaki tracą cenną energię, przylatując do stołówki – gdy jest ona pusta, wysiłek ten zostaje zmarnowany. Zapewnij płytkie naczynie ze świeżą wodą do picia i uzupełniaj ją. Zauważyłem, że rozsypywanie nasion na starej kłodzie pełnej pęknięć i szpar umożliwia mniejszym ptakom wydobywanie spomiędzy nich nawet najmniejszych ziarenek, czego nie są w stanie zrobić więksi zbóje, tacy jak gołębie czy szpaki.

Wystrzegaj się sentymentalnej ludzkiej antropomorfizacji. Niektóre ptaki będą głodne. Niektóre umrą albo zabiją je drapieżniki. Przyroda jest czasem niebywale brutalna. Ale, zaiste, ludzkość jest taka sama. Dlatego nie oceniaj ptaków według miary ich hierarchii. Zapewniaj pokarm, wodę i osłonę, a przyciągniesz do swojego ogrodu całe mnóstwo najróżniejszych ptaków. Będzie to z wielką korzyścią dla wszystkiego – i wszystkich – również dla ciebie.

eprasa.pl ee16bc33d8

“Najważniejszą regułą, o której należy pamiętać podczas cięcia w zimie, jest to, że im silniej przytniesz, tym silniej odrośnie”

Prawidłowe przycinanie

Czas zakończyć zimowe przycinanie. **Monty** dzieli się swoimi radami na temat roślin, które należy przyciąć na początku roku i tłumaczy dlaczego koniecznie trzeba to zrobić

ZDJĘCIA JASON INGRAM

Coroczne przycinanie drzew i krzewów liściastych pozwala utrzymać ich kształt, gęstość i produktywność

Kiedy opadną ostatnie liście i odsłonią się nagie gałęzie – a niebo jest przejrzyste i bezchmurne – to idealny czas na zimowe przycinanie. Tę pracę najlepiej wykonać w styczniu i lutym, kiedy gleba nie nadaje się jeszcze do uprawy, a wszystkie rośliny (oprócz tych najwcześniejszych i najodporniejszych) kryją się przed zimnem, które wciąż może jeszcze nadejść. Sama nazwa przemyca wskazówkę – zimowe przycinanie nie bez powodu przeprowadza się w najbardziej ponurą część roku.

Chociaż można je wykonać w dowolnym momencie w przedziale od początku listopada do połowy marca, mam podstawową zasadę dotyczącą harmonogramu zimowego cięcia: nie zaczynam, dopóki nie opadną liście i staram się skończyć, zanim znów się pojawią.

Trzy główne powody cięcia to: ograniczenie wzrostu, pobudzenie wzrostu oraz redukcja lub wyleczenie uszkodzeń spowodowanych urazami lub chorobami. Niezależnie od tego, jaki efekt chcesz osiągnąć, cięcia nie można pominąć i, z oczywistych powodów, koniecznie należy je wykonać bardzo ostrym narzędziem – między innymi dlatego, że tak jest najłatwiej. Jeśli chodzi o ogrodnicze powody zimowego cięcia, przyda się podstawowa wiedza o tym, w jaki sposób rośliny przechowują i wykorzystują swoje zasoby. U drzew i krzewów liściastych zimą energia jest magazynowana w korzeniach. Gdy wiosną zaczynają rosnąć liście, ta energia przemieszcza się do liści i pędów, gdzie jest wykorzystywana.

Pobudzenie wzrostu

Im mniej pędów i liści roślina wyda wiosną, tym więcej pożywienia będą miały do dyspozycji, więc zareagują ogromnym przyspieszeniem rozwoju i zwiększeniem rozmiarów. Przykładowo, w moim Ogrodzie Klejnotów rośnie leszczyna pospolita (*Corylus avellana*) 'Purpurea', którą co roku w lutym silnie przycinam, zostawiając zaledwie cztery lub pięć pędów, a co trzy lub cztery lata przycinam do samej ziemi. Rezultatem są ogromne fioletowe liście, dwukrotnie większe od tych na dużej, nieprzycinanej leszczynie w Ogrodzie Wiosennym.

Oznacza to również, że najgorszą rzeczą, jaką można zrobić w przypadku każdego drzewa lub krzewu, które powinny być małe, jest mocne przycięcie ich zimą. Jeśli chcesz ograniczyć wzrost, odłóż cięcie do połowy lata, kiedy liście są już w pełni rozwinięte i zanim korzenie zaczną magazynować energię na zimę. Tak więc formowane drzewka owocowe, takie jak szpalery, kordony i wachlarze, przycina się zimą, aby pobudzić je do wzrostu, a następnie ponownie w lipcu, aby ograniczyć rozwój nowych przyrostów. W ten sposób możesz uzyskać i utrzymać dość złożone kształty.

Wzrost zdrowego drzewa lub krzewu jest kontrolowany przez hormony roślinne. Te, które powstają w wierzchołkach pędów, przemieszczają się w dół, do ich nasady, hamując wzrost pąków bocznych, nazywanych też kątowymi. Powoduje to rozwój silnych przewodników, co w naturze pozwala

1

3

Co przyciąć zimą

❶ Owocowe
Na drzewach owocowych tnij gałęzie, które się krzyżują lub ocierają o siebie. Przytnij zbyt długie lub nieregularne gałęzie aż do miejsca z pąkiem, aby pobudzić wytworzenie wielu odrostów. Unikaj cięcia śliw, moreli, brzoskwiń i wiśni zimą, ponieważ te drzewa chorują na srebrzystość liści, infekującą rany powstałe o tej porze roku.

W przypadku szpalerowych roślin owocowych wytnij bardzo słabe pędy, aby pobudzić nowy wzrost na wiosnę.

Nadszedł także czas na cięcie roślin jagodowych. Zeszłoroczne pędy malin owocujących jesienią wytnij przy ziemi. W przypadku czerwonych porzeczek i agrestu usuń krzyżujące się gałęzie, aby uzyskać kształt otwartego kielicha. Pozostałe pędy skróć o jedną trzecią, aby utworzyć silny szkielet.

❷ Powojniki
Wielkokwiatowe powojniki mieszańcowe można teraz lekko przyciąć, skracając słabe pędy do zdrowych pąków. Unikaj silnego cięcia, które spowoduje usunięcie najwcześniejszych pąków. Najprostsza zasada jest taka, że jeśli powojnik przed czerwcem kwiatem się obsypuje, przycinania nie potrzebuje.

Powojniki kwitnące późnym latem i wczesną jesienią przycinamy w lutym na wysokość 15-30 cm od ziemi.

❸ Krzewy
Budleje, derenie, wierzby, perowskie, fuksję magellańską (*Fuchsia magellanica*) i *F. fulgens* można ciąć już w lutym, podobnie jak późnoletnie powojniki. Im mocniej zostaną przycięte, tym obficiej zakwitną. Po zakończeniu cięcia drzewa lub krzewu należy je wyściółkować solidną warstwą kompostu lub dobrze rozłożonego obornika.

❹ Róże krzaczaste i krzewiaste
Cięcie krzaczastych i krzewiastych róż to nic trudnego i praktycznie nie istnieje taka pomyłka, po której roślina się nie zregeneruje. Najpierw usuń wszystkie uszkodzone lub krzyżujące się pędy. Następnie silnie skróć wszystkie gałęzie, które wyglądają na zbyt słabe, aby udźwignąć kwiaty. Na koniec usuń wszystkie stare pędy, które zagęszczają krzew. Większość róż krzewiastych nie wymaga niczego więcej, ale można im skrócić pędy o jedną trzecią, aby pobudzić wcześniejszy rozwój pąków i uzyskać bardziej zwarty kształt. Mieszańce herbatnie, floribundy i róże chińskie należy potraktować w ten sam sposób, a następnie wszystkie pozostałe zdrowe pędy skrócić o dwie trzecie.

Zawsze przytnij róże bardzo mocno natychmiast po posadzeniu, aby wypuściły silne, zdrowe pędy u nasady.

Możesz silnie przyciąć bujną budleję, ponieważ ta roślina kwitnie na tegorocznych pędach

roślinie wyprzedzić sąsiadów w walce o światło. Jeśli te wiodące pędy zostaną odcięte, pobudzone zostaną pąki boczne, a w niższej partii rośliny pojawi się bujny wzrost. Korzenie również wytwarzają hormony kontrolujące ich wzrost. Te hormony pozostają w ścisłej równowadze z tymi wytwarzanymi w pędach.

Zobaczysz to wyraźnie podczas przycinania żywopłotu. Pozostawiony bez cięcia będzie chudy i rozczochrany, ale regularnie strzyżony zacznie się coraz bardziej zagęszczać. Przytnij silnie przerośniętą budleję, a zamiast dwóch lub trzech mocnych pędów odrośnie cała masa nowych przyrostów, chociaż z czasem wyłonią się z niej pędy wiodące. Zatem regularne cięcie w zimie pozwoli utrzymać krzaczasty kształt i pokrój krzewów, które mają być gęste. Dotyczy to przeważnie gatunków kwitnących. Najlepszym przykładem tego typu krzewu jest róża. Skracaj jej pędy co roku w lutym o jedną trzecią, a uzyskasz mocny krzew z masą kwiatów. Zostaw ją nieprzyciętą, a otrzymasz kilka słabych pędów i niewielką ilość kwiatów. Gdy przycinasz krzewy ozdobne z kwiatów, musisz wiedzieć, kiedy te kwiaty się pojawiają. Z reguły rośliny kwitnące w pierwszej połowie roku, jak wiosenne powojniki, lilaki, pigwowce czy wawrzynki, wytwarzają kwiaty na pędach, które wyrosły w poprzednim sezonie wegetacyjnym, czyli od marca do września ubiegłego roku. Pora cięcia tych roślin wypada bezpośrednio po kwitnieniu, aby dać nowym przyrostom jak najwięcej czasu na zdrewnienie i zawiązanie pąków kwiatowych na następną wiosnę. Jeśli przytniesz je zimą, uzyskasz bardzo dużo pędów, ale bez kwiatów.

“Rośliny kwitnące w drugiej połowie roku przytnij silnie zimą”

Zdążyć na czas

Inaczej jest w przypadku roślin kwitnących w drugiej połowie roku. Tworzą pąki na nowych pędach, więc późną zimą lub nawet wczesną wiosną możesz pozwolić sobie na mocne cięcie, wiedząc, że w ten sposób pobudzisz wzrost nowych, zdrowych pędów, na których pojawią się tegoroczne kwiaty.

Wszystkie moje róże krzewiaste przycinam w lutym, chociaż dla tych roślin termin cięcia nie jest aż tak krytyczny. Jeśli mieszkasz w rejonie, w którym pod koniec kwietnia lub w maju mogą wystąpić silne mrozy, dobrym pomysłem jest odłożenie cięcia do połowy marca, aby uniknąć utraty świeżych przyrostów. Jeśli przymrozki po końcu marca są mało prawdopodobne lub tylko łagodne, róże można ciąć w dowolnym momencie po końcu października. Dotyczy to także niektórych powojników, budlei i innych krzewów kwitnących latem na młodych pędach, które wyrosły wiosną. Jeśli przytniesz je później – później zakwitną. To dobrze lub źle, w zależności jak na to spojrzysz.

Im dłużej opiekuję się ogrodem, tym bardziej zdaję sobie sprawę, że sukces – mierzony każdą miarą – zawsze sprowadza się do pracy z nieuniknionym rytmem natury dążącej do samoregulującej się równowagi. Dlatego też, aby odmłodzić żywopłot lub krzew, najlepiej przyciąć go zimą, natomiast jeśli chcesz pobudzić wytwarzanie świeżych przyrostów na całej roślinie, lepiej przyciąć ją latem (poczekaj tylko, aż młode ptaki opuszczą gniazda).

Najważniejszą regułą, o której należy pamiętać podczas cięcia zimą, jest to, że im silniej przytniesz, tym silniej odrośnie. Jeśli w ten sposób potraktujesz rośliny, które wytwarzają kwiaty (a następnie owoce lub jagody) na starszych gałęziach, uzyskasz mnóstwo odrostów, ale zero kwiatów przez

eprasa.pl ee16bc33d8

Najpierw oceń swoją roślinę, aby zdecydować, gdzie ciąć i co usunąć

rok lub dwa. To dobre rozwiązanie, jeśli stanowi część planowanego odmłodzenia przeroślej, starej rośliny, ale może nie przynieść zamierzonego efektu. Jeśli każdej zimy mocno przytniesz jabłoń, wypuści masę nowych pędów, ale nie będzie miała kwiatów, a zatem i owoców.

Ten cykl jest często utrwalany przez następne mocne cięcie w kolejnym roku, mające na celu usunięcie bezowocnych pędów, które dzięki dużej ilości soków przyciągają mszyce i choroby grzybowe. Zbyt intensywne cięcie może zniszczyć drzewa owocowe. Morał z tej historii jest taki, że trzeba czekać, obserwować i dostrzegać, kiedy zawiązują się kwiaty i odpowiednio zaplanować przycinanie w następnym roku.

Ponieważ największe cięcia dają najsilniejsze odrosty, słabe pędy należy wyciąć zimą, zamiast skracać silne pędy na przekrzywionym krzewie. Zanim zobaczysz, że to naprawdę działa, najpierw musisz w to uwierzyć.

Zatem zanim wyjmiesz sekator, zastanów się, dlaczego przycinasz roślinę i jak twoje działania wpłyną na jej naturalne zachowanie. Tnij jak trzeba, a zbierzesz nagrody.

ODWIEDŹ www.GardenersWorld.com/pruning po znacznie więcej inspiracji i porad dotyczących przycinania

Jak przyciąć różę pnącą

Wzmocnij kwitnienie i uzyskaj dobry rozstaw pędów, postępując zgodnie ze wskazówkami Monty'ego

1 SKRÓĆ wiodący pęd, a następnie przywiąż całą gałąź miękkim sznurkiem do poziomych drucianych wsporników. Przymocuj wszystkie główne gałęzie poziomo, a następnie skróć pędy boczne.

2 STARAJ się uzyskać kaskadę poziomych pędów, z których w równych odstępach wyrastają pędy boczne. W ten sposób hormony roślinne spotęgują kwitnienie.

Wskazówki

- Do cięcia używaj zawsze naprawdę ostrych narzędzi. Nie tylko znacznie ułatwiają życie, ale zostawiają też gładsze rany, a zatem powodują mniejsze uszkodzenia rośliny. W praktyce oznacza to ostrzenie sekatora tak często, jak kuchennego noża. Oznacza to również wybór takiego sekatora, który utrzymuje ostrość. Jak zawsze dostajesz to, za co płacisz. Osobiście nienawidzę sekatorów kowadełkowych i używam tylko nożycowych, które umożliwiają znacznie gładsze cięcie, zwłaszcza nowych przyrostów.
- Przeprowadzono wiele badań na temat traktowania ran powstałych po cięciu. Obecnie panuje pogląd, że nic, co można nanieść na ranę, nie przynosi pożytku. Zdecydowanie najlepszym rozwiązaniem jest pozostawienie czystej powierzchni cięcia do naturalnego zagojenia.
- Wyrób w sobie nawyk ściółkowania wszystkich pnączy i krzewów podczas przycinania. Powojniki szczególnie dobrze reagują na naprawdę solidną porcję ściółki z kompostu.

Użyj kompostu do wyściółkowania roślin po cięciu, pozostawiając odstęp od nasady łodygi

eprasa.pl ee16bc33d8

Zakładanie ogrodu

MIEJSCE NA WŁASNE UPRAWY

Alan Titchmarsh dzieli się swoim doświadczeniem, aby pomóc ci w uprawie owoców i warzyw w twoim ogrodzie

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE

Dobrze zaprojektowany ogród kuchenny może być zarówno piękny jak i produktywny, z dużą różnorodnością upraw

“Wysiłek, jaki włożysz na samym początku zostanie zrekompensowany z nawiązką, dając poczucie satysfakcji”

Sałatę można wysiewać małymi partiami co dwa tygodnie, aby zagwarantować stałe zbiory

KROKI DO SUKCESU

Zdefiniowana, wyrazista forma ogrodu sprawia, że wygląda on efektownie i pozwala na produktywną uprawę

Podwyższone grządki
Drewniane deski, które stanowią oprawę grządek, tworzą wyrazisty szkielet ogrodu oraz umożliwiają pielęgnację roślin bez konieczności deptania wokół nich ziemi. Przedłuż ich żywotność, impregnując je nietoksycznym środkiem ochrony drewna.

Siatka
Siatka ochronna z dużymi oczkami zamontowana na konstrukcji z tyczek lub połączonych kształtkami rurek powstrzymają gołębie przed zjadaniem warzyw kapustnych. Możesz także wykorzystać siatkę o drobniejszych oczkach, jak tutaj, aby chronić uprawy przed motylami. Taki sposób jest praktyczny, nieszkodliwy dla środowiska i wygląda całkiem estetycznie.

Czy już od dawna planowałeś uprawiać własne owoce i warzywa? Szczególnie teraz, gdy ceny w sklepach są, jakie są, a warzywniaki nie zawsze oferują to, czego potrzebujesz. Jeśli odpowiedź brzmi „tak", działaj! Niech ten rok będzie tym, w którym w końcu podejmiesz w tym kierunku pierwsze kroki. Wysiłek, który włożysz na samym początku, zostanie zrekompensowany z nawiązką, dając poczucie satysfakcji zarówno z uprawy roślin, jak i ich jedzenia.

Oczywiście zawsze znajdzie się dobra wymówka, aby nie zabrać się do pracy: nie mamy wystarczającej ilości miejsca; warzywa nie wyglądają zbyt dobrze (nieprawda); nie zjadamy ich aż tyle, aby nam się to opłacało; nie mam na to w ogóle czasu... i tak dalej.

Jeśli zaczniesz teraz – na samym początku roku, kiedy jest jeszcze za wcześnie, żeby cokolwiek wysiewać i sadzić – będziesz mógł realizować swoje plany stopniowo, we własnym tempie. Pomyśl, gdzie chciałbyś mieć grządki warzywne, co na nich uprawiać, po czym zacznij przygotowywać pod nie ziemię, budować skrzynie oraz wyznaczać ścieżki.

Masz za mało miejsca? Uprawa owoców i warzyw w pojemnikach na tarasie, werandzie, a nawet schodach przed domem jest jeszcze łatwiejsza. Co prawda nie będziesz samowystarczalny, lecz przekonasz się, że smak dopiero co zebranej, świeżej sałaty oraz pomidorów, które dojrzewały w słońcu jest niepowtarzalny.

Nawet nie myśl, że warzywa nie prezentują się równie atrakcyjnie co kwiaty. Zadbane – a nawet wciśnięte pomiędzy kwiaty na rabatach – będą ucztą dla oka, jak i podniebienia. Oczywiście, jeśli tylko zdobędziesz się na to, by je zebrać...

Atrakcyjne ogrody kuchenne

Jest coś niezwykle urzekającego w nazwie „ogród kuchenny" – brzmi o wiele lepiej niż „grządki warzywne" i jest też bardziej precyzyjna, gdyż możesz w nim uwzględnić zioła, truskawki i maliny, być może jabłoń karłową lub dwie, a także krzewy agrestu.

Gdzie go założyć? Po pierwsze, w słońcu. Niewiele owoców i warzyw – poza malinami i jeżynami, które są w stanie tolerować jego niedostatek – lubi cień. Wymagasz od nich, aby wyrosły duże i soczyste, a do tego potrzebują światła. Ponadto wymagają dobrego podłoża. Zasil je hojną dawką kompostu, a nawet przekompostowanego obornika. Ten drugi możesz kupić w workach lub zamówić cały załadunek, co będzie bardziej oszczędnym wyborem. Upewnij się tylko, że jest dobrze przekompostowany, a nie prosto ze stajni, w przeciwnym razie podczas rozkładu pozbawi glebę cennego azotu.

Jeśli nie możesz przeznaczyć osobnego miejsca w ogrodzie na owoce i warzywa, uprawiaj je w podłużnych skrzyniach na tarasie lub patio. Możesz stworzyć „ogród formalny", rozmieszczając je tak, jak gdyby były wąskimi grządkami, a nawet postawić na środku dużą donicę z drzewkiem laurowym przyciętym w piramidę lub brzoskwinię karłową, tworząc swój własny mały parter ogrodowy.

W przeciwnym razie uprawiaj warzywa na rabatach lub grządkach. Możesz obsadzić ich obrzeża niskimi roślinami obwódkowymi, np. lawendą lub zamien-

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; NEIL HEPWORTH

eprasa.pl ee16bc33d8

nikami bukszpanu, takimi jak trzmielina (*Euonymus*) 'Jean Hugues', ostrokrzew bukszpanowy (*Ilex crenata*), pospornica, ożanka lub niską odmianą cisa pospolitego (*Taxus baccata*) 'Repandens'. Jeśli rośliny są zbyt drogie, kup jedną albo dwie, a pod koniec lata lub na początku jesieni pobierz z nich sadzonki – oszczędzanie wymaga cierpliwości.

Do uprawy roślin jadalnych możesz także wykorzystać powierzchnie pionowe: truskawki da się uprawiać w podwieszanych doniczkach umieszczonych na ścianie lub płocie o wystawie południowej lub zachodniej, u których podstawy można również umieścić wąskie, podłużne skrzynie z warzywami lub prowadzonymi na płasko drzewkami owocowymi na podkładkach karłowych.

"Urządzanie przestrzeni było tak przyjemne, jak sianie i sadzenie"

Sam miałem kiedyś kilka małych podwyższonych grządek, które dwa lata temu przemieniłem w prawdziwy ogród kuchenny – obszar o powierzchni 25 metrów kwadratowych, otoczony płotem sztachetowym wzmocnionym siatką drucianą zabezpieczającą przed królikami zamieszkującymi pobliskie pola uprawne. W miastach nie ma tego problemu, jednak wyraźnie zdefiniowany kształt ogrodu kuchennego sprawia, że wygląda on na bardziej zorganizowany, a ja lubię, gdy moje rośliny jadalne nie tylko dobrze smakują, ale i ładnie się prezentują.

Dla malin, truskawek i agrestu zbudowałem ochronną wolierę. (Po trudnościach, jakie napotykałem, usiłując zebrać truskawki spod pokrywającej je plastikowej siatki, bardzo sobie cenię komfort, jaki niesie za sobą możliwość wejścia do środka). Na środku ogródka postawiłem również maleńką szopę na narzędzia. Mam nadzieję, że czujesz klimat tego miejsca. Przyjemność, jaką czerpałem z tworzenia ogrodu była równie ogromna, co przy wysiewaniu i sadzeniu w czasie tej pierwszej wiosny.

Sekretem pięknie wyglądającego ogrodu warzywno-owocowego jest unikanie gołej ziemi między roślinami. Zamiast wysiewać długie rzędy sałat i rzodkiewek, które dojrzeją w tym samym tygodniu, siej nasiona w krótkich, jednometrowych rzędach. Rób to partiami co kilka dni –

eprasa.pl ee16bc33d8

Szklarnia umożliwia wcześniejsze rozpoczęcie upraw i pozwala na większą różnorodność

zapewnisz sobie ciągłość zbiorów, a ogródek będzie wyglądał na bardziej produktywny. Gołą ziemię na zagonach możesz obsiewać od wiosny do końca lata szybko rosnącymi warzywami, np. rzodkiewką i dymką.

Jeśli, podobnie jak ja, dużą wagę przywiązujesz zarówno do wyglądu, jak i smaku, pory oraz cebule są atrakcyjnymi roślinami o pionowej postawie, a fasola pnąca będzie się estetycznie prezentować poprowadzona po wigwamie złożonym z tyczek umieszczonych w rogach grządki wzniesionej.

Prowadzę groszek pachnący po metalowych łukach, stanowiących przejście do mojego ogródka, a u podstawy każdej grządki posadziłem lawendę oraz driakiew – ładnie się tam prezentują i przyciągają zapylacze.

Mój dziadek uprawiał kwiaty, które później przynosił do domu dla babci – goździki brodate, driakwie i groszki pachnące. Na fali nostalgii i sentymentu robię to samo, zarówno dla ich piękna, jak i tego, że uszczęśliwiają pszczoły.

Posiadam atrakcyjne zbiorniki ze stali ocynkowanej, do których zbieram deszczówkę z szopy i maleńkiej szklarni, którą zamontowałem w jednym rogu ogrodu. Po przeciwnej stronie umieściłem schludnie wyglądający drewniany kompostownik.

Dla mnie mój ogród kuchenny – nawet zimą, kiedy puste grządki zostały już przekopane i wzbogacone kompostem – wygląda atrakcyjnie dzięki swojemu niezmiennemu układowi przestrzennemu. Zastanawiam się, jak mogłem kiedykolwiek sobie bez niego poradzić. Teraz przeglądam katalogi nasion, planując tegoroczne zbiory. Mój ogród kuchenny to w istocie fabryka marzeń.

SŁUCHAJ naszego podcastu z udziałem eksperta i gwiazdy YouTube'a Huwa Richardsa, który opowiada o tym, jak rozpocząć uprawę owoców i warzyw w każdej, nawet najmniejszej przestrzeni; zajrzyj na **www.GardenersWorld.com/podcast**

Fasola tyczna zielona 'Cobra'

Ziemniaki 'Charlotte'

Mięta

Ulubione rośliny jadalne Alana

Fasola tyczna zielona 'Cobra'
Fasola wielokwiatowa wydaje obfite plony, lecz ja wolę smukłą, cienką jak ołówek fasolkę szparagową, która jest delikatniejsza. Uprawiaj ją przy wigwamie z tyczek lub konstrukcji przypominającej stelaż namiotu, tworząc fasolowe tipi; pamiętaj, że to chciwa roślina, która nie lubi niedoborów wody. Nie wysadzaj jej na zewnątrz przed końcem maja, kiedy minie ryzyko przymrozków.

Cebula 'Centurion'
Zawsze wybieram uprawę cebuli z dymki – tych malutkich cebulek – niż z siewu do gruntu. Ten sposób jest mniej skomplikowany, a dostarcza równie obfitych plonów. Moje cebule w tym roku miały średnicę 10 cm, co jest w zupełności wystarczającą wielkością. Cebula lubi bardzo żyzną glebę i mnóstwo światła. Sadź dymki dosyć płytko, lecz upewnij się, że ich końcówki nie wystają ponad powierzchnię ziemi, w przeciwnym razie kosy będą się świetnie bawić, wyciągając cebulki z ziemi.

Ziemniaki 'Charlotte'
Większość osób dysponujących ograniczoną przestrzenią nie zawraca sobie głowy uprawą ziemniaków. Jeśli jednak jesteś w stanie przeznaczyć małą grządkę na uprawę wczesnej odmiany – lub posadzić dwa lub trzy sadzeniaki w dużym pojemniku – będziesz mógł doświadczyć cudownej chwili zbierania swoich ziemniaków, przyniesienia ich do kuchni, gotowania i zjadania suto okraszonych masłem… ślinka cieknie! Odmiana 'Charlotte' jest wybornie smaczna.

Mięta
Uprawiam sześć różnych rodzajów mięty. Nie zawsze ją zbieram (jest świetnym dodatkiem do pieczonej jagnięciny), lecz uwielbiam aromat, który uwalnia, gdy lekko ją musnę, przechodząc obok. Aby ograniczyć nadmierny rozrost mięty, uprawiam ją wzdłuż rabat w zakopanych w gruncie doniczkach, których krawędzie wystają ponad powierzchnię ziemi.

Rabarbar 'German Wine'
Ta odmiana jest równie imponująca, co funkia lub parzeplin. Ma różowe łodygi i jest doskonała do ciast oraz pieczenia pod kruszonką. Wyłamuj je w miarę potrzeby w pierwszej połowie lata, a następnie regularnie usuwaj zasychające liście – dzięki temu będziesz miał niezwykle piękne rośliny. Obecnie na rynku dostępnych jest wiele naprawdę dobrych odmian o czerwono wybarwionych łodygach.

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; PAUL DEBOIS

eprasa.pl ee16bc33d8

OGRODOWA FORMA

Z ADAMEM FROSTEM

Trzymaj formę

Chcesz zacząć rok od nowych nawyków związanych z ruchem, ale nie masz ochoty chodzić na siłownię? **Adam Frost** rozważa, jak ogród może nam pomóc utrzymać dobrą formę

ZDJĘCIA: NEIL HEPWORTH

Jak wiecie, ogrodnictwo zawsze odgrywało w moim życiu wielką rolę. Postrzegam ogród jako bezpieczne miejsce, w którym mogę oczyścić umysł. Ale czy mogę też złapać tu trochę formy? W ostatnich latach zacząłem się zastanawiać, czy jest wiele osób, które, podobnie jak niegdyś ja, nie zdają sobie sprawy, że ogród pomaga nam zachować formę i przedłużyć sobie życie o parę lat? Powiedziałbym, że brałem kiedyś swoje fizyczne zdrowie za oczywistość. Nie zrozum mnie źle, zawsze pracowałem w ogrodzie, kształtowałem tereny zielone i dużo grałem w piłkę nożną, a potem, gdy to się skończyło, zacząłem biegać i chodzę teraz na siłownię – ale uważałem, że ćwiczę tylko wtedy, gdy oddawałem się powyższym aktywnościom. Nie przyszło mi nigdy do głowy, że praca w ogrodzie to też rodzaj ćwiczeń fizycznych.

Gdy wraz z moim zespołem wykonywaliśmy prace z zakresu kształtowania krajobrazu, oczywiście wygłupialiśmy się, sprawdzając, kto przewiezie najwięcej darni w taczce, najszybciej wejdzie na drzewo, czy ile zajmie przemieszczenie 20 ton piasku. Wiem, że brzmi to dziwnie, ale pomagało nam przeżyć ten czas! Wprawdzie tylko w takich chwilach stwierdzałem, że jestem zasapany, ale nawet wtedy nie rozumiałem, że praca w ogrodzie to porządny trening, który pomaga mi utrzymać formę.

Ukryta moc

Po raz pierwszy zaczęło mi coś brzęczeć w głowie, gdy kupiłem sobie zegarek rejestrujący moją aktywność fizyczną. Zauważyłem, że bierze on pod uwagę moją pracę w ogrodzie i było to wspaniałe. Okazało się, że podczas każdego pobytu w ogrodzie pokonuję kilka kilometrów, a nawet robię coś, co jest zapisywane jako jogging! Zaintrygowało mnie to – po części dlatego, że w ostatnich latach zdałem sobie sprawę, że starzeję się i podświadomie stękam, wstając z krzesła! Urządzenie przypomniało mi też o potrzebie zharmonizowania mojego treningu wytrzymałościowego z treningiem siłowym – nie należy zapominać, że utrata masy mięśniowej zaczyna się nawet w okolicy trzydziestego – tak, trzydziestego! – roku życia.

Dlatego w czasie rozmowy z fizjoterapeutą Tylerem Lowem (patrz: następna strona) o tym, jak prawidłowo wykorzystywać ogród jako miejsce budowania formy, zafascynowało mnie, że są na to jeszcze lepsze sposoby. Wprowadziłem ogród do mojego tygodniowego grafiku treningowego i zacząłem myśleć na nowo o tym, jak pracuję w ogrodzie. Wcześniej po prostu wychodziłem z domu i wykonywałem pierwsze zadanie z brzegu, dopóki go nie ukończyłem – nawet, jeśli zabierało mi to cały dzień. Następnego ranka przy wychodzeniu z łóżka często boleśnie odczuwałem, że nieco nadwyrężyłem którąś część ciała! Kluczem do treningu całościowego jest różnorodność.

“Mój zegarek monitorujący aktywność fizyczną zarejestrował, że podczas każdego pobytu w ogrodzie pokonuję odległość kilku kilometrów, a nawet realizuję działania kategoryzowane jako jogging!”

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; GETTY/ANASTASIIA YANISHEVSKA; NEIL HEPWORTH

Nigdy nie pomyślałem o tym, aby porozciągać się przed pracą w ogrodzie lub po niej – bo i dlaczego? Czy kiedykolwiek myśleliście o przygotowaniu ciała do pracy w ogrodzie? Jedynie w Japonii widziałem ogrodników robiących rozgrzewkę przed pracą i wyglądało to zabawnie – co jest dziwne, bo przecież przed treningami zawsze się rozciągam.

Niedawno zmieniłem nieco swoje nawyki i teraz przed wyjściem do ogrodu idę z psami na spacer. Wykorzystuję ten czas też po to, aby porozciągać trochę ciało przed całym dniem pracy w ogrodzie, dzięki czemu nie muszę tego robić w domu, na oczach naśmiewających się ze mnie dzieci! Zacząłem też naprawdę myśleć o swoich zadaniach i staram się wykorzystywać do nich maksymalnie wiele partii ciała. Przy pracy w ogrodzie regularnie zmieniam pozycję – kucam, pochylam się, podnoszę i wyciągam ręce. Dbam o to, aby ruszać się jak najbardziej różnorodnie.

I to działa. W ten sposób rozwinąłem swoją relację z ogrodem i zrozumiałem, o ile większą rolę może on odgrywać – naprawdę sprawia, że wykorzystujemy wiele partii swojego ciała. O to chodzi – trzeba tylko co nieco sobie zaplanować, a potem tworzą się lepsze nawyki. Gdy następnym razem wyjdziesz popracować do ogrodu, pomyśl o tym, jak może ci to poprawić formę.

Spacer z psami to dobra rozgrzewka przed pracą w ogrodzie

Podnoszenie różnych rzeczy i kopanie pomagają utrzymać mięśnie w formie, a nawet je rozwinąć

Zacznij już dziś

Wypróbuj te proste sposoby na poprawę formy w czasie pracy w ogrodzie

1 Różnicuj działania

Zaplanuj prace w ogrodzie do przodu, aby jak najbardziej je różnicować w czasie jednej sesji i uzyskać trening całościowy. Na przykład kopanie to ćwiczenie głównie mięśni rąk i górnej części ciała, a sadzenie roślin cebulowych angażuje mięśnie kręgosłupa i nóg. Różnorodność to klucz do sukcesu – nie wykonuj jednego działania zbyt długo, aby nie przeciążyć konkretnej grupy mięśni.

2 Rozwijaj siłę

Angażujące mięśnie prace w ogrodzie są naprawdę korzystne i pomagają chronić stawy. Podczas pracy rób wypady i przysiady, aby rozwinąć siłę mięśni nóg i brzucha. Zacznij od wygodnej liczby powtórzeń i stopniowo ją zwiększaj. Zawsze kieruj się zasadą nieco nadmiernej ostrożności, nie przesadzaj – z czasem osiągniesz lepsze wyniki.

3 Pij wodę

Ludzkie ciało składa się w 65-75 procentach z wody – gdy pracujemy w ogrodzie, trzeba pić, aby nawadniać mięśnie i stawy. Miej pod ręką butelkę z wodą, aby się nie odwodnić i zapewnić mięśniom odpowiednio dużo H_2O.

Jak praca w ogrodzie utrzymuje nas w formie?

Fizjoterapeuta **Tyler Lowe** wyjaśnia, jak praca w ogrodzie poprawia siłę i zakres ruchów oraz jak pracować bezpiecznie

Wstań z kanapy

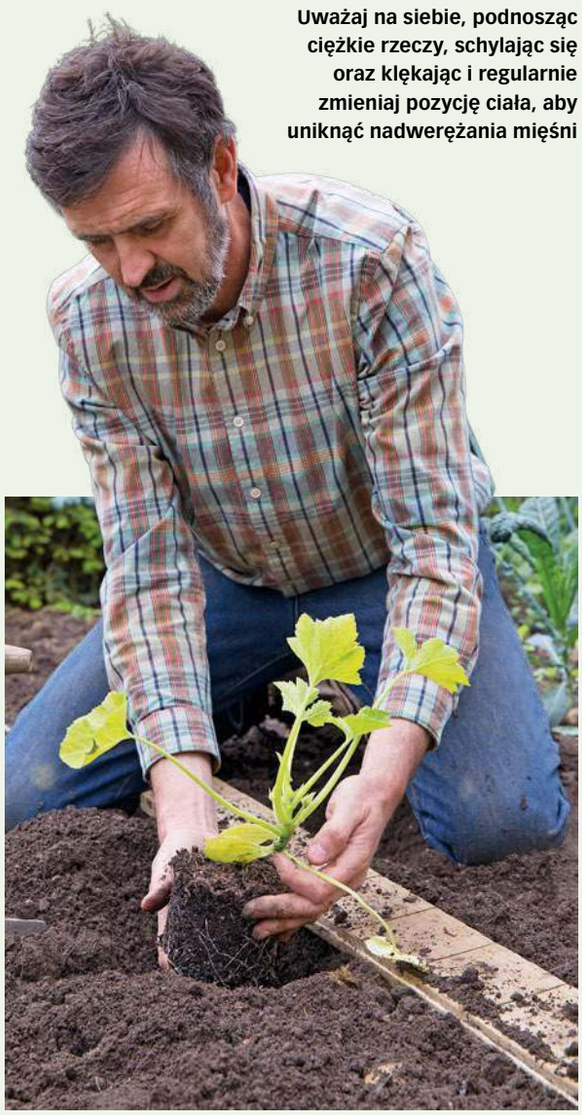
Praca w ogrodzie wspaniale poprawia nasze zdrowie i samopoczucie – jest korzystna dla naszego całościowego funkcjonowania. Siedzący tryb życia przyczynia się do wielu współczesnych problemów zdrowotnych: zatem złap za łopatę i wyjdź do ogrodu, bo to świetny sposób na ruch. Pamiętaj, aby podnosić ciężkie rzeczy ostrożnie i unikaj za długiego przebywania w jednej pozycji – ograniczaj ryzyko nadwerężeń i urazów, działaj bezpiecznie.

Bądź silny

Praca w ogrodzie daje możliwość wykorzystywania mięśni, zwiększania siły i poprawy formy. Każdy, kto spędza całe godziny w ogrodzie, wie, że może to być bardzo męczące i choć daje nam świetny impuls, aby wstać z kanapy, to trzeba pamiętać, aby wszystkie ćwiczenia i ruchy wykonywać ostrożnie i efektywnie.

Podnoś ostrożnie

Aby uniknąć nadwerężeń przy podnoszeniu ciężkich roślin, darni czy innych rzeczy, korzystaj z odpowiedniej techniki. Gdy nachylasz się, aby coś podnieść, kolana powinny być ugięte i trzeba to robić ostrożnie i uważnie. Innymi słowy, daj sobie czas i nie spiesz się! Jeśli coś jest za ciężkie, nie ryzykuj urazu – poproś kogoś o pomoc. Może to być świetna sposobność, aby poznać sąsiada lub dobry pretekst, aby zaprosić w odwiedziny przyjaciela lub członka rodziny.

Uważaj na siebie, podnosząc ciężkie rzeczy, schylając się oraz klękając i regularnie zmieniaj pozycję ciała, aby uniknąć nadwerężania mięśni

Chroń się przed urazami

Korzystanie z odpowiedniego sprzętu, który chroni przed obrażeniami ciała, to podstawa. Jeśli na przykład będziesz klęczeć, pieląc czy sadząc rośliny, załóż nakolanniki, aby chronić stawy.

Ruszaj się

Unikaj przebywania w tej samej pozycji przez dłuższy czas, zwłaszcza, jeśli to coś, do czego nie jesteś przyzwyczajony, bo może cię to bardzo nadwerężyć. Ruch ma podstawowe znaczenie, więc regularnie przechodź od jednej pracy do drugiej.

Rozgrzewka

Zanim zaczniesz pracę w ogrodzie, lekko się porozciągaj przez 5-10 minut – krew zacznie żywiej krążyć w organizmie. W ten sposób rozgrzejesz mięśnie i przygotujesz ciało do wysiłku fizycznego. Prosta rozgrzewka może składać się z wymachów ramion, lekkiego truchtu czy marszu w miejscu.

Ćwiczenia na zakończenie

Po zakończeniu prac w ogrodzie warto wykonać ćwiczenia rozluźniające i rozciągające – rozluźnia to mięśnie i chroni je przed bólem. Skupienie się na statycznym rozciąganiu (utrzymanie rozciągnięcia) przez co najmniej 30 sekund powinno złagodzić wszelkie napięcia mięśniowe.

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; NEIL HEPWORTH

10 wspaniałych wycieczek do ogrodów z bezpłatnym wstępem

W tym roku czekają cię ekonomiczne wakacje w domu albo jedynie krótki wypad? Koniecznie ujmij w planie wizytę w jednym z fantastycznych ogrodów z bezpłatnym wstępem

Bez względu na to, czy planujesz wakacje zorientowane wokół ogrodów, czy chcesz zobaczyć tylko jeden ogród podczas całego wyjazdu, zawsze dobrze jest dowiedzieć się z wyprzedzeniem, gdzie znajdziesz miejsca, które nie wymagają rezerwacji ani opłaty za wstęp. Będzie ci nie tylko łatwiej się zorganizować i zmieniać plany z krótkim wyprzedzeniem, ale też zostanie ci więcej środków w portfelu na inne atrakcje.

Wykonaliśmy ciężką pracę, aby pokazać ci, że można mnóstwo zobaczyć – od małych ogrodów po duże parki – bez potrzeby wydawania się majątku. Zapoznaj się z naszym wyborem najlepszych europejskich (w tym brytyjskich) ogrodów i terenów zielonych, które są dostępne nieodpłatnie – a wszystkie aż tętnią od inspiracji.

TEKST: MIRANDA JANATKA
ZDJĘCIA: SANTIAGO / ADOBESTOCK

W ogrodach botanicznych w Sheffield jest 18 różnych stref nasadzeń i kilka zabytkowych budynków

LEGENDA
- Samochód
- Autobus
- Pociąg
- Prom
- Samolot

Ogrody Włoskie, Ogrody Kensington, Londyn

W centrum Londynu znajdziesz spokój w Ogrodach Włoskich, które są częścią Ogrodów Kensington w Hyde Parku. Wejście do nich znajdziesz w pobliżu Lancaster Gate w północnej części założenia.

Ogrody Włoskie mają 150 lat i uważa się, że były prezentem Księcia Alberta – zapalonego ogrodnika – dla Królowej Wiktorii. Znajdujący się tam wodny element dekoracyjny składa się z czterech zbiorników otoczonych misternie zdobionymi posągami i wazami. Fani filmów rozpoznają fontannę – to do niej wpadli Hugh Grant i Colin Firth podczas szamotaniny w produkcji „Bridget Jones: W pogoni za rozumem". Odpocząć można w Alkowie Królowej Anny – romantycznej budowli ogrodowej zaprojektowanej przez Christophera Wrena i opisywanej jako „najbardziej ekskluzywna ławka parkowa w Londynie", a potem warto podelektować się lunchem w kawiarni na tarasie. Latem z zabytkowych furgonetek Rolls Royce'a sprzedawane są lody, a na sąsiadującym z ogrodami bastionie Buck Hill można wypożyczyć leżaki i podziwiać widok na stawy.

Otwarte codziennie od 6:00. Godziny zamknięcia są różne – sprawdź na stronie internetowej

Więcej informacji www.bit.ly/ken-gdn

Czym dojechać

Królewski Ogród Botaniczny, Edynburg

Pospaceruj po 28 hektarach pięknie zaprojektowanego krajobrazu i obejrzyj zbiory botaniczne, znajdujące się zaledwie o milę na północ od centrum miasta. Absolutnie niezbędna wizyta dla osób, które chcą zobaczyć panoramiczne widoki na miasto i zamek oraz dla fanów botaniki – w ogrodzie znajduje się słynna na cały świat, zapoczątkowana w XVII wieku żywa kolekcja roślin, która obejmuje wiele rzadkich i niezwykłych gatunków.

W ramach kolekcji w ogrodzie rośnie 3 500 drzew ponad 730 gatunków, w tym cedr libański z 1826 roku. Inne najważniejsze atrakcje to Domki Alpejskie, Ogród Leśny, Ogród Naskalny i Chiński Stok. Jest też prawdziwie imponujący, zasadzony w 1906 r. żywopłot z 200 buków, który obecnie ma wysokość ośmiu metrów i rośnie wzdłuż nie mniej imponującej Rabaty Zielnej o długości 165 m.

Szklarnie – do których zazwyczaj można wejść za drobną dodatkową opłatą – będą zamknięte do 2027 roku z powodu remontu, ale można je podziwiać z zewnątrz.

Otwarte Codziennie. Godziny otwarcia są różne – sprawdź na stronie internetowej

Więcej informacji www.rbge.org.uk

Czym dojechać

ZDJĘCIA: GETTY/CHRISDORNEY, PERZAN, JEANNETTE TEARE, SERG ZASTAVKIN / ADOBE STOCK

Ogrody Botaniczne, Sheffield

Pomimo industrialnego dziedzictwa Sheffield, w mieście przypadają na mieszkańca ok. cztery drzewa – jest tu 80 parków i są setki terenów zielonych. Oszczędności w czasie wycieczki umożliwi wizyta w ogrodach botanicznych umiejscowionych blisko centrum miasta.

Ogrody otwarto w roku 1836 – rozpościerają się na przestrzeni 7,5 ha i są wpisane do rejestru historycznych i architektonicznych obiektów zabytkowych II klasy. Znajdziesz tu mnóstwo inspiracji, które możesz wypróbować we własnym ogrodzie: jest np. Ogród Czterech Pór Roku z roślinami, które świetnie rosną w cieniu, na stanowiskach od północy, i rabaty, które otrzymały nagrodę „Award of Garden Merit".

Zaciszny odpoczynek znajdziesz w Ogrodzie Skalnym i Wodnym, w Ogrodzie Himalajskim, na Trawnikach i na Szerokiej Alei. Szklane Pawilony, w których rosną rośliny ze strefy klimatu umiarkowanego, są otwarte codziennie w godzinach od 11:00 do 15:30. Jeśli nie jesteś pewien, o której godzinie Ogrody są zamykane, dziesięć minut przed zamknięciem bram usłyszysz czarujący dźwięk dzwonu i unikniesz pozostania tu na noc.

Otwarte Codziennie z wyjątkiem 25.XII. Godziny otwarcia bywają różne, zatem sprawdzaj informacje na stronie internetowej
Więcej informacji www.sbg.org.uk
Czym dojechać

Ogrody Botaniczne, Belfast

Ta botaniczna perła Irlandii Północnej ma zaprojektowaną przez Sir Charlesa Lanyona, pełną egzotycznych roślin palmiarnię, którą wzniesiono w roku 1840 – cztery lata przed palmiarnią w Kew. Ogrody, które powstały w odpowiedzi na rosnące zainteresowanie ogrodnictwem i nadal cieszą się popularnością wśród mieszkańców i turystów, otwarto w roku 1828. Są one pełne wyjątkowych roślin, a w parku odbywają się popularne koncerty i festiwale. Oprócz Palmiarni mamy tu też Tropikalny Wąwóz, w którym rosną takie egzotyczne cuda jak bananowce, bromelie, paprocie i orchidee.

Latem można spacerować również po spopularyzowanych w czasach wiktoriańskich ogrodach różanych o formalnym charakterze, gdzie intensywne barwy kwiatów zmieniają się wraz z porami roku. Można też znaleźć mnóstwo przestrzeni na relaks czy piknik. Jeśli chcesz pogłębić swoją wiedzę z zakresu nauk przyrodniczych, możesz wpaść po sąsiedzku do Muzeum Ulsteru, gdzie wstęp jest również bezpłatny.

Otwarte Codziennie. Godziny otwarcia są różne – sprawdź na stronie internetowej
Więcej informacji www.visitbelfast.com/botanic-gardens
Czym dojechać

Ogrody Candie, wyspa Guernsey

Aby dostać się na wyspę Guernsey z wybrzeża Wielkiej Brytanii, należy odbyć trzygodzinną podróż promem. Ogrody Candie znajdują się na obrzeżach St Peter Port – rozpościerają się z nich wspaniałe widoki na port i pobliskie wyspy. To jeden z niewielu istniejących przykładów wiktoriańskich ogrodów kwiatowych otwartych dla publiczności. Znajdziesz tu mnóstwo formalnych kompozycji kwiatowych i najstarszą ogrzewaną szklarnię na Wyspach Brytyjskich – pochodzi z XVIII wieku. Naprawdę warto odwiedzić tę niegdyś prywatną, a obecnie udostępnioną do zwiedzania, nagradzaną posiadłość. Obejrzyj rabaty kwiatowe, oczka wodne z rybami i trawniki, i odpocznij w kawiarence znajdującej się w altanie koncertowej.

Eksplorując ogrody, natkniesz się nie tylko na posąg Królowej Wiktorii, ale też statuę Victora Hugo, autora „Nędzników". Rzeźba jest podarunkiem od rządu Francji za gościnność, jaką otaczano pisarza na wyspie przez 15 lat jego dziewiętnastoletniego wygnania z Francji. Hugo napisał swoje największe dzieło, gdy mieszkał w okolicy Ogrodów.

Otwarte **Codziennie od świtu do zmierzchu**
Więcej informacji
www.bit.ly/candie-guernsey
Czym dojechać

Pałac i park Schönbrunn, Wiedeń

Znajdujący się w jednym z najpiękniejszych miast w Europie pałac Schönbrunn to najpopularniejsza atrakcja Wiednia. Ta niegdysiejsza siedziba główna Napoleona, rezydencja cesarzy z rodu Habsburgów i scena pierwszego koncertu sześcioletniego Mozarta przyciąga co roku 8 milionów zwiedzających.

Niektóre atrakcje tego wpisanego na listę światowego dziedzictwa UNESCO obiektu są odpłatne (dotyczy to Palmiarni, Pustynnego Domu, Ogrodu Oranżeryjnego, Tajnego Ogrodu, Labiryntu i najstarszego działającego w Europie ogrodu zoologicznego), ale można uniknąć kosztów i tłumów, przechadzając się po parku i ogrodach, które są jego istotnymi elementami. Fanom historii spodoba się wycieczka do Great Parterre – ogrodu rozpościerającego się na przestrzeni 1,2 km na osi wschód-zachód. Można tam dotrzeć na piechotę lub, latem, za opłatą, kolejką turystyczną wyposażoną w podnośnik dla wózków inwalidzkich. Na końcu ogrodu znajduje się wyjątkowa fontanna Neptuna, a z pawilonu o nazwie Gloriette można podziwiać widoki na pałac i miasto.

Otwarte **Codziennie od 6:30. Godziny zamknięcia są różne – sprawdź na stronie internetowej**
Więcej informacji **www.schoenbrunn.at**
Czym dojechać

ZDJĘCIA: AURORA GSV / GETTY, REDP, DORSINAL / ADOBE STOCK

eprasa.pl ee16bc33d8

Ogród Luksemburski, Paryż

Choć chyba nieco mniej znany od Ogrodów Tuileries naprzeciwko Luwru i ogrodów przy Pałacu Wersalskim, znajdujący się w samym sercu Paryża Ogród Luksemburski (Jardin du Luxembourg) to zdecydowanie atrakcja nie do przegapienia. Ogród słynie z altanowych koncertów, ogrodu różanego, promenad i małych żaglówek, które można puszczać po stawku dla kaczek – dzieci robią to tu od ponad dziewięćdziesięciu lat – ale jest też rajem dla miłośników storczyków. Szklarnie są otwarte dla zwiedzających jedynie w czasie Europejskich Dni Dziedzictwa (zawsze trzeci tydzień we wrześniu; niezbędna rezerwacja). Rośnie w nich niebywała liczba orchidei: aż 13 000 okazów.

Jest tu czym się zachwycać przez cały rok: rośnie tu geometryczny las, są ule rokrocznie produkujące setki kilogramów miodu i przedstawienia staroświeckiego, ale popularnego teatrzyku kukiełkowego. Na straganach z przekąskami można kupić drobne smakołyki, a restauracja „Madame's Terrace" w sercu ogrodu to idealny zakątek do obserwacji toczącego się wokół życia.

Otwarte Codziennie z wyjątkiem dni ustawowo wolnych od pracy. Godziny otwarcia są różne – sprawdź na stronie internetowej

Więcej informacji www.bit.ly/lux-gdns

Czym dojechać

Park El Retiro, Madryt

140 hektarów zieleni w sercu miasta to prawdziwa frajda – są tu ogrody i budynki, które można zwiedzić za darmo. El Retiro to jeden z największych parków w Hiszpanii – jest nazywany zielonymi płucami Madrytu. Pierwotnie mogła się nim cieszyć hiszpańska rodzina królewska, a dla zwiedzających otwarto go pod koniec XIX wieku. W znajdującym się na jego terenie Ogrodzie Różanym rośnie ponad 4 000 róż – w maju i czerwcu, gdy pokazują się ich kwiaty w wielu kolorach, to prawdziwy raj.

Ogród Różany to dzieło głównego ogrodnika parku, Cecilio Rodrígueza, którego nazwisko nosi inny znajdujący się tu ogród jego projektu: Jardines de Cecilio Rodríguez. Również ten ogród można zwiedzać bez opłaty, ciesząc oczy topiarami, stawami, pawiami i szachownicowymi ścieżkami z płytek. Choć w Szklanym Pałacu, wzniesionym w 1887 r., nie ma już roślin – organizowane są tam wystawy czasowe – wciąż jest on perłą architektoniczną i ogrodniczą.

Otwarte Codziennie. Godziny otwarcia są różne – sprawdź na stronie internetowej

Więcej informacji www.bit.ly/ret-madrid

Czym dojechać

Ogrody La Alameda, Gibraltar

Choć spośród lokalnych atrakcji turystycznych bardziej znane są rezerwat przyrody, kolejka linowa, z której można podziwiać widoki i stado 300 małp bezogonowych, warto odwiedzić też ogród botaniczny – wstęp do niego jest bezpłatny. Ogrody La Alameda otwarto dla publiczności w roku 1816 i można w nich zobaczyć pamiątkowe popiersia z XVIII wieku oraz mnóstwo niezwykłych roślin lubiących klimat śródziemnomorski, w tym sosny, dzikie drzewa oliwne i draceny smocze produkujące czerwoną żywicę.

W ogrodach kwitną delikatne rośliny, np. bugenwilla i są też rabaty z sukulentami. Za 5 funtów od osoby można wybrać się na zwiedzanie z przewodnikiem-ogrodnikiem, a fani kaktusów i innych sukulentów powinni porozmawiać z opiekunem ogrodu, który jest ekspertem w tej dziedzinie. Działa tu też teatr dający biletowane przedstawienia pod chmurką i park dzikich zwierząt „Alameda", w którym mieszkają niechciane zwierzęta domowe i skonfiskowane przez celników zwierzęta egzotyczne. Lot z Wielkiej Brytanii trwa trzy godziny, ale na Gibraltar można się też dostać z Hiszpanii.

Otwarte **Codziennie od 8:00 do zachodu słońca**

Więcej informacji **www.gardens.gi**

Czym dojechać ✈

Ogrody Willi Borghese, Rzym

Ogrody te mieszczą się w pobliżu Schodów Hiszpańskich i Piazza del Popolo i można w nich nieodpłatnie podziwiać ponad 80 hektarów zieleni. Znajdziesz tu upragnione wytchnienie od zgiełku miasta – jest wiele dorodnych drzew, w których cieniu można schować się przed włoskim słońcem. Można też skorzystać z wielu atrakcji: są fontanny, posągi, ruiny i staw z łódkami (na których można za darmo popływać). Ogrody założył kardynał Scipione Borghese w 1606 roku, przekształcając własne winnice w coś, co, jak miał nadzieję, będzie największymi ogrodami miasta.

Ogrody przeprojektowano zgodnie z wymogami mody w naturalistycznym stylu angielskim w XIX wieku. W roku 1901 przeszły na własność państwa i otwarto je dla publiczności w roku 1903. Jest to jeden z największych terenów zielonych w Europie i trzeci pod względem wielkości teren zielony w Rzymie po Willi Doria Pamphili i Willi Ada. W ogrodach znajdują się też muzea i galerie posiadające słynne zbiory sztuki. Gdy nacieszysz się już zielenią, możesz zwiedzić galerię Borghese lub zoo (za opłatą, obowiązują rezerwacje).

Otwarte **Codziennie od świtu do zmierzchu**
Więcej informacji
www.rome.net/villa-borghese
Czym dojechać

ZDJĘCIA: BEATA ALDRIDGE, MIKOŁAJ NIEMCZEWSKI / ADOBESTOCK

Gardens of the Year COMPETITION 2022

„Ogród stanowi dla mnie kreatywną przygodę”

Początkujący ogrodnik i artysta Ian Rayer-Smith przekształcił puste płótno w arcydzieło łączące projektowanie nieformalne z formalnym – został jednym z finalistów konkursu Ogrody Roku.

ZDJĘCIA NEIL HEPWORTH **TEKST** ADAM DUXBURY

Ian Rayer-Smith, Shropshire

„Chciałem uzyskać efekt delikatnego, tradycyjnego ogrodu wiejskiego, ale z wyraźniejszą strukturą i widoczną formalnością”.

Ian zaprojektował ogród tak, aby dobrze komponował się z przebudowaną kaplicą.

W domu Iana i jego partnera klasyczny styl angielskiego ogrodu przydomowego z powodzeniem łączy się z romantyczną formalnością włoskiego ogrodu. Kariera Iana jako współczesnego malarza ekspresjonistycznego bez wątpienia wpłynęła na jego wybory estetyczne, które oczarowały nasze jury i tym samym zapewniły mu miejsce w finale konkursu Ogrody Roku. Ian przyznaje, że podjęli się tego projektu, praktycznie nie posiadając doświadczenia ogrodniczego, ale od tamtego czasu zakochali się w ogrodnictwie oraz w swoim zacisznym kawałku ogrodu, który oferuje im ucieczkę od zabieganego życia w mieście.

Jak wyglądał ogród, kiedy się wprowadziliście?

Poprzedni właściciele nie mieli ogrodu. Mieli projekt ogrodu, który nam zostawili, ale nigdy nie wprowadzili go w życie. Nie pasował on też do budynku, który jest przekształconą kaplicą. Chcieliśmy bardziej tradycyjnego projektu, lepiej pasującego do domu i okolicy. Teren był jałowy – tak naprawdę był tu tylko gruz. Nie zdawaliśmy sobie sprawy, że dookoła były pozakopywane materiały budowlane. Gleba, która tu była, w zasadzie przykrywała wszystkie śmieci i gruz z czasów przebudowy domu. Musieliśmy to wszystko wykopać i nawieźć ziemi.

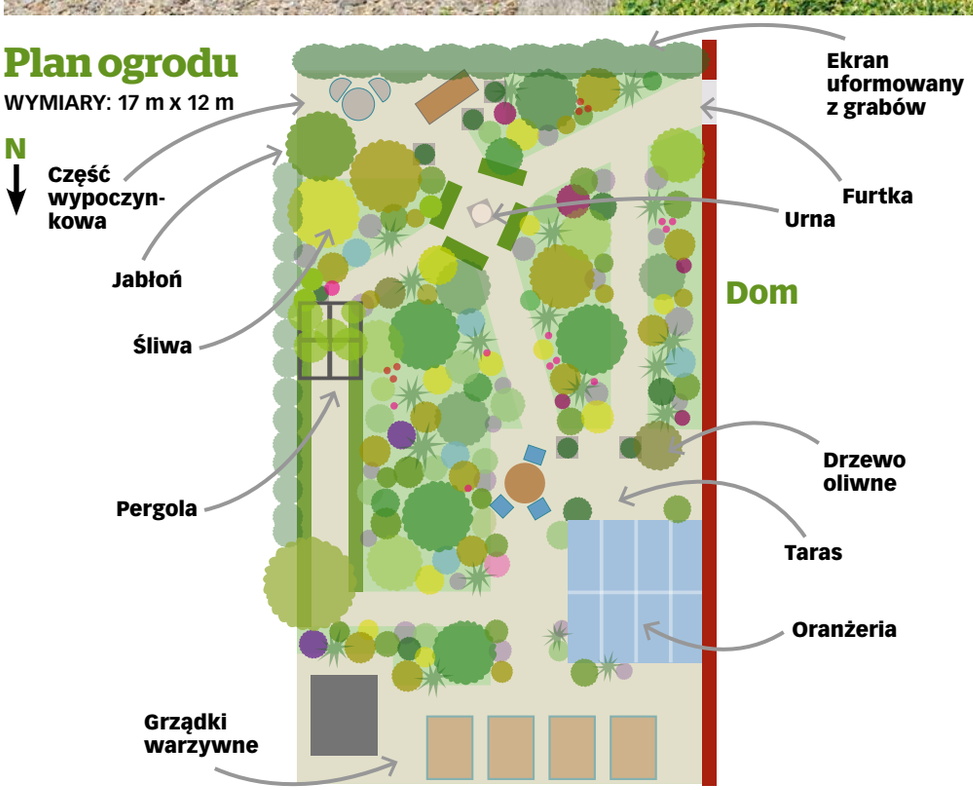
Zanim kupiliśmy ten dom, mieszkaliśmy tylko w mieszkaniach i domach wielorodzinnych, więc nigdy nie mieliśmy zbyt dużego ogrodu. A ponieważ ten nie jest zbyt duży, wydawało się, że możemy sobie z nim poradzić.

W jaki sposób przekształciłeś to miejsce w ogród, który widzimy dzisiaj?

Stworzyłem projekt ogrodu, ale do jego realizacji zdecydowaliśmy się zatrudnić firmę zajmującą się architekturą krajobrazu,

Plan ogrodu

WYMIARY: 17 m x 12 m

eprasa.pl ee16bc33d8

„Naprawdę wzięli pod uwagę dom i jego otoczenie oraz podeszli do tego z czułością. Dla mnie to celebracja formalności w zrelaksowany sposób”

Arit Anderson, sędzia konkursu Ogrody Roku

❶ Ogród otacza oranżerię i wchodzi do jej wnętrza; kiedyś była tu tylko goła ziemia

❷ Włoskie elementy formalne to lawenda w doniczkach z terakoty i piękne sękate drzewo oliwne

❸ Rozłożyste romantyczne róże zdobią ściany przebudowanej kaplicy

ZDJĘCIA: IAN RAYER-SMITH; PLAN OGRODU: NEIL DARBY

1. **Zaprojektowana przez Iana i wykonana przez lokalnego kowala metalowa pergola podtrzymuje dużą, bujną glicynię**
2. **Rzędy donic łagodzą granicę między formalnym patio a nieformalną częścią wypoczynkową**
3. **Uformowane, zimozielone topiary z bukszpanu, a także długie, niskie żywopłoty, zapewniają strukturę w ogrodzie przez cały rok**
4. **Zaciszna część wypoczynkowa znajduje się pośród kwiatów, osłaniana przez rosnące nad ścianą graby uformowane w ekrany**

ponieważ dużo było do zrobienia. Musieli sprowadzić koparki i resztę sprzętu. Skorzystaliśmy z usług lokalnej firmy mającej siedzibę kilka kilometrów dalej. Prace rozpoczęły się wiosną 2011 roku.

W moim projekcie starałem się stworzyć coś, czym można by się cieszyć przez cały rok zarówno z wnętrza oranżerii, jak i z zewnątrz. Architekci krajobrazu pomogli mi dobrać odpowiednie rośliny. Dyskutowaliśmy o wielu różnych roślinach i o tym, jakie drzewa najlepiej nadadzą się do posadzenia. Do tych początkowych planów przez lata dodałem o wiele więcej roślin i zmieniłem różne rzeczy.

Skąd czerpałeś inspiracje?

Zależało mi na uzyskaniu angielskiego ogrodu wiejskiego, który miał być częścią domu i pasowałby do stylu budynku. Chciałem, aby było to coś w rodzaju delikatnego, tradycyjnego angielskiego ogrodu wiejskiego. I rzeczywiście ma on styl „domku na wsi", ale z lepszą strukturą i widoczną formalnością, w szczególności dzięki żywopłotom z bukszpanu. Dodaliśmy też wiele roślin w donicach z terakoty, co pomaga rozmyć ostre krawędzie.

Przygotowałem projekt pergoli. Następnie został on wykonany przez lokalnego kowala, który także stworzył i zamocował trzy pionowe żelazne wsporniki, aby umożliwić zasłonięcie jednego końca ogrodu grabami, zapewniając nam prywatność. Graby są teraz dojrzałe, a pergola pokryta jest glicynią, która w ostatnich latach zdecydowała się w końcu dla nas zakwitnąć.

Ogólnie rzecz biorąc, myślę, że styl nasadzeń najlepiej opisać jako przypadkowy, ale w tej przypadkowości unikałem roślin egzotycznych i tym podobnych – nie lubię czerwieni i intensywnych kolorów.

eprasa.pl ee16bc33d8

Czy bycie artystą wpływa na to, jakie rośliny wybierasz?
To zabawne, ponieważ będąc artystą skupiam się tylko na malarstwie. Próbowałem innych dziedzin, ale koncentruję się na malarstwie, ponieważ chcę robić jedną rzecz naprawdę dobrze, a nie próbować robić wiele różnych rzeczy na pół gwizdka. Ogród jest dla mnie naprawdę świetną kreatywną przygodą poza moją pracą.

Na początku nie myślałem zbyt wiele o kolorach kwiatów, które sadziliśmy. Dopiero wraz z rozwojem ogrodu, w ciągu ostatnich kilku lat, zacząłem zdawać sobie sprawę, że uczę się więcej o tym, co lubię, a czego nie. Na przykład nie lubię roślin w ostrych kolorach, takich jak krokosmia, którą ciągle wyrywam. Rośliny, które przybierają łagodne odcienie i te, które są nieco delikatniejsze i bardziej promienne, pozostają.

“Naprawdę widać, jak wspaniale udało im się połączyć angielski ogród przydomowy z włoską formalnością”

Nadine Mitschunas, zdobywczyni nagrody jurorów w 2021 roku

eprasa.pl ee16bc33d8

Kolorowy zawrót głowy

Raph Dilhan wyjaśnia, jak uprawiać rośliny barwiące i samodzielnie pozyskać barwniki, które pozwolą ci odnowić ulubione ubrania

„Większość z tych gatunków dobrze się rozwija w doniczkach, na balkonach lub parapetach, a także w towarzystwie innych roślin rosnących na rabatach”

ZDJĘCIA: PAUL DEBOIS

Projektant tekstyliów Raph Dilhan uprawia rośliny barwiące w swoim ogrodzie we wschodnim Londynie

Raph Dilhan jest projektantem odzieży i artystą tekstylnym, pracującym w branży filmowej. Tworzy unikatowe egzemplarze ubrań, stosując takie techniki jak sitodruk, haft i farbowanie barwnikami roślinnymi. Jest finalistą programu telewizyjnego *The Great British Sewing Bee 2021* emitowanego na antenie BBC One. Obserwuj Rapha na **@raph_sew_and_so**

Kluczową umiejętnością wszystkich artystów tekstylnych jest farbowanie tkanin, jednak dopiero po tym, jak wylałem mocną herbatę z hibiskusa (która bardzo plami) na koszulkę, zaciekawił mnie temat naturalnych barwników roślinnych. Najpierw zacząłem eksperymentować z resztkami żywności, zbierając m.in. łupiny cebuli oraz skórki z awokado i próbując wydobyć z nich pigmenty, a następnie poszukałem informacji na temat tego, które rośliny mogłyby stać się źródłem barwników odpowiednich do moich projektów.

Chciałbym zachęcić ludzi do tego, aby spróbowali uprawiać niektóre z tych roślin w swoich ogrodach, nawet jeśli nie ma w nich zbyt wiele miejsca – większość z tych gatunków dobrze się rozwija w doniczkach, na balkonach lub parapetach, a także w towarzystwie innych roślin rosnących na rabatach. Staną się wspaniałym źródłem barwników, które można wykorzystać na wiele sposobów. Sam uwielbiam przedłużać żywotność swoich ubrań w celu zmniejszenia śladu węglowego mojej garderoby, wykorzystując barwniki roślinne do ożywienia rzeczy, które w przeciwnym razie wylądowałyby w koszu.

Odpowiednia roślina, odpowiedni kolor

Planując uprawę roślin barwiących warto wziąć pod uwagę gatunki, z których nie tylko otrzymamy szeroką gamę barwników, lecz które będą również tworzyły

„Uwielbiam przedłużać żywotność swoich ubrań w celu zmniejszenia śladu węglowego mojej garderoby”

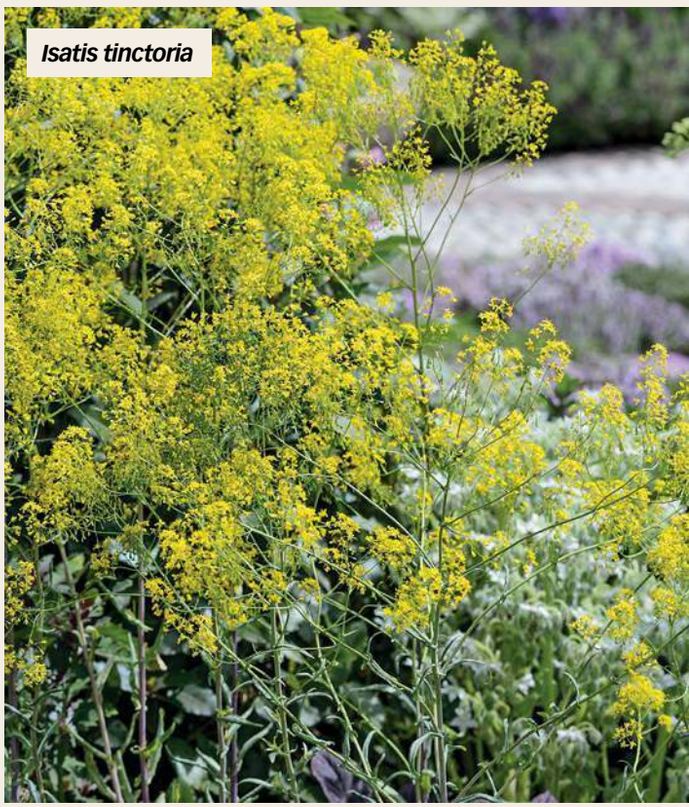
ZDJĘCIA: PAUL DEBOIS; JASON INGRAM; GETTY/EMER1940/DOCTORKBYS

Rośliny dobre na początek

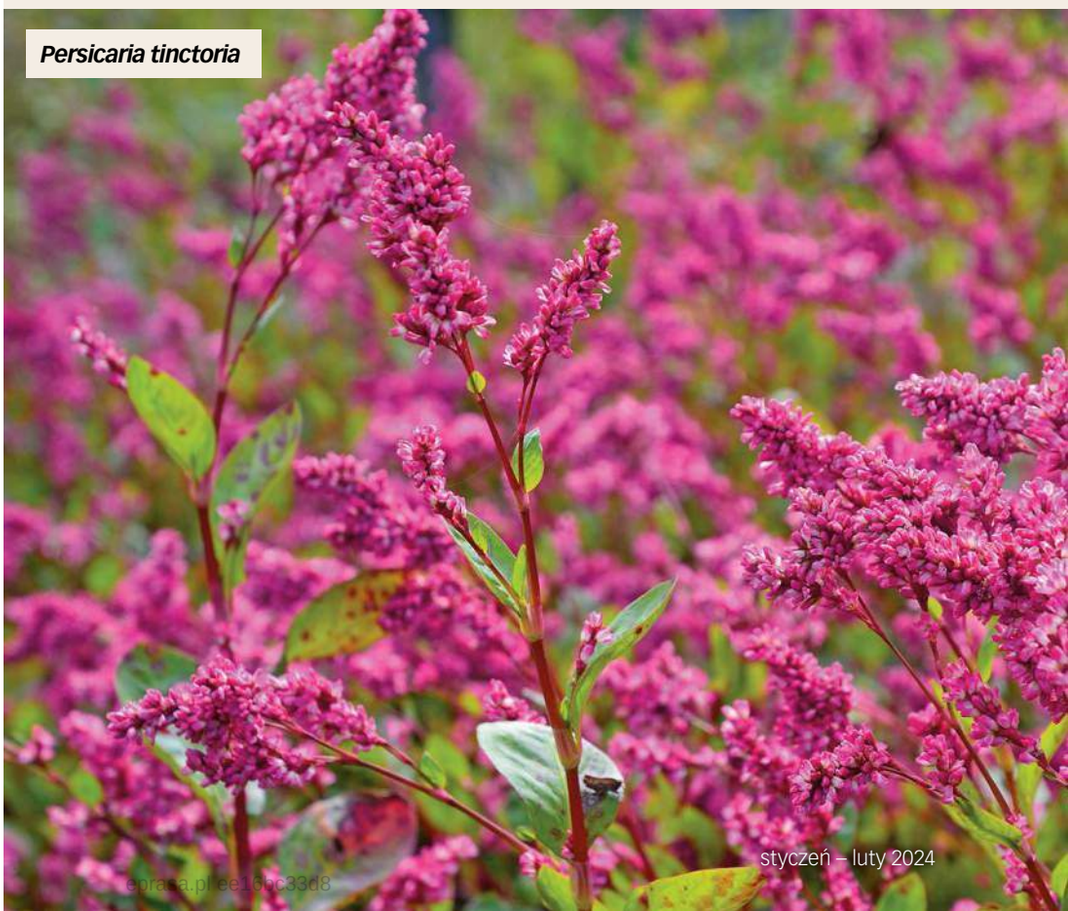
Kiedy zaczynałem zakładać swój ogród, najpierw wybrałem rośliny, które są źródłem trzech podstawowych kolorów: czerwonego, niebieskiego i żółtego. Właściwości barwierskie niektórych z tych roślin zdradza zawarty w ich nazwie gatunkowej epitet ‘tinctoria’ lub ‘tinctorum’.

NIEBIESKI

▶ **Urzet barwierski (*Isatis tinctoria*)** posiada liście, z których pozyskuje się niebieski barwnik indygo. Moja roślina jest jeszcze młoda, ale już w tym roku powinna być gotowa do wykorzystania w barwieniu tkanin.
Siew marzec – kwiecień
Zbiór sierpień – wrzesień

Isatis tinctoria

▼ Inną opcją na pozyskanie niebieskiego barwnika jest **rdest barwierski (*Persicaria tinctoria*)** – źródłem pigmentu są liście rośliny – oraz **indygowiec barwierski (*Indigofera tinctoria*)**, liściasty krzew o fioletoworóżowych kwiatach i jaskrawozielonych liściach złożonych, z których otrzymuje się barwnik.
Siew marzec – kwiecień
Zbiór sierpień – wrzesień

Persicaria tinctoria

eprasa.pl ee10bc33d8

ŻÓŁTY

Aksamitki rozpierzchłe (*Tagetes patula*) pięknie się prezentują w ogrodzie, a z ich intensywnie pomarańczowych płatków – świeżych lub suszonych – można pozyskać barwnik w odcieniu ciepłej żółci.
Siew luty – czerwiec
Zbiór czerwiec – październik

Duże, bordowe kwiaty **dalii (*Dahlia*) 'X Factor'** należą do moich ulubionych. Uwielbiam wszystkie dalie za ich zachwycające kształty i kolory. Większość z nich daje piękne, żółte barwniki.
Sadzenie marzec – kwiecień
Zbiór sierpień – październik

Tagetes patula

Dahlia 'X Factor'

Inne barwniki do wypróbowania

Z roślin, a nawet z odpadków kuchennych możesz otrzymać jeszcze wiele innych kolorów. Jeśli potrzebujesz zielonego, spróbuj szpinaku, liści mięty, bzu lub karczochów. Kolor pomarańczowy uzyskasz z marchwi, czerwonych i różowych płatków róży lub pestek i skórek awokado. Natomiast jeśli szukasz źródła czerwonego, dobre rezultaty zapewnią jagody, czerwona kapusta, jeżyny i czarna fasola.

CZERWONY

Marzana barwierska (*Rubia tinctorum*) ma ładne kwiaty i długie pędy pełne liści, jeśli jednak uprawiasz ją dla barwnika, sięgnij po jej korzenie, to z nich pozyskuje się czerwony pigment.
Wysiew luty – kwiecień
Zbiór Po 2-3 latach od wysiewu

Rubia tinctorum

„W farbowaniu chodzi o to, aby odważyć się i spróbować, ciesząc się przy tym całym procesem”

Barwniki można pozyskać z wielu części roślin, m.in. liści, kwiatów i jagód

kolorową dekorację ogrodu. Należałoby także rozważyć, które części roślin będziesz chciał wykorzystać w procesie farbowania. Przykładowo, oprócz kwiatów możesz poeksperymentować z liśćmi, korzeniami, owocami, a nawet korą.

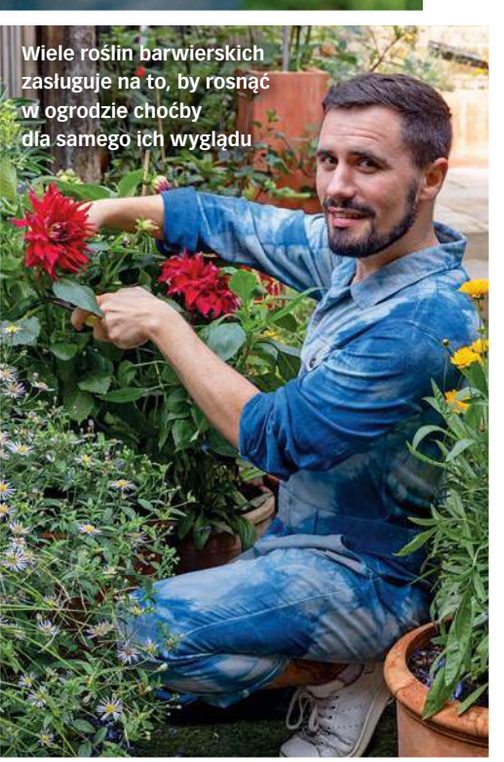
Istnieje duży wybór roślin, z których można pozyskać piękne barwniki. Przydatną wskazówką jest sprawdzenie drugiego członu nazwy botanicznej rośliny. Nazwy gatunkowe ‘tinctoria’ oraz ‘tinctorum’ często nadaje się roślinom bogatym w barwniki, np. *Isatis tinctoria* oraz *Rubia tinctorum*. Wiele gatunków zawiera przydatne pigmenty do tworzenia farb do tkanin, lecz te, których nazwy zawierają któryś z tych epitetów to najpewniejszy klucz do sukcesu. Ponadto warto zaznaczyć, że uzyskane barwniki nie zawsze odpowiadają kolorom kwiatów (patrz tabelka, str. 74).

Jedną z moich większych inwestycji jest bez czarny Black Lace (*Sambucus nigra porphyrophylla* ‘Eva’). Uwielbiam kształt i ciemny kolor liści tego krzewu. Kwiaty czarnego bzu znane są z tego, że można z nich sporządzić syrop, lecz jego jagody są również źródłem barwników charakteryzujących się delikatną barwą w odcieniach od szarości po fiolet.

Czerp przyjemność z nauki

W farbowaniu, podobnie jak w prowadzeniu ogrodu chodzi o to, aby odważyć się i spróbować, ciesząc się przy tym całym procesem – pomimo świadomości, że rezultaty mogą okazać się dalekie od ideału.

Moja ciekawość popchnęła mnie ku eksperymentom z celozją pierzastą (*Celosia plumosa*). Słyszałem historie farbiarzy, którym w przeszłości udało się wydobyć z niej mocne, czerwone barwniki, lecz mnie się nie udało uzyskać tak satysfakcjonujących rezultatów – mój barwnik okazał się beżowy.

Wiele roślin barwierskich zasługuje na to, by rosnąć w ogrodzie choćby dla samego ich wyglądu

ZDJĘCIA: PAUL DEBOIS

eprasa.pl ee16bc33d8

Jak samodzielnie przygotować naturalny barwnik roślinny

Pozyskanie barwnika z roślin jest bardzo proste i nie wymaga użycia specjalistycznego sprzętu. Eksperymentuj z różnymi roślinami barwiącymi lub zastosuj moją metodę opisaną poniżej, aby z kwiatów nagietka otrzymać barwnik o intensywnym, żółtym kolorze.

1 Wsyp zebrane surowce roślinne do garnka i zalej je wodą. Możesz wymieszać surowce świeże z suszonymi – poeksperymentuj, aby uzyskać różne rezultaty. Gotuj na wolnym ogniu przez godzinę, nie dopuszczając do wrzenia. Odstaw na noc do całkowitego przestygnięcia; im dłużej pozostawisz miksturę w wodzie, tym intensywniejszy będzie kolor uzyskanego barwnika. Uwaga – zapach może być dosyć intensywny!

2 Przelej wystudzoną miksturę przez sitko do miski, a pozostałe surowce roślinne wyrzuć na kompost. Przelej kolorową wodę do dużego garnka – takiego, który pomieści ubranie, które chcesz pofarbować – i rozcieńcz, dodając tyle wody, by było całkowicie zanurzone.

3 Zanurz ubranie najpierw w czystej wodzie, a następnie w garnku z zimną kąpielą barwiącą. Następnie gotuj wszystko na wolnym ogniu przez ok. godzinę, regularnie mieszając.

Co będzie potrzebne

- tkanina/ubranie poddane obróbce wstępnej (ja zastosowałem bejcę proteinową z mleka sojowego, poszukaj online, jak to zrobić) z włókien naturalnych (bawełny, lnu lub konopi)
- sitko
- garnki
- duża miska
- drewniana łyżka
- kwiaty nagietka; możesz wypróbować innych roślin, szukając informacji, jak je wykorzystać

Raph zafarbował tę koszulkę metodą pozwalającą na otrzymanie efektu ombré

4 Pozostaw do wystygnięcia – im dłużej pozostawisz tkaninę w kąpieli barwiącej, tym intensywniejszego nabierze koloru. Wykręć nadmiar wody, włóż ją do pralki, wybierz krótki program i wirowanie, a następnie wywieś do wyschnięcia w cieniu. Dla uzyskania ciemniejszego koloru, powtórz dwa ostatnie kroki.

eprasa.pl ee16bc33d8

„Barwniki naturalne są proste w użyciu, uniwersalne i można je wykorzystać do wielu interesujących projektów”

Więcej technik do przetestowania

Technika tie dye polega na zwinięciu lub ściśnięciu ubrań, a następnie związaniu ich sznurkiem przed umieszczeniem w kąpieli barwiącej. Ewentualnie spróbuj metody pozwalającej na otrzymanie efektu ombré, polegającej na naprzemiennym zanurzaniu i wyciąganiu tkaniny z kąpieli barwiącej, tak by otrzymać różne stopnie nasycenia koloru.

Twoja lista życzeń

Ogólnie rzecz biorąc rezultaty, jakie uzyskałem ze swoich roślin były wspaniałe i nie mogę się doczekać powiększenia moich upraw o inne rośliny barwierskie – na tyle, na ile pozwoli mi ilość dostępnego miejsca. Rozważam wypróbowanie ekstrawaganckiego szarłatu końskiego (*Amaranthus hypochondriacus*) – ponoć można z niego pozyskać barwnik w jaskraworóżowym kolorze – oraz malwy (*Alcea rosea*) 'Nigra', której okazałe, ciemne kwiaty dostarczają pięknego barwnika w niebieskim odcieniu.

Na mojej liście znajduje się także całe królestwo czosnków ozdobnych. Ich cebulki oraz łupiny są pełne pigmentów dających olśniewające kolory w odcieniach żółtego i brązowego. Do tej pory moim ulubionym jest czosnek ciemnopurpurowy (*Allium atropurpureum*) o długich łodygach i kwiatach o barwie zgodnej z nazwą.

Barwniki naturalne są proste w użyciu, uniwersalne i można je wykorzystać do wielu interesujących projektów. Ja często farbuję tekstylia po to, by nadać im unikalny kolor

eprasa.pl ee16bc33d8

Naturalne barwniki pozwalają uzyskać delikatne kolory, których na próżno szukać w sklepach

ZDJĘCIA: PAUL DEBOIS

Farbowanie tkanin – co robić, a czego unikać

- ✓ Chcąc zachować kolory na dłużej, pierz pofarbowane materiały w zimnej wodzie z dodatkiem delikatnego proszku do prania i nie susz ich na słońcu.
- ✓ Ciesz się pięknem powoli blaknących kolorów lub powtórz farbowanie, aby odświeżyć wygląd ubrań na nowy sezon. W raz z upływem czasu kolor będzie się zmieniał i rozjaśniał.
- ✓ Jeśli nie jesteś pewien stopnia toksyczności używanego barwnika, nie ryzykuj skażenia przyborów kuchennych – do farbowania wykorzystaj osobne garnki i przybory.
- ✓ Podczas farbowania naturalnym indygo nie poddawaj materiałów działaniu ciepła; wystarczy rozgnieść lub zmiksować liście z dużą ilością słonej wody, a następnie zanurzyć tkaninę lub ciuch (poddane uprzednio obróbce wstępnej) w zielonej kąpieli, wycisnąć nadmiar płynu i obserwować, jak kolor zmienia się z zielonego na niebieski.

zanim uszyję z nich ubrania, lecz ty nie musisz wiedzieć, jak się szyje, aby móc skorzystać z roślinnych barwników. Przygotowaną w domu farbę roślinną z powodzeniem możesz wykorzystać do ożywienia starych ciuchów, np. znoszonego swetra, farbując go techniką tie dye lub wyblakłej koszulki, stosując metodę ombré. Jestem zachwycony faktem, że rośliny, które pielęgnowałem, są teraz częścią mojej garderoby – dzięki temu udaje mi się przyczynić do zmniejszenia ilości ubrań wyrzucanych na śmietnik.

eprasa.pl ee16bc33d8

Ogrodnicy
dla planety

Zrównoważona siła kwiatów

Owinięte w plastik, transportowane drogą lotniczą bukiety mogą wywierać negatywny wpływ na środowisko. **Celestina Robertson** oferuje bardziej ekologiczne rozwiązanie i wyjaśnia, jak uprawiać ogrodowe kwiaty cięte w zgodzie z naturą

ILUSTRACJE ELIN BROKENSHAW

Celestina Robertson jest właścicielką farmy Forever Green Flower, na której prowadzi zrównoważoną uprawę kwiatów ozdobnych na bukiety oraz autorką książki *Cut Flowers.* @ForeverGreenFlowerCo i www.forevergreenflowerco.co.uk

Dzięki prosperującemu przemysłowi kwiatowemu każdego dnia w roku mamy możliwość wyboru spośród wielu gatunków ciętych świeżych kwiatów dostępnych w sprzedaży. Pytasz więc, dlaczego ktokolwiek miałby zawracać sobie głowę uprawą własnych? Dla większości osób bukiet kwiatów jest przejawem naturalnego piękna, jednak za łańcuchem dostaw kwiatów ciętych stoi mnóstwo obaw związanych z degradacją środowiska naturalnego, utratą bioróżnorodności oraz wpływem, jaki ich produkcja na skalę przemysłową ma na pracowników i lokalne społeczności.

Kryzys klimatyczny sprawia, że jesteśmy bardziej świadomi kosztów, jakie ponosi planeta w związku z naszymi wyborami konsumenckimi. W ostatnich latach zrozumieliśmy, czym jest „ślad węglowy", lecz jest on tylko jednym ze sposobów na zmierzenie wpływu, jaki kupowane przez nas przedmioty wywierają na środowisko naturalne. W swojej książce „Sorry, taki mamy ślad węglowy. Fakty, liczby, procenty", Mike Berners-Lee przygląda się śladowi węglowemu pozasezonowych, importowanych kwiatów ciętych i wyciągnięte przez niego wnioski są szokujące. Mówi, że są „towarem o jednym z najwyższych śladów węglowych przypadających na jeden funt wydany przy sklepowej kasie. Innymi słowy, należą one do najbardziej niekorzystnych pod względem emisji sposobów pozbywania się gotówki." *

> *„Kwiaty cięte sprzedaje się oprószone brokatem. Czy przyroda rzeczywiście potrzebuje tych toksycznych ozdób?"*

Obliczenie śladu węglowego związanego z produkcją i transportem kwiatów ciętych jest skomplikowanym zagadnieniem. Wielkość emisji z uprawy zależy od gatunku roślin oraz kraju ich pochodzenia. W przypadku róż największy udział w wielkości emisji przypada na chłodzenie oraz transport lotniczy tych uprawianych w krajach leżących bliżej równika. W innych przypadkach wysokość emisji związana jest z energią potrzebną do ogrzania szklarni w okresach niższych temperatur, jakie panują w czasie zim w Wielkiej Brytanii i Europie. Dlatego kupowanie krajowych produktów

Zielone fakty

- **Przewiduje się, że światowy rynek kwiatów ciętych będzie rósł w zawrotnym tempie. Trudno jednak stwierdzić, jak tak prężnie rozwijająca się branża wysokoemisyjna dostosuje swoje produkty do wyznaczonego na szczycie klimatycznym COP27 celu ograniczenia globalnego ocieplenia do 1,5 stopnia.**
- **W 2021 r. Wielka Brytania znajdowała się na czwartym miejscu na liście największych odbiorców kwiatów ciętych, stanowiąc 9,5% globalnego importu.†**

eprasa.pl ee16bc33d8

wcale nie oznacza, że ślad węglowy nabytych przez ciebie kwiatów będzie niższy.

Kolejną kluczową kwestią związaną z przemysłem kwiatowym są pochodzące z niego odpady – w szczególności produkty plastikowe jednorazowego użytku oraz mikroplastik. Wiele placówek handlowych sprzedaje bukiety owinięte w jednorazową folię. Gąbka florystyczna wykonana z tworzywa sztucznego jednorazowego użytku jest często wykorzystywana przy układaniu kompozycji kwiatowych – fakt, że rozpada się na toksyczne drobinki mikroplastiku, które później przedostają się do ekosystemu wodnego jest już mniej znany. Kwiaty cięte sprzedaje się czasami spryskane farbą lub oprószone brokatem, co oznacza jeszcze większą produkcję mikroplastiku. Czy przyroda rzeczywiście potrzebuje tych toksycznych ozdób? Czy kwiaty cięte nie powinny być hołdem dla piękna natury bez sztucznych dodatków?

Uwielbiamy przynosić do domów kwiaty cięte, a więc co, jako ogrodnicy, możemy zrobić, aby zacząć uprawiać je w bardziej ekologiczny sposób? Kluczowe znaczenie dla zrównoważonej produkcji kwiatów pozostawiających po sobie mniejszy ślad węglowy jest sezonowość. Uprawa własnych sezonowych roślin ozdobnych na bukiety oznacza, że ich ślad węglowy jest najniższy z możliwych, a ilość wygenerowanych odpadów minimalna, co bez wątpienia oddziałuje pozytywnie na klimat i planetę.

Oczywiście istnieje wiele innych korzyści płynących z uprawy kwiatów ciętych. Efektem przemysłu florystycznego jest zubożenie bioróżnorodności, natomiast szeroka gama ich gatunków rosnących w naszych ogrodach jest ucztą dla oczu i schronieniem dla dzikiej przyrody. Nawet na najmniejszej przestrzeni można uprawiać kwiaty, które będą idealne zarówno do wazonu, jak i jako źródło pokarmu dla zapylaczy – rośliny cebulowe w skrzyni na parapecie lub groszek pachnący w donicy na balkonie będą kwitły i przyciągały wiele gatunków owadów przez wiele tygodni.

Zacznijmy przynosić do domu kwiaty cięte z własnego ogrodu, które są naturalnie piękne, sezonowe i nie obciążają portfela ani Ziemi.

Na spółkę z zapylaczami

Dokonując wyboru roślin do uprawy na kwiaty cięte weź pod uwagę, jakie korzyści przyniosą one dzikim stworzeniom w twoim ogrodzie.

Decydując się na uprawę szerokiej gamy odmian kwiatów do cięcia odrzucisz monokulturowy model stosowany w uprawach przemysłowych, polegający na obsadzeniu dużego obszaru jednym gatunkiem kwiatów, które służą jedynie ograniczonej liczbie gatunków zapylaczy, jeśli w ogóle. Owady zapylające są tak różne, jak zróżnicowane są kwiaty, do których przylatują – każdy gatunek potrzebuje konkretnego rodzaju kwiatu, do którego zapylania został anatomicznie przystosowany.

Postaw sobie za cel uprawę roślin kwitnących w różnych porach roku, począwszy od śnieżyczek po czarnuszkę i dalie pojedyncze. W wielu przypadkach dzięki usuwaniu przekwitłych kwiatów pobudzisz rośliny do obfitszego kwitnienia. Przycinaj też krzewy – często wypuszczają one kwiatostany przyjazne zapylaczom, a przy okazji dostarczają zimozielonego ulistnienia lub atrakcyjnych nagich gałązek, które można wykorzystać do tworzenia zimowych dekoracji. Użyteczne okażą się tutaj berberys, hebe, wierzba, ostrokrzew oraz dereń.

zielone fakty

- **W Wielkiej Brytanii 85-90% sprzedawanych kwiatów ciętych pochodzi z importu.**
- **Wartość importu kwiatów ciętych do Wielkiej Brytanii w 2021 r. wyniosła 934 milionów funtów***

* MIKE BERNERS-LEE, SORRY, TAKI MAMY ŚLAD WĘGLOWY. FAKTY, LICZBY, PROCENTY, PRZEŁ. ALEKSANDRA CZWOJDRAK, POZNAŃ 2022, STR. 224
† ŹRÓDŁO: BIT.LY/UK-FLOWER-IMPORTS
*ŹRÓDŁO: BIT.LY/CUT-FLOWERS-21

eprasa.pl ee16bc33d8

Jak uprawiać kwiaty cięte w sposób przyjazny środowisku

Zastosuj tych kilka prostych rad, aby twoje kwiaty na bukiety nie tylko dobrze się rozwijały i pięknie wyglądały, ale i przynosiły korzyści dzikiej przyrodzie i środowisku

Bez torfu

Do wysiewu nasion oraz sadzenia roślin w doniczkach zawsze wybieraj podłoże bez torfu. Hektar torfowisk akumuluje więcej węgla niż jakikolwiek inny ekosystem, dlatego nie powinniśmy wykorzystywać tego cennego surowca do upiększania domów i ogrodów kosztem niszczenia siedlisk wielu gatunków roślin.

Dobra rada Niektóre podłoża bez torfu mają zbyt gruzełkowatą strukturę, przez co cechują się zbyt dużą przepuszczalnością, nieodpowiednią dla nasion. W razie potrzeby wymieszaj jedną partię odkażonej ziemi z ogrodu z dwiema partiami przesianego podłoża uniwersalnego bez torfu.

Przyjazne zapylaczom

Uprawianie własnych kwiatów może pomóc w powstrzymaniu procesu utraty różnorodności biologicznej oraz zapewnieniu pokarmu owadom zapylającym. Najlepsze będą dla nich kwiaty otwarte, o prostej budowie; pyłek kwiatów pełnych może być dla nich trudno dostępny. Ponieważ życie niektórych odmian kwiatów pojedynczych jest po ścięciu krótkie, uprawiaj mieszankę roślin o różnych rodzajach kwiatostanów, odpowiednich zarówno do wazonu jak i dla zapylaczy.

Dobra rada Przyciągnięcie jak największej liczby różnych gatunków zapylaczy powinno być priorytetem – bardziej zrównoważony ekosystem jest bardziej odporny na szkodniki i choroby.

Ściółkuj

Ściółkowanie rabat ogranicza rozwój chwastów, pomaga utrzymać wilgotność podłoża oraz zwiększyć bioróżnorodność gleby. Więcej życia w glebie oznacza zdrowsze rośliny, które będą bardziej odporne na szkodniki i choroby.

Dobra rada Do ściółkowania gleby możesz wykorzystać różnego rodzaju materiały organiczne. Samodzielnie przygotowany kompost, ziemia liściowa, kora ogrodowa, słoma oraz ścinki po cięciu roślin stanowią doskonały materiał do ściółkowania rabat kwiatowych.

Zadbaj o łodygi

Aby przedłużyć żywotność kwiatów ciętych należy przeprowadzić proces kondycjonowania. Polega on na odpowiednim przygotowaniu łodyg, tak by miały czas się zregenerować oraz nawodnić zanim zaczniesz z nich tworzyć kompozycję.

Dobra rada Przeprowadź proces kondycjonowania w ciemnym, chłodnym miejscu, np. w garażu lub łazience. Dzięki temu obniżysz tempo transpiracji, co zapewni równomiernie nawodnienie roślin.

Bez gąbki florystycznej

Do aranżacji kwiatów zastosuj techniki nieobciążające środowiska – np. unikaj gąbki florystycznej, która jest produktem jednorazowego użytku, wykonanym z tworzywa sztucznego. Kenzany (na zdjęciu), siatka ogrodzeniowa lub zdrewniałe gałązki to naturalne, przyjazne środowisku alternatywny do układania kwiatów.

Dobra rada Mech z własnego trawnika ma szerokie zastosowanie we florystyce. Wygrab go w ramach rutynowej pielęgnacji murawy. Upewnij się tylko, że nie zastosowano na nim preparatów do zwalczania mchu.

Susz kwiaty na zimę

Kwiaty suszone zyskują na popularności, lecz postaraj się oprzeć urokowi chemicznie wybielonych, farbowanych lub spryskanych suszek dostępnych na rynku. Spróbuj z pomocą metod naturalnych samodzielnie wysuszyć kwiaty sezonowe, trawy oraz nasienniki ze swojego ogrodu, które później można wykorzystać do tworzenia bukietów – będą ci przypominały o bogactwie lata w samym środku zimy.

Dobra rada Susz kwiaty w słabo nasłonecznionym miejscu, żeby ich płatki zachowały kolor. Do usunięcia kurzu z suszonych bukietów użyj suszarki do włosów ustawiając w niej najsłabszą siłę nawiewu.

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; PAUL DEBOIS; JASON INGRAM; GETTY/GOLLYKIM

eprasa.pl ee16bc33d8

Zbieraj deszczówkę

Uprawa pojedynczej róży na eksport pochłania od 7-13 litrów wody. Dlatego rozsądne korzystanie z własnych zasobów wody jest skutecznym sposobem na uprawę kwiatów w bardziej zrównoważony sposób. Zbieraj deszczówkę lub szarą wodę z domu i wykorzystuj ją do podlewania rabat z kwiatami na bukiety oraz grządek.

Dobra rada Powtórne wykorzystanie szarej wody jest jednym z najlepszych sposobów na ograniczenie zużycia wody pitnej w ogrodzie. Zainstaluj system przechwytywania wody z kąpieli, który jest podłączony do zbiornika na zewnątrz lub po prostu zbieraj wodę po myciu naczyń do miski i wykorzystuj ją do podlewania roślin w okresach suszy.

Zrezygnuj z odżywek

Uprawa kwiatów ciętych wiąże się z użyciem wielu chemikaliów, m.in. sztucznych odżywek pakowanych w małe plastikowe saszetki. Jednak by przedłużyć ich życie w wazonie, nie ma potrzeby stosowania substancji chemicznych, wystarczy zachować odpowiednią higienę.

Dobra rada Utrzymuj czystość w wazonie, codziennie wymieniaj wodę i przycinaj końcówki łodyg, aby zapobiec szybkiemu namnażaniu się bakterii. Dzięki tym prostym metodom przedłużysz życie kwiatów bez potrzeby stosowania chemikaliów.

Trwałe kompozycje, które nie obciążają środowiska

Samodzielna uprawa kwiatów ciętych jest jednym ze sposobów na zagwarantowanie, że twoje aranżacje będą bardziej przyjazne środowisku. Jeśli jeszcze odpowiednio o nie zadbasz, przedłużysz ich trwałość bez konieczności używania chemikaliów. Sprzęt, który wykorzystasz do tworzenia kompozycji również ma znaczenie – jest wiele ekologicznych materiałów alternatywnych, którymi można zastąpić tworzywa sztuczne.

1 Ścinaj kwiaty z uwagą. Niektóre dłużej przetrwają w wazonie, jeśli zetniesz je, gdy są jeszcze w pąkach, inne potrzebują więcej czasu na to, by w pełni się wybarwić i rozwinąć. Dowiedz się, na jakim etapie rozwoju najlepiej ścinać gatunki, które uprawiasz. Tnij pędy tuż nad węzłem, aby ułatwić im regenerację, a później przytnij je na pożądaną długość. Od razu wstaw kwiaty do wiadra z wodą.

2 Chcąc w pełni cieszyć się pięknem kwiatów, korzystaj z odpowiednich akcesoriów. Atrakcyjne pojemniki mogą pełnić funkcję osłonek, w których możesz ukryć butelki i słoiki z wodą. Aby kwiaty się nie powyginały lub połamały, należy je podeprzeć, lecz nie wykorzystuj w tym celu gąbki florystycznej. Zamiast niej użyj taśmy klejącej do stworzenia kratki na rancie wazonu lub umieść w pojemniku kawałek siatki drucianej, które podtrzymają rośliny na miejscu.

3 Przygotuj każdy kwiat z osobna. Z większości najlepiej usunąć liście, które szybko usychają i gniją w wodzie. Łodygi różnią się budową – niektóre należy przyciąć pod kątem, na innych zrobić podłużne nacięcia, niektóre trzeba wypełnić wodą, a inne zanurzyć we wrzątku. Poszukaj na ten temat informacji, aby uprawiane przez ciebie kwiaty jak najdłużej zachowały świeżość w wazonie.

eprasa.pl ee16bc33d8

Oszczędzaj wodę

Unikaj marnowania cennej wody wodociągowej na podlewanie roślin w ogrodzie – już teraz zacznij zbierać deszczówkę, która wspomoże cię podczas nieuniknionych okresów suszy w nadchodzących letnich miesiącach.

O tej porze roku wspomnienia suszy minionego lata powoli się zacierają, lecz miała ona bardzo negatywny wpływ na rozwój roślin – osłabiła ich odporność oraz wpłynęła na kwitnienie, czasami doprowadzając do obumierania kwiatostanów. Nadszedł czas, aby przygotować się na nadchodzące lato i zacząć zbierać jak najwięcej wody z opadów deszczu w okresie zimowo-wiosennym. Upewnij się, że masz wystarczającą ilość beczek i zbiorników, aby w pełni wykorzystać deszcz padający na dach twojego domu, a także szopy i szklarnie. Użyj pokrywek, aby zabezpieczyć wodę przed nadmiernym parowaniem.

Zbieraj deszczówkę zimą i wiosną, aby móc ją wykorzystać w okresach suszy

Zielone fakty

- Większość róż importowanych do Wielkiej Brytanii pochodzi z Kenii. Pojedyncza róża uprawiana w Kenii potrzebuje do wzrostu ok. 10 litrów wody, podczas gdy cały region cierpi z powodu poważnej suszy.
- Torf odnawia się bardzo powoli, przeciętny roczny przyrost to ok. 1 mm – jeśli tempo wydobycia przewyższa tempo, w jakim torf się regeneruje, nie można go nazwać surowcem odnawialnym.
- Poszukaj lokalnych farm uprawiających sezonowe kwiaty cięte na www.flowersfromthefarm.co.uk

Samodzielne układanie bukietów to wspaniały sposób na to, by w pełni docenić piękno kwiatów

Ogrodnicy dla planety

TWÓJ WKŁAD

Oprócz uprawy kwiatów ciętych na swój użytek możesz podzielić się nimi z przyjaciółmi, wprowadzając tym samym kolor i zapach do wielu domów oraz miejsc pracy. Cięcie kwiatów to okazja, by przyjrzeć im się z bliska i dostrzec więcej szczegółów. Dzięki temu przygotowany z nich bukiet nabiera wyjątkowego znaczenia, a jego dodatkowym, ogromnym atutem – w przeciwieństwie do kupnego – jest to, że nie obciąża środowiska naturalnego.

Odwiedź:
www.GardenersWorld.com/growinggreener

POSŁUCHAJ

Arit Anderson opowiadającej o zrównoważonym ogrodnictwie i dowiedz się, w jaki sposób sami możemy dokonać pozytywnych zmian na **www.GardenersWorld.com/podcast**

PLUS zapraszamy do wysłuchania podcastu z Jackiem Wellingtonem, autorem „A Greener Life", który opowiada o ogrodnictwie zgodnym z ideą zrównoważonego rozwoju oraz profesorem Nigelem Dunnettem, opowiadającym o tym, w jaki sposób współpracować z przyrodą, tak by nasze ogrody były pełne różnorodnych, zdrowych roślin.

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; JASON INGRAM

eprasa.pl ee16bc33d8

Zielony **Ogródek**

Zaprojektuj swój ogród **ZA DARMO!**

Stwórz **projekt ogrodu** online,
bez instalowania oprogramowania.

WEJDŹ NA www.zielonyogrodek.pl/projektowanie-ogrodu

DZIAŁA NA KOMPUTERZE, TABLECIE I SMARTFONIE

PROJEKTUJ NA BAZIE ZDJĘĆ SWOJEGO OGRODU

DUŻY WYBÓR ROŚLIN, NAWIERZCHNI I AKCESORIÓW

ŁATWE I SZYBKIE SZKICOWANIE

eprasa.pl ee16bc33d8

Kwitnące rośliny doniczkowe

Kwiaty, w których **jest moc**

Sarah Gerrard-Jones przedstawia rośliny doniczkowe, które będą zachwycać cię kwiatami przez wiele miesięcy

ZDJĘCIA JASON INGRAM

Każdego roku kupujemy miliony kwitnących roślin doniczkowych, które po tym, jak przejdą w okres spoczynku, wyrzucamy niczym zwiędłe kwiaty cięte. Chociaż jestem przeciwko takiemu pozbywaniu się roślin, rozumiem pragnienie wypełnienia domu różnorodnymi formami i kolorami, które pozostaną w nim przez cały rok.

Zamiast marnować pieniądze na jednosezonowe cuda, zdecyduj się na rośliny, które będą kwitły dłużej. Wiele odmian begonii, takich jak 'Comte de Lesseps', posiada nie tylko różowe kwiaty, które długo się utrzymują – ich dodatkową zaletą są piękne, nakrapiane liście. Tymczasem fiołki afrykańskie potrafią kwitnąć bez przerwy, a odpowiednio pielęgnowane przeżyją kilkadziesiąt lat, co czyni je niezwykle opłacalną inwestycją.

Ulistnienie to nie wszystko: istnieje ogromny wybór roślin doniczkowych, które dzięki odpowiedniej opiece będą kwitły przez wiele miesięcy

eprasa.pl ee16bc33d8

Fiołek afrykański

Streptocarpus (dawniej *Saintpaulia*)

Fiołki afrykańskie wywodzą się z Kenii i Tanzanii, gdzie ich naturalnym środowiskiem są wilgotne, słabo oświetlone dolne partie lasów. Nie myśl jednak, że polubią stanowiska oddalone od okien. Biorąc pod uwagę fakt, że światło wpadające do pomieszczeń jest przynajmniej o 50% mniej intensywne od światła słonecznego na zewnątrz, znajdź dla nich miejsce na parapecie przy oknie o wystawie wschodniej, zachodniej lub północnej i podlewaj tylko wtedy, kiedy podłoże zacznie wysychać.

Fiołki afrykańskie nie lubią zraszania liści, może to doprowadzić do ich gnicia, dlatego dobrym pomysłem będzie podlewanie ich od spodu, czyli poprzez umieszczenie doniczki w misce z wodą. Jeśli wolisz użyć konewki, usuń nadmiar wody z liści papierowym ręcznikiem kuchennym.

Chcąc sprawdzić, czy roślina potrzebuje wody, włóż palec do ziemi na głębokość około 5 cm i jeśli wyczujesz, że jest sucho, podlej. Latem, co 4-6 tygodni, nie zapomnij o podaniu im wraz z wodą nawozu, aby uzupełnić składniki odżywcze w podłożu.

Fiołki afrykańskie będą chętnie i obficie kwitły, jeśli otrzymają wystarczającą ilość światła: brak kwiatów lub ich opadanie oznaczają, że roślinę należy przenieść na bardziej słoneczne stanowisko; unikaj jednak bezpośredniego nasłonecznienia, które może poparzyć liście. Zbyt duża ekspozycja na światło słoneczne prowadzi również do ich blaknięcia i matowienia.

Jak rozmnażać fiołki afrykańskie

Odetnij z rośliny liść z kilkucentymetrowym ogonkiem. Przykryj kawałkiem folii aluminiowej wypełniony wodą słoik, zrób w niej dziurę i wetknij w nią ogonek, tak by się zanurzył. Ustaw słoik na parapecie i zmieniaj wodę raz w tygodniu. Po dwóch, trzech miesiącach powinny pojawić się rozmnóżki, które można odciąć od liścia rośliny matecznej i posadzić w doniczkach.

Ewentualnie wypełnił małą doniczkę mieszanką podłoża bez torfu i perlitu, w proporcjach 50:50, po czym patyczkiem zrób w nim dziurkę i wsadź do niej sadzonkę. Następnie umieść ją przy jasnym oknie i utrzymuj podłoże stale lekko wilgotne.

Możesz zastosować tę metodą, wykorzystując słoik lub specjalny wazonik; upewnij się tylko, że ogonek liścia jest w stałym kontakcie z wodą

eprasa.pl ee16bc33d8

Wypróbuj także...

Begonia

Jeśli wolisz coś bardziej ekscytującego, polecam kupić begonię. Występuje w tysiącach odmian o rozmaitych kwiatach i kształtach liści, jednak do moich ulubionych należą wyższe begonie, takie jak 'Comte de Lesseps' o jaskraworóżowych kwiatach zebranych w grona.

Begonie lubią cień. Liście okazów rosnących na zewnątrz łatwo ulegają poparzeniu, jednak te uprawiane w pomieszczeniu najlepiej czują się w jasnym, ale rozproszonym świetle na okiennym parapecie o wystawie wschodniej lub zachodniej. Jeśli nie kwitną, spróbuj umieścić je na jaśniejszym stanowisku; zimą, kiedy natężenie światła słonecznego jest niższe, okno od strony południowej będzie idealne, pod warunkiem, że nie ma tam przeciągów.

Upewnij się, że podłoże, w którym chcesz uprawiać begonie, jest przepuszczalne i podlewaj je dopiero, gdy jest prawie suche – lecz nie pozwól mu wyschnąć całkowicie, gdyż może to spowodować kruszenie się i opadanie liści. Sprawdź poziom wilgotności podłoża, wkładając w nie palec lub sprawdzając ciężar doniczki.

Trzy inne rośliny o długo utrzymujących się kwiatach

1

Anturium

To nie drobne kwiaty anturium przyciągają uwagę, ale piękne, pokryte woskową powłoką liście przykwiatowe, które się wokół nich rozwijają. Ustaw roślinę na parapecie z wystawą wschodnią, zachodnią lub północną i chroń przed ostrym, bezpośrednim światłem słonecznym.

2

Skrętnik

Te dzielące swoją łacińską nazwę rodzajową *Streptocarpus* z fiołkami afrykańskimi rośliny kwitną od marca do września. Są łatwe w utrzymaniu, wymagają stanowiska jasnego z rozproszonym światłem, przepuszczalnego podłoża oraz podlewania tylko wtedy, gdy jest ono prawie suche.

3

Skrzydłokwiat

Ta roślina wytwarza od lata do jesieni kwiaty z eleganckimi, białymi przylistkami. Zignoruj tych, którzy twierdzą, że skrzydłokwiat woli stanowiska półcieniste – jeśli chcesz, aby twoja roślina pięknie rosła, umieść ją w pobliżu okna, przez które wpada dużo rozproszonego światła.

Gdzie kupić

- **www.bloomandwild.com**
- **www.crocus.co.uk/indoor-plants**
- **www.dibleys-shop.com**
- **www.happyhouseplants.co.uk**
- **www.hortology.co.uk**
- **www.houseplant.co.uk**

ODWIEDŹ www.GardenersWorld.com/winter-care po więcej wskazówek na temat tego, jak dbać o rośliny doniczkowe zimą

eprasa.pl ee16bc33d8

Kwitnące rośliny doniczkowe

Sukces dzięki **sukulentom**

Sarah Gerrard-Jones przedstawia rośliny domowe, które będą kwitły przez wiele miesięcy przy minimalnej pielęgnacji

Sukulenty mogą nie znaleźć dla siebie miejsca na twojej liście pięknie kwitnących roślin domowych, ale jeśli brakuje ci czasu lub zapominasz o podlewaniu swoich roślin, kwitnący sukulent może być tym, czego potrzebujesz. Przystosowane do magazynowania wody w łodygach i liściach, aby przetrwać okresy suszy, sukulenty wymagają jedynie okazjonalnego podlewania i bardzo niewielu zabiegów poza ustawieniem na najjaśniejszym parapecie.

Wilczomlecz okazały (*Euphorbia milii*) będzie mocnym akcentem w każdym pomieszczeniu, a jego wyjątkowe kwiatostany i uzbrojone w ciernie łodygi tworzą duży kontrast z delikatnymi, kolorowymi przylistkami otaczającymi kwiaty. Jeśli jednak nie przepadasz za cierniami, rozważ ceropegię Sandersona (*Ceropegia sandersonii*) o ciekawych, okazałych kwiatach w kształcie spadochronów.

Wymagające mniej opieki od innych roślin domowych sukulenty mogą być gwiazdami twojej zielonej kolekcji

ZDJĘCIA: JASON INGRAM

eprasa.pl ee16bc33d8

Wilczomlecz okazały

Euphorbia milii

W dawnych czasach uważano, że z wilczomlecza okazałego – krzewiastego sukulenta pochodzącego z Madagaskaru – była zrobiona korona noszona przez Chrystusa i stąd wzięła się jego potoczna nazwa „korona cierniowa". Kiedyś uprawiano jedynie wilczomlecze z zielonymi liśćmi i małymi różowymi lub czerwonymi przylistkami, ale dzięki krzyżowaniu są już dostępne odmiany o okazałych kwiatostanach i żółtych, kremowych lub białych przylistkach oraz pstrokatych liściach.

Hodowcy roślin domowych często używają tego samego podłoża do roślin kochających wilgoć oraz tych pochodzących z suchych siedlisk. Jednak wilczomlecz okazały potrzebuje jasnego stanowiska i przepuszczalnego podłoża dla kaktusów i innych sukulentów, które nie zatrzymuje zbyt dużo wody, więc w razie potrzeby rozważ przesadzanie swojej rośliny.

Aby uzyskać bardziej rozkrzewioną roślinę, ukorzeń fragmenty łodyg i wsadź je do tej samej doniczki. Załóż rękawiczki, aby uniknąć zadrapań lub zabrudzenia skóry sokiem. Użyj wilgotnego ręcznika kuchennego, aby zatrzymać wyciekanie soku. Odłóż sadzonki na dwa lub trzy dni, aby rany się zagoiły. Zrób małe otwory w podłożu i ostrożnie włóż do nich sadzonki, dociskając wokół nich podłoże tak, aby stały pionowo. Ustaw na jasnym parapecie. Korzenie wyrosną za cztery do sześciu tygodni.

Jak dbać o sukulenty zimą

Zima to trudny czas dla większości roślin domowych, szczególnie tych, które do prawidłowego rozwoju potrzebują jasnego miejsca, takich jak kaktusy i sukulenty. Aby zapobiec etiolacji (wytwarzaniu słabych pędów z powodu braku światła), przestaw je na najjaśniejszy parapet i ogranicz podlewanie. Zimą potrzebują znacznie mniej wody ze względu na obniżoną temperaturę i mniejszą ilość światła.

Zawsze przed podlaniem sprawdź wilgotność ziemi palcem, aby zmniejszyć ryzyko wystąpienia zgnilizny korzeni, która może zaatakować, gdy wilgoć utrzymuje się w doniczce przez dłuższy czas.

Sukulenty zimą wymagają bardzo mało wody, więc podlewaj je rzadko, aby uniknąć przelania

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; JASON INGRAM; GETTY/GREGORY DUBUS, LIFE

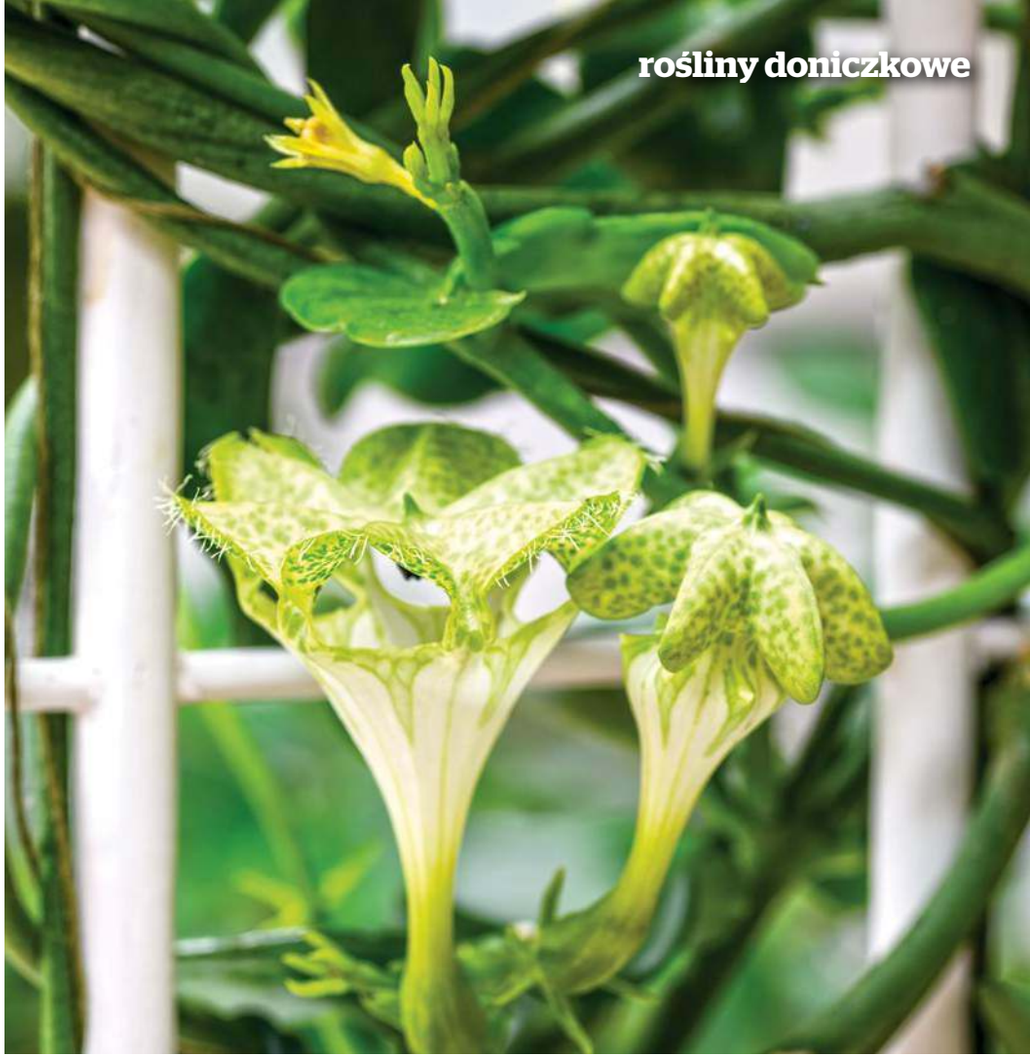

eprasa.pl ee16bc33d8

Wypróbuj także...

Ceropegia Sandersona

Ceropegia sandersonii

Jeśli wolisz rośliny bez cierni czy kolców, być może zainteresuje cię ceropegia Sandersona – ciekawy i piękny, wiecznie zielony sukulent z Afryki Południowej, który wytwarza misterne kwiaty przypominające spadochron. Jej delikatne, pnące łodygi są wyposażone w mięsiste, ciemnozielone, woskowate liście, a posągowe kwiaty mają delikatny zapach limonki i naśladują feromony strachu pszczół, wabiące drapieżne zapylacze.

Ceropegia do prawidłowego rozwoju potrzebuje jasnego, przefiltrowanego światła. Ustaw ją na parapecie okna wychodzącego na południe, wschód lub zachód, aby pobudzić kwitnienie i zaczekaj, aż ziemia przeschnie przed kolejnym podlewaniem, aby uniknąć żółknięcia liści i gnicia korzeni. Będzie dobrze rosła w temperaturze pokojowej, więc jest dobrą opcją do chłodniejszego pomieszczenia lub oranżerii.

Trzy inne sukulenty warte uwagi

1

Grubosz jajowaty *(Crassula ovata)*

Grubosz może wytworzyć piękne, przypominające gwiazdy różowe lub białe kwiaty, jeśli przez cały rok zapewnisz mu dużo światła. Latem trzymaj go na zewnątrz, a w październiku wnieś do środka i ogranicz podlewanie, aby pobudzić kwitnienie.

2

Kalanchoe Blossfelda *(Kalanchoe blossfeldiana)*

Ma drobne kwiaty, ale w różnych, jaskrawych kolorach – od różowego, czerwonego i pomarańczowego po żółty i biały. Jeśli szukasz ciekawej odmiany, wybierz tę z zielonymi liśćmi w kremowy wzór.

3

Kaktus wielkanocny *(Schlumbergera gaertneri)*

Pochodzący z brazylijskich lasów deszczowych kaktus wielkanocny kwitnie od końca lutego do początku kwietnia. Zmiana pór roku pobudza tworzenie pąków kwiatowych. Lubi dużą wilgotność i lekko wilgotne, ale przepuszczalne podłoże.

Gdzie kupić

- **www.bloomandwild.com**
- **www.crocus.co.uk**
- **www.dibleys-shop.com**
- **www.farmergracy.co.uk**
- **www.hortology.co.uk**
- **www.houseplant.co.uk**
- **www.jparkers.co.uk**

ODWIEDŹ www.GardenersWorld.com/winter-care po więcej inspiracji i wskazówek na temat tego, jak dbać o rośliny doniczkowe

eprasa.pl ee16bc33d8

Uprawiaj i oszczędzaj

W obliczu kryzysu związanego z rosnącymi kosztami utrzymania, pokazujemy, jak zaoszczędzić pieniądze na tegorocznych zakupach dzięki uprawie własnych owoców i warzyw.

Jak być oszczędnym ogrodnikiem

Rozpoczynamy rok tak, jak zamierzamy go spędzić: z naszą kampanią Oszczędny Ogrodnik, aby pomóc ci uprawiać ogród ze świadomością wydatków i sprawić, że zaoszczędzisz więcej. Oto przedsmak tego, co nadchodzi, wraz ze wskazówkami i poradami, dzięki którym możesz zacząć oszczędzać już teraz.

Kwiecień

Oszczędzanie przez majsterkowanie

Wykorzystaj w pełni długi weekend wielkanocny na łatwe projekty do samodzielnej realizacji, aby zaoszczędzić na zakupach rzeczy w sklepie. Skupimy się na materiałach z odzysku i recyklingu, a projekty będą dostosowane do ilości czasu i poziomu doświadczenia.

Maj

Sprytne zakupy

Odkryj, gdzie szukać okazji i jakie korzyści płyną z zakupów hurtowych dzielonych z przyjaciółmi i rodziną.

Czerwiec

Rośliny za darmo

Skupiamy się na łatwym rozmnażaniu roślin latem, aby pomóc ci uzyskać więcej sadzonek za darmo. Pomożemy ci nauczyć się pobierać sadzonki oraz powiemy o sposobach na to, aby zakupione rośliny także mogły przynieść korzyści.

Styczeń–Luty

Zbieraj i siej

Pokazujemy, jak wysiewanie roślin nasion może pomóc zaoszczędzić pieniądze. Odkryj, jak wymieniać się nasionami z przyjaciółmi i gdzie kupić zrównoważone nasiona w dobrej cenie. Dowiedz się, jak stworzyć własny zestaw do wysiewu nasion, w tym tacki do wysiewu, doniczki papierowe i inne akcesoria.

Marzec

Narzędzia za grosze

Pokazujemy, jak szukać okazji w sklepach z rzeczami z drugiej ręki oraz kupić używane narzędzia, a także, jakie są korzyści płynące z wynajmowania lub dzielenia się drogim sprzętem z przyjaciółmi zamiast kupowania go.

Lipiec

Dbaj i naprawiaj

Dowiedz się, jak dokonać podstawowych napraw narzędzi ogrodniczych, doniczek, ścieżek i nie tylko. Odkryj, jak utrzymać meble ogrodowe w doskonałym stanie i naucz się rozpoznawać, kiedy naprawa nie jest warta wysiłku!

3 rzeczy do zrobienia teraz

Daj rzeczom drugie życie

Zdziwisz się, ile pieniędzy możesz zaoszczędzić dzięki kreatywnemu wykorzystaniu odzyskanych przedmiotów. Na przykład spróbuj wykorzystać belki stropowe lub palety, aby zbudować podwyższone grządki, stworzyć improwizowane klosze, przecinając stare butelki z wodą na pół, przekształcić umywalkę w staw z rukwią wodną, zamienić stare kalosze, pojemniki, a nawet konewki w donice… Przekonasz się, że im więcej rzeczy poddajesz upcyklingowi, tym więcej będziesz mieć pomysłów oraz będziesz czuł się pewniej w ich wykonywaniu.

Kompostuj

Niezależnie od wielkości ogrodu, istnieje kompostownik dostosowany do nawet najmniejszego budżetu. System kompostowania na zimno możesz stworzyć ze starych palet, komody lub pojemnika na odpady komunalne, a to pozwoli przekształcić niezliczone odpady z domu i ogrodu w fantastyczny, pozbawiony torfu polepszacz gleby dla twoich upraw. Jeszcze prostsze jest zebranie liści i pozostawienie ich, aby się rozłożyły, dzięki czemu uzyskasz całkowicie darmową ściółkę.

Zyskaj oszczędnych znajomych

Do im większej liczby lokalnych grup ogrodniczych, działkowych i permakulturowych uda ci się dotrzeć, tym większy będzie potencjał wymiany i barteru: od wymiany nasion na początku roku po wypożyczalnie narzędzi i hurtowe zamówienia zrębków drzewnych na ściółkę od lokalnego arborysty.

Te przyjemne wydarzenia towarzyskie pozwolą ci nawiązać kontakt z podobnie myślącymi ogrodnikami i poszerzyć zakres dostępnych dla ciebie bezpłatnych materiałów i porad; w rezultacie współpraca z innymi otworzy o wiele więcej drzwi do oszczędzania pieniędzy. Na stronie 80 znajduje się lista bezpłatnych materiałów, które pomogą ci zacząć.

TEKST: KIM STODDART
ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; PAUL DEBOIS; GETTY/MINT IMAGES; JASON INGRAM

Sierpień
Roślinne pogotowie
Pokazujemy, jak uratować rośliny kupione na przecenie, a także na co zwracać uwagę przy zakupie chorych roślin oraz co można zrobić, aby przywrócić je do życia.

Wrzesień
Przedłuż zbiory
Jak sprawić, że żaden plon się nie zmarnuje – nawet jeśli masz do czynienia z nadwyżkami? Zapoznaj się z technikami, które sprawią, że dłużej będziesz cieszyć się plonami, takimi jak konserwowanie, zamrażanie, suszenie i butelkowanie.

Listopad
Podstawy sadzenia roślin z gołym korzeniem
Odkryj najbardziej opłacalny sposób zakupu roślin, w tym żywopłotów, bylin i drzew, dzięki naszemu kompletnemu przewodnikowi po sadzeniu roślin z gołym korzeniem.

Grudzień
Oszczędne Boże Narodzenie
Przedstawiamy piękno świąt Bożego Narodzenia z inspiracjami na dekoracje prosto z ogrodu, mając na uwadze gospodarność i oszczędzanie pieniędzy.

Październik
Zbieranie nasion
Nasiona za darmo! Dowiedz się, jak zbierać nasiona z roślin oraz jak je odpowiednio przygotować i przechowywać, aby uzyskać dobre kiełkowanie.

W tym roku porady z cyklu Oszczędny Ogrodnik rozpoznasz na cztery proste sposoby:

- **Wypatruj tego symbolu** w naszym magazynie – gdziekolwiek go zobaczysz, znajdziesz niezbędne porady dotyczące oszczędzania pieniędzy. Wejdź także na stronę ***www.GardenersWorld.com*** po jeszcze więcej wskazówek.
- **Subskrybuj nasz podcast**, w którym przez cały rok będziemy rozmawiać z ekspertami od oszczędzania. Wszystkie odcinki znajdziesz na stronie ***www.GardenersWorld.com/podcast***
- **Obserwuj nas** na Instagramie w poszukiwaniu wskazówek dotyczących oszczędzania, a także porad na temat sadzenia i inspiracji ***@gardenersworldmag***

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; JASON INGRAM

Uprawiaj i oszczędzaj

Wraz ze wzrostem cen nadszedł czas na obniżenie rachunków za zakupy poprzez uprawę własnej żywności. Ekspertka Kim Stoddart podlicza, ile można dzięki temu zaoszczędzić.

Uprawa własnych owoców, warzyw i ziół to zawsze dobry pomysł. Oprócz dostarczania jedzenia na stół, kontakt z tym, co jemy, może pomóc nam odciąć się od stresu codzienności. A wraz ze wzrostem cen żywności, nigdy nie było lepszego momentu na zaoszczędzenie pieniędzy poprzez uprawę własnej żywności niż teraz – niezależnie od tego, czy to przez obfitość pomidorów, czy też liczne zbiory drogich warzyw, takich jak szparagi.

Istnieje wiele sposobów na uprawę warzyw przez cały rok, również zimą – w przypadku kiełków lub ziół. Wystarczy, że umieścisz je na nasłonecznionym parapecie, być może w pojemniku z recyklingu, a następnie skąpiesz się w satysfakcjonującym, magicznym blasku obserwacji, jak wybuchają nowymi przyrostami. Proces ten jest nie tylko niesamowicie satysfakcjonujący, pozwala także rozprzestrzeniać to fantastyczne uczucie, poprzez przekazywanie niektórych nadwyżek sadzonek przyjaciołom, rodzinie i sąsiadom.

Nie zapominaj, że nie tylko wysiewanie nasion owoców i warzyw pomaga zaoszczędzić pieniądze. Teraz jest świetny czas na kompostowanie odpadów ogrodowych i kuchennych w celu uzyskania darmowego kompostu lub na wyprodukowanie sobie nowych roślin za darmo, poprzez pobieranie sadzonek.

Były takie czasy, kiedy ludzie uprawiali niemal wszystkie swoje owoce i warzywa na podwórku lub działce – nawiązywanie do tych niegdysiejszych ogrodników podnosi na duchu. Czytaj dalej i zacznij uprawiać!

Kim Stoddart jest ekspertką w dziedzinie oszczędnej uprawy warzyw i stworzyła blog dla Guardiana na temat swoich doświadczeń z uprawą żywności całkowicie za darmo. Redaguje magazyn *The Organic Way* i jest współautorką książki The Climate Change Garden. Obserwuj ją w serwisie X **@BadlyBehavedOne**

ZDJĘCIA: GETTY/JOHNER IMAGES, JOHN WILLIAMS

Największe oszczędności

Aby uzyskać największy zwrot z inwestycji, starannie wybieraj rośliny, które uprawiasz – oto najlepsze, naszym zdaniem, uprawy, które pozwolą ci zaoszczędzić na zakupach spożywczych.

Sałaty na cięte listki

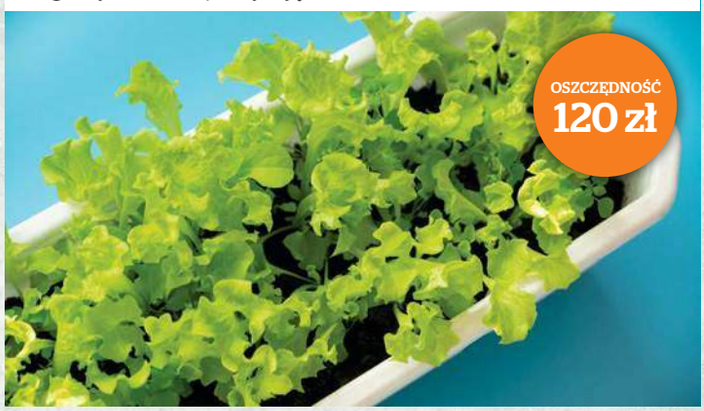
Szacuje się, że 40% pakowanych sałat w ze sklepów spożywczych jest wyrzucanych. Warzywa liściowe będą dobrze rosnąć na domowych parapetach, dostarczając licznych plonów poprzez cięcie i ponowne odrastanie. Zbieraj je tylko wtedy, gdy chcesz je zjeść, aby cieszyć się świeżymi liśćmi i uniknąć marnotrawstwa.

■ **CZAS I SPOSÓB ZBIORU, PRZECHOWYWANIE** Ścinaj liście trzy lub cztery razy z każdego wysiewu, rozpoczynając zbiory od początku maja przez około 28 tygodni. Używaj świeżych liści lub przechowuj je w lodówce w torbie polietylenowej przez kilka dni.

■ **SPOSÓB UPRAWY** Wysiewaj w domu od lutego do kwietnia, a na zewnątrz od kwietnia do sierpnia.

■ **CENA NASION/SADZONEK** 4 x paczka nasion w cenie ok. 5 zł każda = 20 zł

■ **CENA W SKLEPIE SPOŻYWCZYM** 28 paczek miksu sałat po 200 g w cenie 5 zł za sztukę = 140 zł

Zioła

Sklepowe, paczkowane świeże zioła to kolejny składnik kuchenny, który może się zepsuć, zanim zdążysz go użyć. Jednak wiele ziół można uprawiać wewnątrz (bazylia, kolendra) i na zewnątrz (szałwia, rozmaryn), aby uzyskać świeże, bezodpadowe zbiory. Jako przykładu użyliśmy tutaj bazylii.

■ **CZAS I SPOSÓB ZBIORU, PRZECHOWYWANIE** Zbieraj liście od czerwca do września i wykorzystuj na świeżo lub przygotuj z nich uniwersalne pesto i przechowuj w lodówce.

■ **SPOSÓB UPRAWY** Wysiewaj nasiona od lutego do lipca w domu lub kup bazylię w doniczce i podziel ją na kilka sadzonek, aby uzyskać więcej roślin.

■ **CENA NASION/SADZONEK** 1 x opakowanie nasion = 3 zł

■ **CENA W SKLEPIE SPOŻYWCZYM** 8 x bazylia w doniczce po ok. 7,5 zł sztuka = 60 zł

Papryczki chili

Jedna roślina może wyprodukować 600 g papryczek chili, a wiele odmian krzewiastych można przezimować jako rośliny domowe. Zbierz i przechowuj nasiona, a będziesz mieć zapas papryczek chili na całe życie.

■ **CZAS I SPOSÓB ZBIORU, PRZECHOWYWANIE** Pojedyncze papryczki chili możesz zbierać od lipca do października. Spożywaj je na świeżo, używaj do gotowania lub przechowuj poprzez suszenie lub mrożenie.

■ **SPOSÓB UPRAWY** Wysiewaj w lutym lub marcu w ciepłym miejscu. Posadź do doniczek, podeprzyj i przechowuj je w pomieszczeniu na parapecie lub w szklarni. Chroń przed przymrozkami.

■ **CENA NASION/SADZONEK** 1 x opakowanie nasion = ok. 5 zł

■ **CENA W SKLEPIE SPOŻYWCZYM** 15 paczek 80 g świeżych papryczek chili po ok. 4 zł za sztukę = 60 zł. Z dwóch roślin można uzyskać łącznie 1,2 kg papryczek chili o wartości 60 zł

Szparagi

Drogie w sklepach, tanie i smaczne w domu – potrzeba tylko czasu.

■ **CZAS I SPOSÓB ZBIORU, PRZECHOWYWANIE** Zbieraj szparagi od kwietnia do czerwca. Gotuj na parze do spożycia na świeżo lub marynuj w celu zakonserwowania.

■ **SPOSÓB UPRAWY** Posadź młode karpy późną zimą na odchwaszczonej, przygotowanej grządce i nie zbieraj łodyg przez pierwsze dwa lata.

■ **CENA NASION/SADZONEK** 5 x karpa szparagów = 60 zł

■ **CENA W SKLEPIE SPOŻYWCZYM** 12 opakowań szparagów po 100 g w cenie ok. 7,5 zł = 90 zł

Brak oszczędności przez pierwsze dwa lata, gdy rośliny się rozwijają, następnie 25-30 zł w trzecim roku przy pierwszych zbiorach. Od czwartego roku około 85 zł rocznie (z pięciu karp, z których każda daje 225 g rocznie i wystarcza na około 20 lat).

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; PAUL DEBOIS; JASON INGRAM

eprasa.pl ee16bc33d8

Jabłka deserowe

Co roku ciesz się obfitością najpyszniejszych jabłek, jakie kiedykolwiek jadłeś. Martwisz się, że masz ich za dużo? Nie ma czegoś takiego!

■ **CZAS I SPOSÓB ZBIORU, PRZECHOWYWANIE** Zbieraj jesienią i przechowuj w odpowiednich odstępach na kartonowych skrzynkach w ciemnym, chłodnym i dobrze wentylowanym miejscu. Chroń przed mrozem. Zapobiegaj gniciu, wyrzucając lub wyciskając sok z obfitych owoców lub tych z oznakami chorób lub uszkodzenia przez szkodniki.

■ **SPOSÓB UPRAWY** Zimą lub bardzo wczesną wiosną sadź drzewa z gołym korzeniem, dobrze wyściółkuj i podeprzyj. Podlewaj regularnie przez pierwszy rok.

■ **CENA NASION/SADZONEK** 1 x jabłoń 'Koksa' z gołym korzeniem = 25 zł

■ **CENA W SKLEPIE SPOŻYWCZYM** Około 3 zł za kilogram jabłek (ok. 5 sztuk)

Przez pierwsze trzy lata po posadzeniu nie należy zbierać plonów, dopóki rośliny się nie ukorzenią. Po tym okresie zbiory rosną – można uzyskać około 200 jabłek rocznie z wolnostojącego drzewa, co daje potencjalną oszczędność 95 zł rocznie.

Borówki amerykańskie

Z jednego krzaczka można zebrać kilka garści borówek, które można zamrozić na cały rok.

■ **CZAS I SPOSÓB ZBIORU, PRZECHOWYWANIE** Zbieraj dojrzałe borówki od czerwca do września. Spożywaj na świeżo, susz, zamrażaj lub używaj do gotowania.

■ **SPOSÓB UPRAWY** Zimą lub wczesną wiosną posadź w kwaśnej glebie lub kwaśnym podłożu w doniczkach. Uprawa więcej niż jednej odmiany zapewnia lepsze zapylanie, co prowadzi do większej liczby owoców.

■ **CENA NASION/SADZONEK** 1 x krzew z gołym korzeniem = 15 zł

■ **CENA W SKLEPIE SPOŻYWCZYM** 4 kg borówek (45 zł/kg) = 180 zł

Brak plonów w pierwszym roku uprawy, a następnie wzrost do około 4 kg rocznie – plon o wartości około 180 zł

Truskawki

Tutaj kluczem jest coroczne sadzenie roślin z rozłogów – wkrótce będziesz mieć całą grządkę.

■ **CZAS I SPOSÓB ZBIORU, PRZECHOWYWANIE** Większość roślin owocuje przez kilka tygodni od czerwca do lipca, ale odmiany powtarzające owocowanie owocują przez długi czas. Spożywaj na świeżo lub używaj do gotowania.

■ **SPOSÓB UPRAWY** Posadź przechowywane w chłodzie rozłogi na zewnątrz wczesną wiosną, aby uzyskać plony w ciągu 60 dni.

■ **CENA NASION/SADZONEK** 2 x sadzonki truskawek, łącznie 900 g, po ok. 7,5 zł za sztukę = ok. 15 zł

■ **CENA W SKLEPIE SPOŻYWCZYM** 900 g truskawek (45 zł/kg) = ok. 41,5 zł

Rośliny mogą przynieść około 25 zł zysku w pierwszym roku. Tworząc sadzonki z rozłogów, można założyć grządkę truskawek składającą się z 10 roślin o masie 4,5 kg – co da nieco ponad 200 zł w porównaniu do cen sklepowych.

eprasa.pl ee16bc33d8

Fioletowy brokuł gałązkowy

Przy cenie 1,5 zł za łodygę, domowa uprawa fioletowych brokułów gałązkowych pomoże zaoszczędzić sporo gotówki. Roślina składa się z niedojrzałych pąków kwiatowych – należy je zrywać, gdy są młode. Zapobiega to kwitnieniu i wysiewaniu nasion.

■ **CZAS I SPOSÓB ZBIORU, PRZECHOWYWANIE** Nowe odmiany można zbierać latem i jesienią, a tradycyjne późną zimą. Wystarczy odciąć pędy kwiatowe, gdy osiągną 15 cm długości, a pojawią się nowe pędy do zbioru. Spożywaj na świeżo, krótko po zerwaniu.

■ **SPOSÓB UPRAWY** Wysiewaj partiami od lutego do lipca i przesadzaj na docelowe miejsce (lub do pojemnika). Zabezpiecz siatką przed gołębiami i gąsienicami.

■ **CENA NASION/SADZONEK** 1 x opakowanie nasion = 5 zł

■ **CENA W SKLEPIE SPOŻYWCZYM** 1,5 kg fioletowych brokułów gałązkowych (45 zł/kg) = 69 zł

Możesz wyhodować 1,5 kg brokułów – o wartości 69 zł – z pięciu roślin.

Cukinie

Zbiory mogą być przytłaczająco obfite, ale ponieważ cukinie są drogie, warto wyhodować ich dużo do marynowania, kiszenia lub mrożenia.

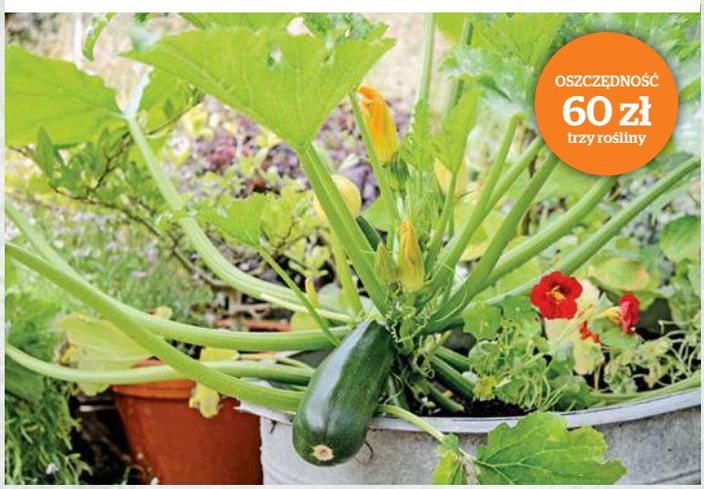
■ **CZAS I SPOSÓB ZBIORU, PRZECHOWYWANIE** Zbieraj od lipca do października. Małe owoce są smaczniejsze, a ich regularne zbieranie sprawia, że roślina produkuje więcej.

■ **SPOSÓB UPRAWY** Od kwietnia do połowy maja wysiewaj w domu lub od połowy maja do końca czerwca na zewnątrz. Zapewnij roślinom słoneczne stanowisko z żyzną glebą oraz dużo miejsca. Obficie podlewaj.

■ **CENA NASION/SADZONEK** 1 x opakowanie nasion = ok. 5 zł

■ **CENA W SKLEPIE SPOŻYWCZYM** 6 zł za trzy cukinie

Każda roślina produkuje około 10 owoców, więc z trzema roślinami możesz cieszyć się plonami, które kosztowałyby cię 60 zł w sklepie.

Pomidory

Zbiory mogą być ogromne, ale istnieje wiele sposobów na ich przechowywanie. Zbierz również nasiona na przyszły rok.

■ **CZAS I SPOSÓB ZBIORU, PRZECHOWYWANIE** Zbieraj, gdy tylko owoce dojrzeją. Im więcej zbierzesz, tym więcej uzyskasz. Zamroź lub wysusz (w piekarniku) nadwyżki, aby cieszyć się nimi przez zimę.

■ **SPOSÓB UPRAWY** Od lutego do kwietnia wysiewaj w domu [w Polsce od III do IV – red.]. Przesadź do doniczek, regularnie podlewaj, aż będą gotowe do posadzenia w docelowym miejscu. Uprawiaj w szklarni lub na zewnątrz (ale chroń je przed zimnem).

■ **CENA NASION/SADZONEK** 1 x opakowanie nasion = 5 zł

■ **CENA W SKLEPIE SPOŻYWCZYM** ok. 12 zł/kg

Każda roślina daje około 4 kg plonów, więc przy uprawie dwóch roślin można uzyskać plony, które kosztowałyby 100 zł.

eprasa.pl ee16bc33d8

Wieloletnie warzywa liściaste

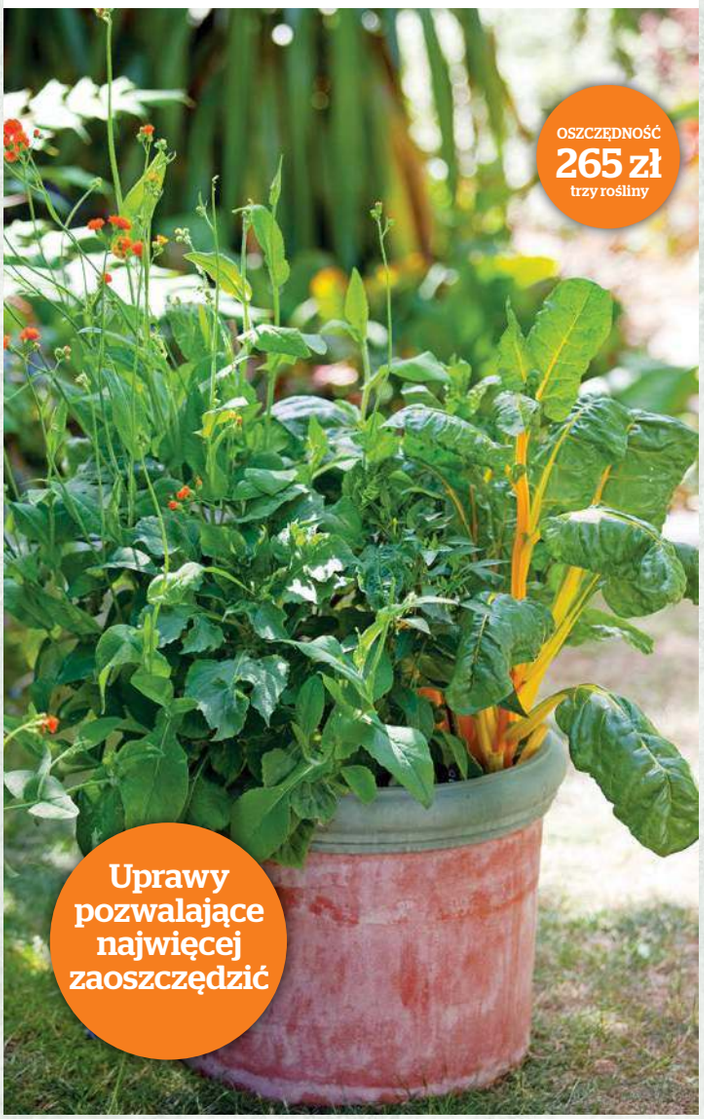
Te rośliny, tylko z jednego siewu, po prostu nie przestają plonować. Jest wiele gatunków do wyboru, ale dwie gwiazdy to burak liściowy i jarmuż [mowa tu o wieloletniej w warunkach brytyjskich odmianie jarmużu powstałej najprawdopodobniej w wyniku skrzyżowania kapusty brukselskiej z brokułem gałązkowym – red.].

Rośliny boćwiny rosły przez lata, gdy przycinałam je wiosną, aby nie kwitły i aby pobudzić tworzenie nowych pędów, co dało mi paczki pełne liści. Burak liściowy jest również bardzo atrakcyjny, więc może być używany w kompozycjach doniczkowych (patrz zdjęcie poniżej z chili 'Masquerade' i Emilia 'Irish Poet').

Jeśli chodzi o jarmuż wieloletni [w warunkach brytyjskich – red.], roślina ta sumiennie plonuje rok po roku przez około pięć lat i pomoże zaoszczędzić setki złotych przy zaledwie kilku roślinach. Po czterech latach pobierz sadzonki, aby odmłodzić rośliny i kontynuować uprawę.

- **CZAS I SPOSÓB ZBIORU, PRZECHOWYWANIE** Zbieraj liście od października do kwietnia. Zbieraj je tuż przed użyciem, ponieważ nie przechowują się dobrze. Po zbiorze zimowym, wyrastają dodatkowe pędy boczne na zbiór wiosenny.
- **SPOSÓB UPRAWY** Wysiewaj od marca do maja i przesadź na stanowisko docelowe pięć tygodni później. Wybierz miejsce z żyzną glebą w słońcu lub półcieniu i chroń rośliny przed gołębiami i gąsienicami bielinka. Uszczyknij wierzchołek rośliny, aby wypuściła pędy boczne.
- **CENA NASION/SADZONEK** 1 x opakowanie 30 nasion = ok. 5 zł
- **CENA W SKLEPIE SPOŻYWCZYM** Podobne liście kosztują 30 zł/kg

Jedna roślina daje plon do 3 kg, więc trzy rośliny mogą dać plon o wartości 270 zł, pomniejszony o koszt nasion.

Zaoszczędź jeszcze więcej

Zbieraj nasiona

Zdobywanie nasion za darmo jest łatwe – wystarczy pozwolić niektórym roślinom zakwitnąć i wydać nasiona. Najłatwiejsze nasiona do zbioru to sałata, rukola, groszek, fasolka szparagowa, pomidor, chili, kolendra, koper włoski i rzodkiewka. Jedna sałata może wyprodukować równowartość co najmniej 20 paczek nasion sałaty. Jeśli weźmiemy pod uwagę, że paczka nasion sałaty kosztuje około 5 złotych, to zaoszczędzimy 100 złotych, pozwalając roślinie zawiązać nasiona.

Uprawiaj z resztek warzyw sklepowych

Jednym, przykładów jest imbir – posadź świeży, zdrowy kawałek w doniczce z podłożem tuż przy powierzchni, podlej i trzymaj w cieple. Inne sklepowe warzywa, które możesz wykorzystać do uprawy to ząbki czosnku, ziemniaki i koper włoski. Z pestek moreli i śliwek oraz owoców cytrusowych możesz wyhodować drzewa owocowe. Oszczędności są niezliczone – im więcej zrobisz, tym więcej zaoszczędzisz, niezależnie od tego, czy będzie to 5 złotych na kawałku świeżego imbiru, czy setki złotych na sadzonkach do sadu owocowego.

Szukaj roślin do pobrania sadzonek

Krzewy o miękkich owocach, takie jak czarna porzeczka i agrest, można łatwo rozmnożyć za pomocą sadzonek zdrewniałych pobranych zimą. Wystarczy silne, 20-30 cm łodygi (przycięte blisko pąka na obu końcach) wsadzić pionowo w doniczki z podłożem lub bezpośrednio w przygotowaną ziemię i pozostawić do naturalnego ukorzenienia. Ponieważ takie krzewy są sprzedawane za około 50-75 złotych, możesz zaoszczędzić 500 złotych, uzyskując w ten sposób 10 nowych roślin.

Skup się na uprawie drogich warzyw

Niektóre warzywa można tanio kupić w sklepie, więc mniej można zaoszczędzić, uprawiając własne. Ale jeśli wybierzesz te rośliny, które są drogie w sklepach, ale tanie w uprawie, takie jak szparagi i jarmuż, oszczędności mogą być ogromne. Przykładowo, w sklepie torebka jarmużu kędzierzawego o wadze 200 g może kosztować około 8,5 zł. Można uzyskać dwa kilogramy tej rośliny z trzymetrowego rzędu jarmużu – co w sklepach kosztowałoby około 85 zł.

eprasa.pl ee16bc33d8

Twój katalog oszczędnych upraw

Niezależnie od tego, czy dopiero zaczynasz uprawiać żywność i szukasz porady, chcesz nawiązać kontakt z innymi ogrodnikami za pośrednictwem szerszej społeczności zajmującej się uprawą żywności, czy po prostu potrzebujesz dobrej jakości, używanych narzędzi, te strony internetowe i źródła będą naprawdę pomocne...

- Odwiedź stronę internetową National Allotment Society pod adresem **www.nsalg.org.uk**, aby połączyć się z innymi ogrodnikami uprawiającymi żywność
- Odwiedź **www.gardenorganic.org.uk**, aby uzyskać fachowe porady dotyczące zbierania nasion i dowiedzieć się o zdrowych odmianach owoców i warzyw z charakterem, które warto wypróbować.
- Znajdź darmowe, używane materiały i sprzęt ogrodniczy na **www.freecycle.org** i **www.ilovefreegle.org**.
- Dołącz do lokalnej grupy permakulturowej na Facebooku w celu wymiany nasion i praktycznego wsparcia – wystarczy wyszukać hasło „permakultura".
- Jeśli potrzebujesz miejsca do uprawy, zapytaj w Polskim Związku Działkowców o możliwość dzierżawy działki w twojej okolicy. Informacji szukaj na **www.pzd.pl** oraz na tablicach ogłoszeń w lokalnych ROD.
- Strona **www.GardenersWorld.com** jest również pełna porad i informacji na temat oszczędnego uprawiania żywności.

POSŁUCHAJ szefa kuchni Marcusa Wareinga opowiadającego o swoich przygodach z ogrodnictwem na **www.GardenersWorld.com/podcast**

ZDJĘCIA: GETTY/CSM IMAGES/DRFLET/YINYANG

eprasa.pl ee16bc33d8

Uprawiaj i oszczędzaj

WYSIEW NASION

Świetnym sposobem na zaoszczędzenie pieniędzy jest uprawa warzyw i kwiatów z nasion – Rekha przygotowała sporo inspiracji

Jest takie indyjskie przysłowie, które szczególnie do mnie przemawia: „Wszystkie jutrzejsze kwiaty są w nasionach dnia dzisiejszego". Lubię uprawiać jak najwięcej kwiatów i warzyw z nasion na różne sposoby.

Choć ogromna gama nasion jest dostępna za jednym kliknięciem przycisku, zbieranie własnych napełnia mnie większą radością, satysfakcją i wdzięcznością dla Matki Natury. Ta prosta czynność pozwala obniżyć koszty zakupu nasion oraz sprawia, że mogę wymieniać się nadmiarem nasion z innymi ogrodnikami, dzięki czemu bez wydawania pieniędzy mogę mieć jeszcze więcej odmian. Wymaga tylko czasu i cierpliwości.

Jest również wiele innych źródeł pozyskiwania nasion, w tym szeroki wybór produktów spożywczych w supermarketach, które można wykorzystać do uprawy nowych roślin, a także darmowe lub tańsze nasiona w paczkach, co pomaga obniżyć koszty.

Rekha Mistry z zapałem uprawia warzywa. Nie boi się próbować egzotycznych odmian i eksperymentować z nimi w kuchni. W 2015 roku wystąpiła w BBC 2 w *The Big Allotment Challenge* [Wielkie Wyzwanie Ogrodnicze – red.]

ZDJĘCIA: PAUL DEBOIS

eprasa.pl ee16bc33d8

Zdobądź nasiona pomidorów do wysiewu za darmo, zbierając je z kupionych w sklepie lub własnoręcznie uprawianych owoców

Nawet kupując komercyjne nasiona w opakowaniach, zawsze chętnie szukam oszczędności. Ceny znacznie różnią się w zależności od producenta, nawet w przypadku tych samych odmian – opłaca się zatem porównywać oferty. Jednymi z najtańszych źródeł są sklepy, takie jak Wilko, Poundland, Aldi i Lidl, które często po bardzo niskich cenach oferują zarówno nasiona kwiatów, jak i warzyw. Kupując w Internecie, szukaj sprawdzonych dostawców oraz nie zapomnij wziąć pod uwagę kosztów wysyłki, które również mogą się znacznie różnić.

Ale nie chodzi tylko o cenę – jakość nasion ma kluczowe znaczenie. Szukaj wiarygodnych, uznanych dostawców i wybieraj nasiona wyhodowane w Wielkiej Brytanii. Uważaj także na oferty promocyjne – przed zakupem nasion sprawdź datę ich przydatności do siewu na opakowaniu. Niektóre nasiona szybko tracą żywotność, nawet jeśli są prawidłowo przechowywane.

Szukaj innych źródeł pozyskiwania nasion

Oczywiście nie musisz kupować nasion w opakowaniach – sklepowe alejki z owocami i warzywami są świetnym miejscem na łowy. Słodka papryka, papryczki chili i pomidory są pełne nasion, które możesz zebrać z wnętrza warzywa i wysuszyć w kilka dni. Jeśli jednak warzywo jest odmiany mieszańcowej, plon może nie być dokładnie taki sam, jak oryginalny owoc, więc bądź przygotowany na mieszane wyniki.

Unikałabym jednak zbierania nasion dyni i kabaczków, ponieważ zapylenie krzyżowe może skutkować otrzymaniem gorzkich owoców z zebranych nasion. Ale niezależnie od tego, nadal zbieram i zatrzymuję ich nasiona, ponieważ stanowią one świetną przekąskę, zarówno dla nas, jak i dla ptaków.

W dziale z przyprawami można również znaleźć słoiki z nasionami kopru, kolendry i kozieradki, a także płatki chili (które również zawierają nasiona). W alejce z suchą żywnością znajdziesz suszone nasiona fasoli i grochu łuskanego, które można wykorzystać zarówno w kuchni, jak i w ogrodzie.

Budżetowe wysiewy

Podczas wysiewów w domu często sieję podwójną ilość potrzebnych mi roślin. Mogę wtedy wybrać najlepsze i najzdrowsze sadzonki. A jeśli wszystkie rosną dobrze, mogę wymienić się nadwyżkami z innymi ogrodnikami.

Opakowania z nasionami zwykle zawierają więcej nasion niż potrzebujemy w danym roku. Możesz więc obniżyć koszty, dzieląc się nasionami z przyjaciółmi. Jeśli pozostały ci nasiona, przechowuj je w chłodnym i ciemnym miejscu, aby zachować ich żywotność.

Jeśli chcesz uprawiać nietypowe odmiany, nasiona mogą być bardzo drogie, ale kupowanie ich rozsady może być jeszcze bardziej kosztowne. Tak więc uprawa z nasion może być w tym wypadku szczególnie opłacalna.

Cięte kwiaty również są drogie, ale jeśli będziesz uprawiać kilka ulubionych gatunków roślin jednorocznych z nasion, możesz praktycznie codziennie wypełniać wazony własnymi kwiatami, które są zarówno niedrogie, jak i lokalne. Kwiaty takie, jak ostróżka, mikołajek płaskolistny i kosmos łatwo same się rozsiewają, więc nie trzeba ich ponownie wysiewać co roku. Możesz też zbierać nasiona, by wysiewać je i dzielić się nimi z innymi.

Również sałaty są szczególnie tanie, szybkie i łatwe w uprawie z nasion, a do tego dostępnych jest sporo odmian. Wysiej rzutowo nasiona kilku odmian w doniczkach na kuchennym parapecie lub patio, a będziesz się cieszyć ucztą smaków bez uciekania się do owiniętych plastikiem sałat z supermarketu.

6 najbardziej wartościowych odmian

Burak ćwikłowy 'Bull's Blood' na mikroliście

Wysiewaj o każdej porze roku w domu, na słonecznym parapecie. Te piękne mikroliście potrzebują naprawdę niewiele miejsca.
■ *www.sowseeds.co.uk*, opakowanie 15 g, **ok. 8 zł**

Mix warzyw liściowych Mesclun Mix Organic

Kolorowa i pikantna mieszanka liści sałat i ziół.
■ *www.premierseedsdirect.com*, 1000 nasion, **ok. 5 zł**

Tytoń oskrzydlony 'Alata Sensation Mixed'

Pachnące trąbkowe kwiaty kwitnące od połowy czerwca do pierwszych przymrozków.
■ *www.premierseedsdirect.com*, opakowanie 0,8 g, **ok. 5 zł**

Mieszanka kolorowych odmian rzodkiewek (Mystery Mix)

Łatwe w uprawie, szybko rosnące, chrupiące rzodkiewki w różnych kolorach. Ta strona internetowa zachęca do zbierania nasion oraz oferuje przewodniki krok po kroku dla każdej grupy warzyw.
■ *www.realseeds.co.uk*, opakowanie 4 g, **ok. 11 zł**

Lewkonia 'Ten Week Dwarf Mix'

Karłowe, kolorowe, pachnące kwiaty w wiejskim stylu kwitnące od późnej wiosny do późnego lata. Doskonale rozsiewają się same.
■ Wilko, 250 nasion, **ok. 2,50 zł**

Groszek pachnący 'Fragrant'

Pachnące pastelowe kwiaty z purpurowymi smugami, na długich łodygach, idealne na kwiat cięty. Uprawiaj po łuku lub na wigwamie. Ulubiona odmiana każdego zbierającego własne nasiona.
■ *www.thompson-morgan.com*, seria Start-A-Garden, 20 nasion, **ok. 7,50 zł**

Nasiona buraka ćwikłowego są zazwyczaj tanie, łatwe w uprawie i niezawodne, nadają się do uprawy zarówno na mikroliście, jaki i młode warzywa oraz pełnowymiarowe korzenie.

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE, GETTY/HALLER TORNELLO/EYEEM

eprasa.pl ee16bc33d8

Stwórz własne ekologiczne doniczki

Oszczędzaj pieniądze w kreatywny sposób dzięki recyklingowi lub własnoręcznie stworzonym doniczkom

Doniczki z gazet

Użyj drewnianej prasy do formownia doniczek (ewentualnie zlewki lub szklanki), aby szybko i łatwo wykonać tyle małych doniczek, ile chcesz. Wytnij pasek papieru z gazety, złóż go na pół, a następnie owiń wokół prasy, pozostawiając nadwyżkę na spodzie. Złóż nadwyżkę pod spód prasy formując dno doniczki. Następnie dociśnij spód do dna, aby go usztywnić. Dwuwarstwowa gazeta nie tylko pomaga utrzymać odpowiednią wilgotność, ale także zapobiega zapadaniu się doniczki podczas użytkowania. Umieść doniczki w plastikowych tackach po warzywach.

Doniczki z rolek po papierze toaletowym

Tekturowe rolki po papierze toaletowym działają w podobny sposób jak powyższe doniczki papierowe. Złóż je u podstawy, aby trzymały podłoże. Szczególnie dobrze sprawdzają się do wysiewu dużych nasion, takich jak słoneczniki i fasola.

Ustaw rolki w tackach po warzywach, zachowując odstępy między nimi, aby umożliwić przepływ powietrza i zapobiec rozwojowi szarej pleśni podczas użytkowania.

Gdy rozsady są gotowe do sadzenia na miejsce stałe, wystarczy wykopać dołek łopatką i umieścić w nim rozsadę razem z rolką. Karton rozłoży się, a system korzeniowy nie zostanie naruszony podczas sadzenia.

Kostki podłoża

To opcja bez doniczki. Początkowym wydatkiem jest zakup prasy do formowania kostek z podłoża (tzw. soil blocker; od 100 zł w górę), ale gdy już ją masz, możesz korzystać z niego wielokrotnie.

Wystarczy, że umieścisz trochę podłoża do roślin doniczkowych w dużej tacy, a następnie wymieszasz je wodą, aż będzie całkowicie wilgotne, ale nie rozmoczone. Następnie wciśnij prasę w wilgotną mieszankę, podnieś i umieść kostki w tacy do wysiewu. W każdej kostce na środku znajduje się mały otwór, do którego można włożyć nasiona.

Aby zwilżyć ziemię w kostkach w miarę wzrostu sadzonek, delikatnie spryskuj je wodą.

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; PAUL DEBOIS; NEIL HEPWORTH; GETTY/SERHII IVASHCHUK, HARRY WEDZINGA; TIM SANDALL

eprasa.pl ee16bc33d8

Wykorzystuj ponownie plastikowe opakowania

Łatwo jest zrobić doniczki i tace do wysiewu z opakowań po żywności, takich jak tacki po grzybach, pojemniki po jogurtach, plastikowe butelki i kartony po sokach. W przypadku kartonów i plastikowych butelek odetnij górną część oraz wykonaj otwory drenażowe w podstawie. Wiele pojemników po owocach ma już otwory drenażowe, a czasami także pokrywkę. Możesz też użyć drugiego przezroczystego pojemnika jako pokrywki – tworząc idealną mini szklarnię.

Doniczki ze skorupek jaj

Skorupki jajek tworzą zabawne mini doniczki dla siewek – opłucz puste skorupki i umieść je z powrotem w kartonowej wytłoczce. Wypełnij je podłożem doniczkowym i uprawiaj w nich szybko rosnące rośliny, takie jak rzeżucha, sałata i warzywa na mikroliście.

Zaoszczędź jeszcze więcej

Jest wiele sposobów na powiększenie ograniczonego już budżetu i dobrą zabawę – wypróbuj niektóre z moich ulubionych...

Wymieniaj się wskazówkami i nasionami

Zorganizuj wymianę nasion. Zapakuj po kilka nasion do opisanych kopert i wymień je na inne nasiona, doniczki, książki czy zestawy narzędzi ogrodniczych. Wszystko w cenie kawy i kawałka ciasta. To świetny sposób na poznanie innych ogrodników i zdobycie wskazówek.

Wysiewaj bezpośrednio do gruntu

Gdy tylko pogoda się ociepli, wysiewaj nasiona bezpośrednio do gruntu na zewnątrz, a nie w domu, na rozsadę. Eliminuje to wydatki w postaci zakupu podłoża do siewu, tac i doniczek oraz ogranicza czas spędzony na hartowaniu sadzonek.

Otrzymaj dodatkowe rośliny

Spróbuj zarobić trochę pieniędzy, wysiewając więcej roślin, niż potrzebujesz i sprzedając nadwyżki znajomym lub za pośrednictwem „skrzynki uczciwości" przy bramie ogrodu [angielska nazwa „honesty box" odnosi się do metody sprzedaży polegającej na wystawieniu produktów w określonym miejscu wraz ze skrzynką, do której kupujący uiszcza opłatę. Bazuje na uczciwości kupującego, stąd „uczciwość" w nazwie – red.]. Zebrane pieniądze możesz przeznaczyć na zakup nasion lub artykułów ogrodniczych.

Zbierz własne nasiona

Późnym latem zbieraj nasiona z zasychających nasienników, strąków i owoców. Moje ulubione rośliny jadalne, z których łatwo pobrać nasiona to pomidory, bazylia, fasolka szparagowa, sałaty i papryczki chili. Z kwiatów jednorocznych są to kosmosy, słoneczniki i chabry.

eprasa.pl ee16bc33d8

Twój przewodnik po oszczędnym pozyskiwaniu nasion

Różne organizacje oferują nasiona dla członków bezpłatnie, organizują wymiany nasion lub dzielą się zebranymi nasionami, w tym:

- **Królewskie Towarzystwo Ogrodnicze (Royal Horticultural Society)** – członkowie Towarzystwa mogą otrzymać 15 darmowych opakowań nasion z szerokiej gamy roślin ozdobnych uprawianych w ogrodach Towarzystwa. Zamówienia możesz składać od grudnia do końca lutego – **www.bit.ly/RHS-seeds**
- **London Freedom Seed Bank** – to sieć hodowców żywności w Londynie zajmująca się zbieraniem i udostępnianiem nasion odmian ustalonych – **www.londonfreedomseedbank.org**
- **Seedy Sunday** w Brighton i Hove – to największa i najdłużej działająca akcja wymiany nasion w Wielkiej Brytanii, odbywająca się w pierwszą niedzielę lutego – **www.seedysunday.org.**
- **Garden Organic** – członkowie mogą otrzymać sześć opakowań nasion z Heritage Seed Library rocznie – **www.gardenorganic.org.uk**

POSŁUCHAJ naszych podcastów o wysiewach, aby uzyskać porady ekspertów dotyczące wiosennego siewu nasion na **www.GardenersWorld.com/podcast**

Przy stosunkowo niewielkich nakładach finansowych możesz z nasion wyhodować mnóstwo świeżej, zdrowej żywności

ZDJĘCIA: PAUL DEBOIS; GETTY/CHRIS CLOR, FREILA

eprasa.pl ee16bc33d8

Poznaj dzikie **zwierzęta**

Styczeń bywa trudnym miesiącem – dni są wciąż krótkie, a temperatura potrafi gwałtownie spaść. Dostęp do naturalnego pokarmu jest bardzo ograniczony, co utrudnia życie ptakom. Utrzymuj karmniki w czystości i regularnie uzupełniaj w nich wysokokaloryczny pokarm, np. łuskane pestki słonecznika.

W cieplejsze dni jeże mogą wybudzić się z hibernacji i zużyć cenną energię na poszukiwanie pokarmu, którego najprawdopodobniej nie znajdą. Wystaw dla nich małe naczynie z suchą karmą dla kotów, aby w razie potrzeby miały możliwość uzupełnienia rezerw energetycznych. Karmnik dla jeży – który możesz zbudować samodzielnie, wykorzystując stare plastikowe pudełko lub drewnianą skrzynię – powinien powstrzymać inne większe ssaki przed wyjadaniem pokarmu.

TEKST KATE BRADBURY

Możesz spotkać...

Jera (*Fringilla montifringilla*)

Podobne do zięby zwyczajnej jery przylatują na zimę do Wielkiej Brytanii ze Skandynawii. Czasami są to ogromne stada, jeśli w ich rejonach lęgowych panują trudne warunki pogodowe lub brakuje pożywienia. Dość często spotyka się je w towarzystwie innych ptaków z rodziny łuszczaków, z którymi wspólnie poszukują pokarmu, między innymi orzeszków bukowych (bukwi).

Ich zimowe upierzenie różni się od letniego – wypatruj ptaków z czarną głową, pomarańczową piersią i białym kuprem (który pozwala odróżnić jera od zięby); jego górne części są głównie czarne z odrobiną koloru pomarańczowego. Upierzenie samic jest bardziej matowe niż samców.

Kiedy jerom zabraknie pożywienia naturalnego, przeniosą się do ogrodów i mogą nawet skorzystać z wiszących karmników, chociaż wolą te stojące. Chętnie częstują się łuskanymi pestkami słonecznika oraz mieszankami ziaren. Utrzymuj czystość w karmnikach; jery mogą przyłączyć się do innych łuszczaków występujących w ogrodach i potencjalnie przenosić choroby na swoje tereny lęgowe.

Okres godowy lisów trwa od stycznia, a młode rodzą się w marcu i kwietniu

Wypatruj też...

- Dużych grup jemiołuszek, a także droździków i kwiczołów, zjadających jagody i owoce, które opadły z drzew. Choć zazwyczaj zamieszkują zakrzaczenia i zadrzewienia na terenach rolniczych, w niektórych latach notuje się duży wzrost ich liczebności i wtedy przenoszą się do ogrodów.
- Lisów, które w tym miesiącu rozpoczynają swoje gody. Można teraz usłyszeć wrzaskliwe odgłosy wydawane przez samice, na które samce odpowiadają „hap-hap-hap".
- Ochotek latających nad zbiornikami wodnymi, zwłaszcza o zmroku.

ZDJĘCIA: SERKANMUTAN / ADOBESTOCK; PAUL DEBOIS; GETTY/DGWILDLIFE

eprasa.pl ee16bc33d8

“Kiedy jerom zabraknie naturalnego pożywienia, przeniosą się do ogrodów. Chętnie częstują się łuskanymi pestkami słonecznika oraz mieszankami ziaren”

eprasa.pl ee16bc33d8

Motyle, m.in. rusałka osetnik (na zdjęciu), dobrze zniosły gorące lato w 2022 r, lecz gąsienice już nie, co miało wpływ na ich liczebność w kolejnym roku

Podaruj przyrodzie dom

Otrzymaliśmy wyniki corocznego przeglądu stanu dzikiej przyrody w ogrodach* – które gatunki w nich występujące mają się doskonale, a które gorzej i co możemy zrobić, aby im wszystkim pomóc? Nasza redaktorka do spraw dzikiej przyrody, Kate Bradbury, składa raport z ankiety i dzieli się pomysłami na tegoroczne projekty

2022 rok był trudny dla dzikiej przyrody. Sucha wiosna, po której nastąpiło rekordowo gorące w niektórych częściach kraju lato oraz susze sprawiły, że wiele gatunków doświadczyło głodu i pragnienia. Te, które znajdowały się w naszych ogrodach miały szczęście, ponieważ 80% ankietowanych wystawiło dla nich wodę. Już samo podlewanie roślin pomogło pszczołom oraz innym zapylaczom, gdyż rośliny narażone na stres suszy przestają wydzielać nektar. W imieniu wszystkich dzikich stworzeń, dziękuję.

Postępujące zmiany klimatu i coraz częściej występujące ekstremalne warunki pogodowe sprawią, że nasze ogrody będą nabierały coraz większego znaczenia dla dzikiej przyrody. Podczas suszy możemy podlać rośliny i wystawić wodę dla zwierząt, a w czasie ulew, kiedy deszcz zmywa gąsienice z liści, możemy zostawić dla ptaków larwy mącznika, którymi nakarmią pisklęta. Możemy także wspomóc jeże dodatkowym pokarmem oraz uprawiać więcej rodzimych gatunków roślin, aby zwiększyć ilość pożywienia dla wszystkich zwierząt. Ogólnie mówiąc liczba obserwacji dzikich stworzeń nieznacznie spadła. **W 2022 r. tylko 13% ankietowanych zaobserwowała więcej przedstawicieli dzikiej fauny w porównaniu z rokiem poprzedzającym.** W 2020 r. wzrost obserwacji zgłosiło 27%. Wyniki te są zgodne z oczekiwaniami, gdyż większość z nas wróciła do pracy po pandemii i jest jeszcze za wcześnie, aby stwierdzić, czy te dane odzwierciedlają rzeczywistą tendencję spadkową.

Na szczęście jesteście coraz pozytywniej nastawieni do dzikiej przyrody. Wielu z was wystawia wodę oraz czyści karmniki dla ptaków, a to bardzo dobre wieści.

ZDJĘCIA: ALAMY/LEVENTE BODO; PAUL DEBOIS.
*IMMEDIATE MEDIA, BADANIE „BBC GARDENER'S WORLD MAGAZINE WILDLIFE SURVEY 2022", PRZEPROWADZONE NA GRUPIE 2127 ANKIETOWANYCH

eprasa.pl ee16bc33d8

eprasa.pl/c/6bc33d8

Ptaki

Obserwacje ptaków pozostają spójne z wynikami z poprzedniego roku, poza kilkoma wyjątkami – liczba obserwacji gołębi wiejskich i czarnowronów wzrosła odpowiednio o 2,5 oraz 1,5 punktu procentowego. Interesujące jest to, że gołębie i wrony potrafią lepiej dostosować się do nowych warunków niż ptaki śpiewające, co oznacza, że dadzą sobie radę, gdy ich siedliska ulegną zniszczeniu lub degradacji. Natomiast gatunki takie jak sikory, kosy i rudziki na tym ucierpią. Jeśli zauważysz w ogrodzie mniej ptaków śpiewających, a więcej gołębi i wron, spójrz na tę przestrzeń jak na siedlisko dzikiej przyrody – czy są w nim żywopłoty i stare drzewa? Rodzime gatunki krzewów, w których ptaki znajdą gąsienice stanowiące pokarm dla ich piskląt? Obszary porośnięte wysoką trawą oraz pokryte opadłymi liśćmi, gdzie ptaki mogą szukać pożywienia? Jeśli nie, postaraj się zwiększyć liczbę tego rodzaju ptasich siedlisk – to powinno pomóc w przywróceniu równowagi. Zachęć do tego również swoich sąsiadów. Tak, jak w przypadku wielu gatunków, wszelkie spadki liczebności spowodowane suszą staną się zauważalne dopiero w kolejnym roku.

Ptaki karmią pisklęta gąsienicami. Susze prowadzą do więdnięcia roślin, w następstwie czego giną gąsienice. Taki spadek zapasów żywności w nieunikniony sposób wpłynie na populację ptaków w tym roku, możemy spodziewać się, że zaobserwujemy ich mniej. Liczba obserwacji zięby zwyczajnej spadła o 3 punkty procentowe w porównaniu z 2021 r. Dane te pokrywają się z ogólnokrajowymi trendami populacji gatunku – Brytyjskie Towarzystwo Ornitologiczne informuje, że w latach 2007-2018 ich liczebność spadła o 30%, chociaż sytuacja wydaje się poprawiać, gdyż wyniki corocznej akcji liczenia ptaków Big Garden Birdwatch z 2022 r. organizowanej przez Królewskie Towarzystwo Ochrony Ptaków wskazują, że zięby podskoczyły o jedną pozycję w rankingu najczęściej widywanych ptaków w naszych ogrodach, wkraczając tym samym do pierwszej dziesiątki. Przypuszcza się, że za spadek liczebności zięb odpowiada rzęsistkowica. Jeśli zauważysz w ogrodzie chorego osobnika, zdejmij wszystkie karmniki dla ptaków na dwa tygodnie, po czym pamiętaj, aby czyścić je raz w tygodniu. A najlepiej postaraj się zapewnić ptakom jak najwięcej pokarmu naturalnego, aby poszukując pożywienia nie musiały gromadzić się w jednym miejscu.

Regularnie czyść i dezynfekuj karmniki dla ptaków; przed uzupełnieniem pokarmu spłucz je wodą i dokładnie osusz

Kwiczoły lubią owoce roślin rosnących w ogrodach, m.in. głogu, ostrokrzewu, jałowca oraz cisu

eprasa.pl ee16bc33d8

Projekt: tobołek lęgowy dla ptaków

Koniec zimy oraz początek wiosny to czas, gdy wiele ptaków zaczyna się rozglądać za materiałami do budowy gniazda, w których wychowają potomstwo. Wspomóż je, wieszając tobołek stworzony z odpowiednich materiałów, które będą mogły wykorzystać do wyścielenia wnętrza swoich gniazd.

To także idealny projekt do zrealizowania pod koniec roku, kiedy niektóre gatunki ptaków składają drugi lęg.

Co będzie potrzebne

- **Materiały do budowy gniazda, np. wełna, słoma, siano, pióra, ludzkie włosy lub sierść**
- **Sznurek ogrodowy z juty**
- **Cienka, rozwidlona gałązka**

1 Zbierz przed sobą wszystkie materiały. Potnij dłuższe kawałki sznurka na mniejsze, które nie będą się plątały lub stwarzały ryzyka, że pisklęta się uduszą.

2 Zbierz część materiałów wokół gałązki i owiń je sznurkiem. Dodawaj kolejne warstwy, aż otrzymasz tobołek.

3 Powieś tobołek na drzewie, obok potencjalnych miejsc lęgowych, aby ptaki z łatwością go odnalazły. Upewnij się, że jest widoczny również dla ciebie.

Karmienie ptaków w ogrodzie

Trzy czwarte ankietowanych dokarmia ptaki, jeśli zauważy je w swoich ogrodach: ta liczba pozostaje niezmienna od dwóch lat. Mieszanki ziaren oraz kule tłuszczowe są nadal najpopularniejszymi produktami – spośród osób karmiących ptaki, wybiera je 80%.

Średni roczny wydatek na pokarm dla ptaków to ok. 133 £ (liczba ta wzrosła o 6 £ od 2021 r.). Jednak w wyniku presji wywołanej przez kryzys związany z kosztami utrzymania oraz potencjalnych obaw dotyczących ptasiej grypy, 7% ankietowanych zmniejszyło tę kwotę.

Na szczęście coraz więcej z was stara się zapewnić ptakom więcej pokarmu naturalnego w postaci jagód i nasion, jednocześnie pozwalając rodzimym gatunkom roślin żywicielskich dla gąsienic swobodnie rosnąć, gwarantując tym samym pożywienie dla głodnych piskląt.

Powieś karmniki stosunkowo wysoko, tak by uchronić ptaki przed kotami i innymi drapieżnikami

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; PAUL DEBOIS; GETTY/ALPHOTOGRAPHIC/GARY CHALKER

eprasa.pl ee16bc33d8

“Nadal ogromną sympatią darzymy wiewiórki pospolite: 76% ankietowanych uważa, że powinniśmy ich ochronę potraktować priorytetowo”

Wiewiórki

Nadal są postrzegane jako uciążliwi i niechciani goście w naszych ogrodach – 31% z was cieszy się na widok szarych wiewiórek, a 35% uważa je za szkodniki, co wiąże się niezaprzeczalnie z ich zwyczajami włamywania się do karmników dla ptaków oraz wyjadania pokarmu, zakopywania orzechów na naszych rabatach i grządkach oraz wykopywania i zjadania dopiero co posadzonych cebulek kwiatowych!

63% ogólnej liczby respondentów zamieszkuje tereny, na których stwierdzono występowanie tego gatunku, a tylko 2% mieszka na obszarach występowania wiewiórki pospolitej (rudej) – ta druga ma nadal szczególne miejsce w naszych sercach: 76% uważa, że powinniśmy ich ochronę potraktować priorytetowo, a 27% również wierzy, iż powinniśmy zrobić wszystko, co w naszej mocy, aby uratować ją przed wyginięciem.

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; GAP/ANDREA JONES; GETTY/NEIL BURTON; NEIL HEPWORTH

eprasa.pl ee16bc33d8

Bezkręgowce

Obserwacje większości gatunków bezkręgowców były stosunkowo spójne z tymi z poprzednich lat – ponad 90% z was zauważyło pszczoły, pająki i motyle, a 80% zaobserwowało mrówki, biedronki i osy.

Liczba obserwacji ważek spadła o cztery punkty procentowe w porównaniu z 2020 r. Podobnie jak świtezianki, ważki rozmnażają się w stawach, dlatego susza z początku lata może być tego przyczyną, gdyż wysycha więcej stawów niż zwykle. Natomiast w tym samym okresie zauważono o 2% więcej świtezianek.

Liczba obserwacji skorków spadła o trzy punkty procentowe względem 2020 r. Czy faktycznie jest ich mniej w naszych ogrodach, czy nie zaglądamy już tak często pod butwiejące drewno i do pryzmy kompostowej? Podobnie jak jeże, skorki prowadzą nocny tryb życia, dlatego łatwo je przeoczyć.

Skorki lubią za to dalie – hodowcy oraz miłośnicy tych roślin uważają je za szkodniki. Dopóki więc ci pierwsi nie przestaną narzekać na obecność skorków pośród swoich upraw, nie martwiłabym się zbytnio spadkiem liczebności tych owadów!

Najlepsze dla zapylaczy są kwiaty otwarte o prostej budowie

Projekt: siedlisko z martwego drewna

Często mówi się, że w martwym drewnie jest więcej życia niż w żywym. Nie jest to do końca prawdą, lecz martwe drewno jest faktycznie siedliskiem wielu gatunków dzikich stworzeń, m.in. chrząszczy (które zjadają drewno), pasożytniczych os (które żywią się larwami chrząszczy), równonogów, pareczników oraz dwuparców, a także zjadających je wszystkie ropuch, myszy, ptaków i jeży.

Istnieje wiele prostych sposobów na to, by uczynić martwe drewno częścią twojego ogrodu. Oto trzy z nich – wybierz ten, który będzie miał najlepsze zastosowanie w twoim ogrodzie.

KOPIEC Z DREWNA Zakop częściowo kilka kawałków martwego drewna, aby chrząszcze mogły pożywić się gnijącymi partiami znajdującymi się w ziemi. Zachowaj też trochę zakamarków dla owadów i małych ssaków, a większe dziury wypełnij liśćmi.

STERTA DREWNA Wbij w ziemię cztery drewniane słupki, aby wytyczyć kwadratowy obszar, po czym wypełnij przestrzeń pomiędzy nimi dowolnymi kawałkami drewna, które masz pod ręką. Największe, np. polana, umieść na samym spodzie, po czym dodaj gałązki i ścinki.

DREWNIANY PŁOT Kup płot lub wykonaj go samodzielnie, wbijając słupki w ziemię i przeplatając pomiędzy nimi gałęzie. Nie stosuj żadnego impregnatu, pozwól im naturalnie się rozkładać.

eprasa.pl ee16bc33d8

Motyle

Rok 2022 był zróżnicowany dla motyli. Z jednej strony większość dorosłych osobników dobrze czuje się w upalnych warunkach pogodowych, z drugiej jednak wiele roślin żywicielskich dla gąsienic więdnie i obumiera, co jest śmiertelne dla gąsienic, które na nich żerują. W wyniku suszy, która miała miejsce w 1976 r., populacje niektórych gatunków motyli gwałtownie się zmniejszyły, lecz spadki liczebności były widoczne dopiero w 1977 r., ponieważ to gąsienice zostały najbardziej poszkodowane.

Wynika z tego, że obserwacje motyli w 2022 roku nie różniły się zbytnio od tych z lat poprzednich. **Liczba obserwacji niektórych gatunków spadła: rusałki admirała o 5 punktów procentowych, a rusałki pokrzywnika, rusałki pawika oraz rusałki osetnika o 3 punkty procentowe.** Jednak zwiększyła się nieco liczba obserwacji modraszka, być może dlatego, że ten łąkowy gatunek motyla przeniósł się do ogrodów z powodu suszy panującej w ich naturalnym środowisku – my ogrodnicy podlewamy swoje ogrody, co utrzymuje rosnące w nim rośliny przy życiu, podczas gdy gdzie indziej niektóre z nich więdną. Oznacza to, że w okresach suszy więcej gatunków będzie odwiedzać nasze ogrody.

To jest również bardzo dobry rok dla fruczaka gołąbka. Ten aktywny w ciągu dnia motyl bardzo dobrze znosi gorącą, słoneczną pogodę i co roku migruje z południowej Europy. W zeszłym roku panujące w Wielkiej Brytanii wysokie temperatury zwabiły ich do nas jeszcze więcej – Brytyjskie Towarzystwo Ornitologiczne zarejestrowało czterokrotny wzrost liczby obserwacji tego owada. Nie dziwi zatem, że 10% ankietowanych zauważyło jednego w swoim ogrodzie – to o 4 punkty procentowe więcej niż w 2021 r.

Fruczak gołąbek (po prawej) dobrze znosił zeszłoroczne upały

Liczba obserwacji rusałki osetnik spadła o trzy punkty procentowe w zeszłym roku

Projekt: stołówka dla pszczół i motyli

Wiosna bywa trudną porą roku dla trzmieli, motyli i bzygów. Wiele z nich wybudza się w tym czasie z hibernacji lub przylatuje do nas z Europy i Afryki. Większość potrzebuje nektaru, by uzupełnić brakującą energię oraz pyłku, aby móc wykarmić młode. Możesz im pomóc, wybierając rośliny o prostej budowie i pojedynczych kwiatach z otwartymi koronami, które zapewniają im łatwy dostęp do pokarmu.

Co będzie potrzebne

- **Duża doniczka**
- **Rośliny kwitnące wiosną – można wykorzystać dzwonki, orlaje, naparstnice i fiołki**
- **Uniwersalne podłoże bez torfu**

1 Wypełnij doniczkę do ¾ podłożem, lekko je dociskając. Zacznij od posadzenia najwyższych roślin z tyłu i na środku donicy.

2 Dociśnij wokół nich podłoże i dodaj więcej roślin po bokach. Wypełnij podłożem nieco poniżej krawędzi.

3 Podlej obficie z pomocą konewki z sitkiem. Następnie podlewaj dwa lub trzy razy w tygodniu.

Naparstnica

Orlaja

Dzwonki

eprasa.pl ee16bc33d8

Jeże

Susza okazała się być trudnym doświadczeniem dla jeży, centra pomocy dla dzikich zwierząt w całym kraju były przepełnione odwodnionymi i często głodującymi osobnikami, które nie były w stanie znaleźć wody ani jedzenia (zazwyczaj są to dżdżownice, chrząszcze i gąsienice) w przesuszonej glebie.

Wasze obserwacje jeży pozostają spójne z wynikami z lat poprzednich – ok. 34% respondentów widziało jeża w swoim ogrodzie w przeciągu ostatnich 12 miesięcy. Ponadto fakt, że 68% z was jest aktywnie zaangażowana w pomoc jeżom, a 79% z was wystawia wodę dla dzikich zwierząt oznacza, że jeże zamieszkujące wasze ogrody będą radzić sobie znacznie lepiej od tych dziko żyjących. Wszystkie te wysiłki podejmowane przez ogrodników mogłyby wyjaśnić wyniki ostatniego raportu „State of Britain's Hedgehogs", opublikowanego przez organizacje People's Trust for Endangered Species oraz The British Hedgehog Preservation Society.

Stwierdzono w nim, że po kilku latach tendencji spadkowej odnotowano wzrost populacji gatunku. Zatem jeśli pracujesz nad tym, by im pomóc, twoje wysiłki nie poszły na marne! Spośród osób, które na przestrzeni ostatnich 12 miesięcy zauważyło jeże w swoich ogrodach, jedynie 35% widuje je regularnie. Jak zwykle ma to związek z faktem, że te ssaki prowadzą nocny tryb życia – wyskocz do ogrodu o ok. 3 nad ranem, a z większym prawdopodobieństwem jakiegoś zauważysz.

Małe otwory zrobione w płocie ułatwiają jeżom migracje w poszukiwaniu jedzenia

Umieść domki dla jeży w zacisznych, osłoniętych i suchych częściach ogrodu

Projekt: karmnik dla jeży

Po trzech miesiącach hibernacji i bez pobierania pokarmu jeże są głodne. Wspomóż je w tym trudnym okresie, wystawiając dla nich wodę oraz pokarm i chroń je przed kotami, lisami oraz szczurami, budując dla nich karmnik. Jeże szybko nauczą się go odwiedzać, dlatego codziennie uzupełniaj w nim pokarm.

Co będzie potrzebne

- **Drewniana skrzynka, np. stara skrzynka po winie**
- **Wyrzynarka**
- **Linijka i ołówek**
- **Płytkie naczynie lub talerz**
- **Mięsna karma dla psów lub kotów**

1 Użyj linijki i ołówka, aby zaznaczyć otwór wejściowy w kształcie łukowym o wysokości i szerokości 15 cm. Wytnij go z pomocą wyrzynarki.

2 Ostrożnie usuń wycięty kawałek drewna oraz wszelkie odsłonięte gwoździe. Zeszlifuj boki wejścia papierem ściernym, aby je wygładzić.

3 Postaw na ziemi naczynie lub talerz z pokarmem i przykryj je skrzynią. Umieść na niej cegłę, aby ją zabezpieczyć.

ZDJĘCIA: PAUL DEBOIS; GETTY/GARY CHALKER/ANNE COATESY/CHRIS MCLOUGHLIN/DAVID TAYLOR; JASON INGRAM

eprasa.pl ee16bc33d8

Niemile widziani goście

To, który z małych ssaków znajduje się na szczycie listy najbardziej niepożądanych przedstawicieli dzikiej fauny wcale nie dziwi – 57% ankietowanych nie chce szczurów w swoich ogrodach. Na drugim miejscu znajdują się ślimaki bezskorupowe, których nie chce 43% respondentów, a na trzecim plasują się opuchlaki truskawkowce – nie pożąda ich 32% ogrodników. Pocieszający jest fakt, że 16% respondentów przyznało, że wszyscy przedstawiciele dzikiej fauny są mile widziani.

Interesujące w dalszym ciągu jest nastawienie do os. W 2020 r. 30% z was nie chciało ich w swoich ogrodach. Następnie w 2021 roku liczba ta spadła do 27%, a w 2022 roku ponownie podskoczyła do 28%. Czyżby pocovidowa życzliwość zaczęła powoli zanikać? A może upalna pogoda w 2022 r. sprawiła, że osy częściej odwiedzały nasze ogrody? Tak czy inaczej, bądźmy dla nich milsi. Proszę?

Większość respondentów w dalszym ciągu nie darzy szczurów sympatią, jednak postawy przyjmowane wobec os są dosyć zmiennie

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; GETTY/IAN REDDING/JACKIE BALE

Aby mieć pewność, że ptaki mogą się napić, polewaj wrzątkiem lód tworzący się powierzchni wody w poidłach

Jak pomagacie

Zgodnie z trendem obserwowanym w latach poprzednich, większość ankietowanych chętnie wspiera dzikie zwierzęta w swoich ogrodach. 22% jest gotowa wyciąć otwór w ogrodzeniu, aby umożliwić jeżom swobodne migrowanie, a trzy czwarte badanych dokarmia ptaki, jeśli zauważy je w swoich ogrodach. Na szczęście, coraz więcej osób dba o czystość karmników: 30% tych z was, którzy karmią ptaki, czyści karmniki raz w miesiącu, a 12% robi to raz na tydzień.

Coraz więcej z was jest świadomych zagrożeń związanych z rozprzestrzenianiem się chorób w brudnych karmnikach, być może ma to nadal związek z pandemią.

POSŁUCHAJ serii podcastów na temat dzikiej przyrody, prowadzonych przez naszą redaktorkę Kate Bradbury, w których ze specjalistami rozmawia o jeżach, żabach, osach i na inne tematy
www.GardenersWorld.com/podcast

eprasa.pl ee16bc33d8

Rozdrabniacz pomaga zamienić resztki z przycinki w kompost i darmową ściółkę, a początkowe koszty zwracają się w ciągu kilku lat

TESTUJEMY

Rozdrabniacze do gałęzi

Kay Maguire testuje i porównuje rozdrabniacze do gałęzi, aby ułatwić ci wybór odpowiedniego urządzenia do ogrodu

Jesteśmy w pełni sezonu zimowego cięcia roślin. Kiedy sterty gałęzi z drzew, żywopłotów i krzewów zaczynają się piętrzyć, pora w pełni wykorzystać ten cenny zasób.

Zamiast wyrzucać wszystko do kosza na zielone odpadki, ścinki można rozdrobnić na małe kawałki za pomocą ogrodowego rozdrabniacza, co pomoże im znacznie szybciej rozłożyć się w stercie kompostu oraz zamieni je w darmową ściółkę do drzew i krzewów.

Ceny takich maszyn zaczynają się od nieco poniżej 100 funtów i sięgają około 500 funtów. Istnieją dwa główne typy – rozdrabniacze rotacyjne i udarowe – dostępne w wersji benzynowej lub elektrycznej.

Rozdrabniacze rotacyjne wykorzystują wytrzymały wał tnący do wciągania materiału do maszyny w celu jego zmiażdżenia i posiekania. Zwykle są szybkie i dlatego sprawdzają się dobrze, jeśli masz dużo materiału do rozdrobnienia. Są ciche, ale ciężkie i mogą mieć problem ze świeżymi, zielonymi pędami, przez co są droższą opcją.

Rozdrabniacze udarowe są proste w budowie, lekkie i łatwe do przenoszenia. Stalowe ostrza rozdrabniają gałęzie na niewielkie kawałki, idealne na ściółkę. Są jednak hałaśliwe, a tańsze modele mogą być słabsze i nieco mniej stabilne.

Rozdrabniacze benzynowe są mocne, ale droższe od elektrycznych i wymagają regularnego serwisowania, dlatego zdecydowaliśmy się przetestować całą gamę rozdrabniaczy elektrycznych – wszystkie w cenie poniżej 300 funtów – aby zobaczyć, jak sobie radzą. [Rozdrabniacze bywają również nazywane rozdrabniarkami lub rębakami do gałęzi. Te ostatnie są zwykle większymi maszynami, zasilanymi poprzez podłączenie do traktora. W tym teście przedstawiamy urządzenia do rozdrabniania gałęzi w ogrodach przydomowych przez użytkowników nieprofesjonalnych – red.].

Jak testowaliśmy

Każdy rozdrabniacz był testowany przez ten sam okres i na różnego rodzaju materiale roślinnym – od zdrewniałych gałęzi po miękkie, zielone pędy. Wykorzystaliśmy zarówno proste, jak i bardziej rozgałęzione gałęzie. Rozdrabniacze oceniono według następujących kryteriów, każdemu przypisując jednakową wagę:

- **Montaż/przechowywanie**. Oceniliśmy łatwość montażu rozdrabniacza, jego rozmiar i wagę, a także wygodę przechowywania.
- **Łatwość użycia**. Przyjrzeliśmy się rozmiarowi leja, poziomowi hałasu, regulacji ostrzy, długości kabla, elementom zabezpieczającym, pojemnikom lub torbom na ścinki, a także łatwości usuwania zacięć.
- **Efektywność**. Oceniliśmy zbieranie ścinków przez urządzenie, wydajność ostrzy i jakość uzyskanego materiału.
- **Stosunek jakości do ceny**. Wzięliśmy pod uwagę cenę, długość gwarancji, dodatkowe funkcje, dostępność ostrzy zapasowych, a także ogólną jakość i wykonanie.

eprasa.pl ee16bc33d8

Budowa rozdrabniacza

Przycisk lub wyłącznik przeciążeniowy
Jeśli rozdrabniacz zostanie przeciążony i zatnie się, funkcja automatycznego zatrzymania odetnie dopływ prądu i spowoduje wyskoczenie przycisku resetowania urządzenia. Po chwili można go z powrotem wcisnąć i ponownie uruchomić maszynę.

Popychacz
Przydatny do bezpiecznego wkładania materiału do leja wrzutowego. Może być płaski lub okrągły.

Panel kontrolny
Większość urządzeń posiada proste przyciski do włączania i wyłączania – zwykle zielony do uruchomienia i czerwony do zatrzymania. Rozdrabniacze rotacyjne są także wyposażone w przycisk biegu wstecznego, który bez uszkodzeń pomaga odblokować zacięty mechanizm.

Lej wrzutowy
Ścinki wkłada się do leja, skąd są podawane na znajdujące się niżej ostrza lub wał. Rozdrabniacze udarowe są wyposażone w klapę zabezpieczającą dla ochrony palców, a niektóre modele posiadają zdejmowaną rynnę wrzutową ułatwiającą wkładanie materiału.

Regulacja docisku ostrzy
Obrotowe ostrze w rozdrabniaczu rotacyjnym należy wyregulować przed użyciem, aby upewnić się, że znajduje się wystarczająco blisko nieruchomej płyty, aby dobrze ciąć materiał.

Ostrza lub wał
Dwustronne stalowe ostrza lub wał i nieruchoma płyta siekają, rozdrabniają i szatkują materiał.

Przewód
Dłuższy przewód zmniejsza potrzebę użycia przedłużacza, a powłoka w jaskrawym kolorze zwiększa jego widoczność i zmniejsza ryzyko potknięcia.

Koła
Ułatwiają przemieszczanie rozdrabniacza po ogrodzie oraz do i z miejsca przechowywania.

Pojemnik zbiorczy
Kosz lub torba pomaga ograniczyć bałagan i ułatwia przenoszenie ścinków na pryzmę kompostową. Często znajduje się w zestawie.

Krótki poradnik: jak bezpiecznie rozdrabniać

- Nigdy nie używaj rozdrabniacza w czasie deszczu lub podczas wilgotnej pogody.
- Upewnij się, że maszyna stoi stabilnie na płaskiej powierzchni.
- Zawsze noś odpowiednie rękawice, okulary i nauszniki ochronne.
- Nie wkładaj do leja zbyt dużej ilości materiału na raz, a jeśli to możliwe, włóż najpierw grubsze końce gałęzi.
- Aby uniknąć zacięcia rozdrabniacza, wkładaj na zmianę miękkie, świeże pędy i zdrewniałe, suche gałęzie.
- Regularnie czyść urządzenie, zwłaszcza po rozdrabnianiu miękkich pędów, najpierw odłączając zasilanie.

eprasa.pl ee16bc33d8

PONIŻEJ 100 £

OCENA: 13/20

Hawksmoor Shredder 2500W 79,98 £

Moc 2500 W
Grubość gałęzi do 45 mm
Waga 8,9 kg
Hałas 117 dB
Gwarancja 1 rok

Rozdrabniacz udarowy. Słaba konstrukcja. Worek 60 litrów. Przycisk resetowania. Ostrza z hartowanej stali. Rozdrabnia dobrze, ale powoli. Słabo wciąga materiał. Pomarańczowy kabel o długości 2 m. Płaski popychacz.

Zalety i wady

- ✔ Drobno sieka
- ✔ Łatwa w montażu duża torba zbiorcza
- ✔ Lekki i łatwy do przestawienia
- ✘ Montaż wymaga czasu
- ✘ Wolno działa
- ✘ Chwiejny

Montaż/przechowywanie ★★★☆☆
Łatwość użycia ★★★☆☆
Efektywność ★★★★☆
Jakość do ceny ★★★☆☆

PONIŻEJ 200 £

OCENA: 17/20

Einhell Electric Knife Shredder 139,95 £

Moc 2500 W
Grubość gałęzi do 40 mm
Waga 9,9 kg
Hałas 106 dB
Gwarancja 2 lata

Rozdrabniacz udarowy. Lekki i łatwy do przestawienia. Stalowe ostrza dobrze rozdrabniają resztki. Mocno wciąga materiał. Brak przycisku resetującego. Chwieje się w trakcie działania. Mała torba na ścinki. Płaski popychacz z hakiem. Czarny kabel o długości 3 m.

Zalety i wady

- ✔ Prosty montaż
- ✔ Łatwe przestawianie
- ✔ Drobno sieka
- ✔ Stosunkowo cichy
- ✘ Brak przycisku resetowania
- ✘ Niestabilny podczas załadunku

Montaż/przechowywanie ★★★★☆
Łatwość użycia ★★★★☆
Efektywność ★★★★★
Jakość do ceny ★★★★☆

OCENA: 18/20

Hyundai Electric Garden Shredder 159,99 £

Moc 2400 W
Grubość gałęzi do 45 mm
Waga 10,3 kg
Hałas 106 dB
Gwarancja 3 lata

NAJ-LEPSZY ZAKUP

Rozdrabniacz udarowy. Łatwy montaż. Lekki. Posiada przycisk resetowania. Stalowe ostrza rozdrabniają szybko i skutecznie. Mocno wciąga materiał. Płaski popychacz. Torba na ścinki. Pomarańczowy kabel o długości 10 m.

Zalety i wady

- ✔ Prosty montaż
- ✔ Lekki i łatwy do przestawienia
- ✔ Sieka drobno i szybko
- ✘ Głośny

Montaż/przechowywanie ★★★★☆
Łatwość użycia ★★★★☆
Efektywność ★★★★★
Jakość do ceny ★★★★★

PONIŻEJ 200 £

OCENA: 16/20

KUPISZ W POLSCE!

Mac Allister MSHP2800D-2 Corded 2800W Silent Shredder 159 £ / 798 zł

Moc 2800 W
Grubość gałęzi do 45 mm
Waga 20 kg
Hałas 95 dB
Gwarancja 2 lata

Rozdrabniacz rotacyjny. Zrozumiała instrukcja obsługi. Prosta obsługa z biegiem wstecznym. Dobrze wciąga materiał. Można używać wyłącznie z założonym pojemnikiem zbiorczym o pojemności 50 litrów. Produkuje ścinki bardziej na kompost, niż na ściółkę. Okrągły popychacz. Czarny kabel o długości 4 m.

Zalety i wady

- ✔ Łatwy w użyciu
- ✔ Mocno chwyta i wciąga materiał
- ✔ Można rozłożyć i schować
- ✘ Rozdrobniony materiał nadaje się tylko na kompost
- ✘ Ciężki i niewygodny do przestawienia

Montaż/przechowywanie ★★★★☆
Łatwość użycia ★★★★☆
Efektywność ★★★★☆
Jakość do ceny ★★★★☆

OCENA: 15/20

The Handy Electric Impact Shredder 159,99 £

Moc 2500 W
Grubość gałęzi do 45 mm
Waga 13,8 kg
Hałas 106 dB
Gwarancja 2 lata

Rozdrabniacz udarowy. Mało zrozumiała instrukcja montażu. Lekki. Nie wciąga materiału tak dobrze, jak inne modele. Posiada przycisk resetowania. Działa tylko z pojemnikiem zbiorczym o pojemności 40 litrów. Zdejmowana rynna. Okrągły popychacz. Pomarańczowy kabel o długości 3 m.

Zalety i wady

- ✔ Łatwe przestawianie
- ✔ Dobrze rozdrabnia
- ✘ Montaż wymaga czasu
- ✘ Głośniejszy od innych
- ✘ Łatwo się zacina na dużej ilości miękkiego materiału

Montaż/przechowywanie ★★★☆☆
Łatwość użycia ★★★★☆
Efektywność ★★★★☆
Jakość do ceny ★★★★☆

OCENA: 18/20

NAJ-LEPSZY ZAKUP

KUPISZ W POLSCE!

Ryobi RSH2545B corded 2500W Impact Shredder 179 £ / 859 zł

Moc 2500 W
Grubość gałęzi do 45 mm
Waga 13,4 kg
Hałas 107 dB
Gwarancja 3 lata

Rozdrabniacz udarowy. Łatwy montaż i przestawianie. Tnie drobno i szybko. Dobrze wciąga materiał. Posiada przycisk resetowania. Działa tylko z pojemnikiem zbiorczym o pojemności 40 litrów. Okrągły popychacz. Pomarańczowy kabel o długości 6 m.

Zalety i wady

- ✔ Łatwy montaż
- ✔ Rozdrabnia dobrze i wydajnie
- ✔ Solidny pojemnik zbiorczy
- ✔ Jaskrawy, długi kabel
- ✘ Okrągły popychacz jest mniej skuteczny niż płaski
- ✘ Zajmuje dużo miejsca

Montaż/przechowywanie ★★★★☆
Łatwość użycia ★★★★★
Efektywność ★★★★★
Jakość do ceny ★★★★☆

eprasa.pl ee16bc33d8

POWYŻEJ 200 £

OCENA: 15/20

Cobra QS2500 Quiet Drum Shredder 229,99 £

Moc 2500 W
Grubość gałęzi do 40 mm
Waga 26,9 kg
Hałas 95 dB
Gwarancja 2 lata

Rozdrabniacz rotacyjny. Łatwy w użyciu. Wydajny i szybki. Bieg wsteczny. Dobrze wciąga materiał. Działa tylko z koszem o pojemności 50 litrów. Materiał gromadzi się pod zsypem. Okrągły popychacz. Czarny kabel o długości 10 m.

Zalety i wady

- ✔ Mocno wciąga materiał
- ✔ Dopasowuje się do resztek o różnej wielkości
- ✔ Duże koła i długi kabel
- ✘ Ciężki i trudny do przestawienia na nierównym podłożu
- ✘ Pojemnik wymaga częstego opróżniania
- ✘ Wymaga długiego montażu

Montaż/przechowywanie ★★☆☆☆
Łatwość użycia ★★★★☆
Efektywność ★★★★★
Jakość do ceny ★★★★☆

OCENA: 18/20

Webb Electric Silent Shredder 234,99 £

NAJ-LEPSZY ZAKUP

Moc 2800 W
Grubość gałęzi do 45 mm
Waga 27 kg
Hałas 96 dB
Gwarancja 2 lata

Rozdrabniacz rotacyjny. Łatwy montażu i użytkowanie. Szybkie i wydajne rozdrabnianie z silnym wciąganiem materiału do leja. Bieg wsteczny. Działa tylko z zamontowanym pojemnikiem zbiorczym o pojemności 55 litrów. Wyłącznik bezpieczeństwa. Okrągły popychacz. Pomarańczowy kabel o długości 10 m.

Zalety i wady

- ✔ Dobrze wciąga materiał
- ✔ Cicha praca
- ✔ Duży pojemnik i długi kabel
- ✔ Łatwe przechowywanie
- ✘ Ciężki do przestawienia

Montaż/przechowywanie ★★★★★
Łatwość użycia ★★★★☆
Efektywność ★★★★★
Jakość do ceny ★★★★☆

OCENA: 18/20

Bosch AXT Rapid 2200 269,99 £ / 1093,84 zł

NAJ-LEPSZY ZAKUP

KUPISZ W POLSCE!

Moc 2200 W
Grubość gałęzi do 40 mm
Waga 12 kg
Hałas 103 dB
Gwarancja 2 lata

Rozdrabniacz udarowy. Łatwy montaż, przestawianie i przechowywanie. Tnie drobno i szybko. Dobrze wciąga materiał. Brak przycisku resetowania. Brak worka zbiorczego. Płaski popychacz. Czerwony kabel o długości 4 m.

Zalety i wady

- ✔ Łatwy montaż, przestawianie i przechowywanie
- ✔ Szybkie i wydajne rozdrabnianie
- ✔ Mocno wciąga materiał
- ✔ Płaski, szeroki popychacz
- ✘ Brak pojemnika zbiorczego
- ✘ Trudno dostępne ostrze

Montaż/przechowywanie ★★★★★
Łatwość użycia ★★★☆☆
Efektywność ★★★★★
Jakość do ceny ★★★★★

NAJ-LEPSZY ZAKUP

Nasz wybór dla twoich potrzeb

Najlepszy w niskiej cenie
Hyundai Electric Garden Shredder 159,99 £

Ten prosty rozdrabniacz można szybko złożyć i łatwo przestawić. Ma długi kabel, wygodny popychacz i duży worek zbiorczy. Ostrza skutecznie i szybko rozdrabniają materiał, płynnie wciągając go do leja.

Najlepsze wyposażenie
Ryobi RSH2545B Corded 2500W Impact Shredder 179,00 £

To wyposażone w łatwy do założenia pojemnik zbiorczy urządzenie skutecznie rozdrabnia materiał na drobną ściółkę. Ma prostą konstrukcję i łatwo można je przestawić. Jaskrawy kabel ma dobrą długość. Przycisk resetowania pomaga w przypadku zacięć.

Najlepszy rozdrabniacz rotacyjny
Webb Electric Silent Shredder 234,99 £

Ten rozdrabniacz rotacyjny, jeden z najcichszych w testach, z łatwością rozdrabnia gałęzie. Mocno chwyta i wciąga materiał, wyrzucając go do znajdującego się poniżej dużego pojemnika. Posiada bieg wsteczny, który pomaga w przypadku utknięcia gałęzi.

Największa wydajność
Bosch AXT Rapid 2200 269,99 £

Łatwy montaż. Dobrze zaprojektowany model z dużym lejem, wyposażony w szeroki, solidny popychacz. Szybko radzi sobie ze wszystkimi gałęziami, płynnie chwytając je i wciągając do leja, a następnie rozdrabniając na drobną ściółkę.

eprasa.pl ee16bc33d8

Jak wybrać rozdrabniacz do gałęzi

Dobry rozdrabniacz bez problemu upora się z ogrodowymi resztkami, a gorszy będzie się często blokował i zajmie mu to całe wieki. Zanim dokonasz wyboru, przemyśl następujące kwestie:

Co chcesz rozdrobnić?

Większość amatorskich modeli elektrycznych poradzi sobie z gałęziami o grubości około 40 mm. Jeśli masz do rozdrabniania cieńsze i młodsze gałęzie oraz patyki, rozdrabniacz udarowy łatwo i szybko się z nimi upora.

Bardziej zdrewniały materiał lepiej nadaje się do rozdrabniacza rotacyjnego. Takie urządzenia rozdrabniają większość resztek poza świeżymi, młodymi pędami, które mogą utknąć w środku. Są też szybkie i mocno wciągają materiał, więc jeśli masz dużo resztek do przerobienia, dobrym wyborem będzie jeden z modeli rotacyjnych.

Jak często będziesz używać rozdrabniacza?

Jeśli rozdrabniacz regularnie wjeżdża i wyjeżdża z szopy, potrzebujesz modelu, który można łatwo przestawić. Zwróć uwagę na duże, mocne koła i wygodne uchwyty, a jeśli problemem jest waga urządzenia, wybierz rozdrabniacz udarowy, który będzie znacznie lżejszy do przemieszczania i manewrowania.

Jeśli planujesz korzystanie z urządzenia z dala od domu, na końcu ogrodu, sprawdź długość przewodu lub uwzględnij konieczność stosowania przedłużacza.

REKLAMA

HOME OF CONSUMER GOODS

christmasworld

26 –30. 01. 2024
FRANKFURT NAD MENEM

ONE FOR ALL
SEASONS

Dekoracje świąteczne i okolicznościowe, artykuły dla florystów i centrów ogrodniczych

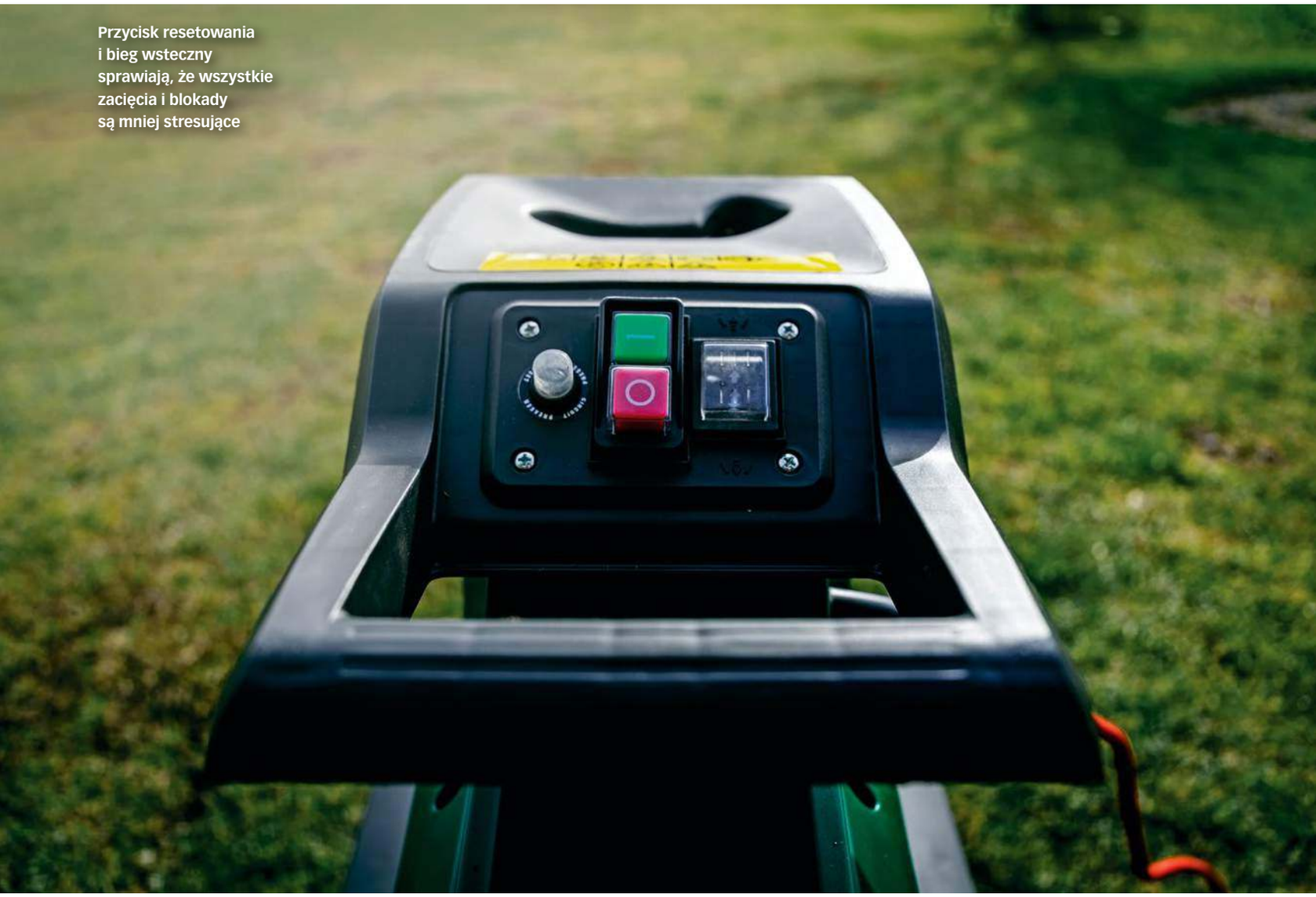
Doświadcz wyjątkowej różnorodności podczas pobytu na Christmasworld! Tylko tu czeka na Ciebie największa oferta dekoracji świątecznych i okolicznościowych, artykułów dla florystów i centrów ogrodniczych oraz wyjątkowy program towarzyszący: Trendy 24+, które zainspirują kolorami, materiałami oraz wzornictwem, a prezentacja Decoration Unlimited wraz z praktycznymi wskazówkami ekspertów odkryje nowy wymiar PoS.

info@poland.messefrankfurt.com
tel. (22) 49 43 200

Już teraz zarezerwuj kartę wstępu!

messe frankfurt

eprasa.pl ee16bc33d8

Przycisk resetowania i bieg wsteczny sprawiają, że wszystkie zacięcia i blokady są mniej stresujące

Jeśli miejsce do przechowywania urządzenia jest ograniczone, oceń, który typ rozdrabniacza lepiej sprawdzi się w przestrzeni, którą dysponujesz – większość rozdrabniaczy udarowych to wysokie i wąskie urządzenia, podczas gdy modele rotacyjne zazwyczaj można rozłożyć do rozmiaru pojemnika na śmieci i schować w szafce lub pod półką.

Co chcesz zrobić z rozdrobnionym materiałem?
W naszym teście niektóre rozdrabniacze szczególnie skutecznie produkowały drobne wióry, podczas gdy inne lepiej radziły sobie po prostu z mieleniem odpadów. Zastanów się, czy chcesz uzyskać atrakcyjną ściółkę na swoje rabaty, czy zadowoli cię po prostu zmniejszenie objętości odpadów ogrodowych, aby przyspieszyć ich kompostowanie.

Kosz lub torba na rozdrobniony materiał ułatwi jego przenoszenie i wykorzystanie, a im większy pojemnik, tym lepszy, bo nie będziesz tracić czasu na jego opróżnianie. Sztywny pojemnik może być łatwiejszy w użyciu, należy jednak pamiętać, że rozdrabniacze są wyposażone w mechanizm zabezpieczający, który uniemożliwia ich włączenie bez założonego pojemnika. Niektóre pojemniki wydają się dość kruche i jeśli pękną, należy je wymienić, w przeciwnym razie rozdrabniacz nie będzie działać.

Czy urządzenie jest bezpieczne?
Rozdrabniacze udarowe powinny być wyposażone w klapę zabezpieczającą w leju, chroniącą palce przed ostrzami. Ważna jest też stabilność urządzenia, dlatego należy sprawdzić, czy rozdrabniacz ma solidne nóżki, które zapewnią mu równowagę podczas użytkowania. Funkcja automatycznego zatrzymania jest niezbędna w przypadku, gdy ostrza zatną się na grubszym materiale (prędzej czy później tak się stanie), a przycisk resetowania pomoże uruchomić maszyny dopiero wtedy, gdy będzie gotowa do ponownej pracy.

Czy łatwo je obsługiwać i naprawić?
Ostrza tańszych rozdrabniarek udarowych mogą szybko stracić ostrą krawędź tnącą, dlatego upewnij się, że masz do nich łatwy dostęp – większość lejów wrzutowych otwiera się po przekręceniu pokrętła. Przed zakupem sprawdź, czy łatwo możesz kupić nowe ostrza. W rozdrabniaczach rotacyjnych należy regularnie regulować odstęp pomiędzy wałem a płytą. Upewnij się, że można to łatwo zrobić, w przeciwnym razie urządzenie nie będzie skutecznie pracować.

Gdzie kupić

- Bosch **www.amazon.co.uk**
- Cobra **www.cobragarden.co.uk**
- Einhell **www.einhell.co.uk**
- Hawksmoor **www.toolstation.com**
- Hyundai **www.hyundaipowerequipment.co.uk**
- Mac Allister **www.diy.com**
- Ryobi **www.diy.com**
- The Handy **www.thehandy.co.uk**
- Webb **www.webbgardenpower.co.uk**

OBEJRZYJ filmy i przeczytaj więcej recenzji narzędzi ogrodniczych na stronie **www.GardenersWorld.com/reviews**

eprasa.pl ee16bc33d8

WISAN SA
www.wisan.pl

ZAPOZNAJ SIĘ Z NASZĄ PEŁNĄ OFERTĄ

ZADZWOŃ **+ 48 15 812 22 53** | ZAMÓW ONLINE **WWW.SKLEP.WISAN.PL**

eprasa.pl ee16bc33d8

CZAS NA PRZYCINANIE

Postępuj za radami **Frances Tophill** dotyczącymi przycinania, aby przygotować swoją działkę na wiosenne przebudzenie

Styczeń zawsze kojarzy mi się z nowym początkiem w życiu i ogrodzie. Chociaż może jeszcze nie nadszedł ten moment, kiedy czujemy pierwsze oznaki wiosny – do przebiśniegów jest jeszcze daleko, noce są długie, a powietrze chłodne – to ten spokój jest jak głęboki oddech, zanim wszystko zacznie się powoli rozkręcać, a po około miesiącu znów zacznie rosnąć.

Ale na razie w ogrodzie jest cicho i pusto. Gdy nie dzieje się nic niepokojącego, nie trzeba się spieszyć i możemy spokojnie zająć się większymi zadaniami. Cięcie odmładzające często najlepiej wykonać wtedy, gdy rośliny są w stanie spoczynku – innymi słowy: teraz. Wykonujemy także inne duże prace, takie jak ogławianie, cięcie na odrośla i przycinanie w sadach (oprócz śliw i wiśni), a także mniejsze przycinki, jak uprzątnięcie bylin zielnych, które w końcu uległy zimnej pogodzie i nie zapewniają już ani pożywienia, ani schronienia dla dzikich stworzeń. Styczeń to fantastyczny czas w którym możemy dostać się na tyły rabat i przyciąć krzewy bez deptania roślin, ale pamiętaj, aby zrobić to, gdy ziemia jest stosunkowo sucha, aby jej nie ubić.

Sekatorem dwuręcznym wytnij pędy, z którymi nie poradzi sobie mały sekator

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE, WITH THANKS TO WEST DEAN GARDENS; JASON INGRAM

Cięcie starego jaśminowca

Starsze jaśminowce mogą się nadmiernie zagęścić i mieć mnóstwo sękatych gałęzi, więc wykonaj silne cięcie, gdy krzew jest w stanie spoczynku. Wkrótce ponownie zacznie intensywnie rosnąć. Wszystkie grubsze gałęzie mogą wymagać użycia piły zamiast sekatora – załóż rękawice ogrodnicze, aby ochronić dłonie przed jej ostrymi zębami

Przytnij teraz te rośliny

Po przycinkach, które teraz wykonujemy, powinniśmy się spodziewać jeszcze wielu przymrozków, dlatego teraz najlepiej przyciąć tylko naprawdę odporne rośliny, którymi można się zająć, gdy są całkowicie uśpione.

KASZTAN JADALNY (*Castanea sativa*) Żerdzie z tego drzewa doskonale nadają się latem na podpory dla roślin. Teraz jest najlepszy czas, aby przyciąć kasztany na odrośla [przy samej ziemi – red].

GRUSZE (*Pyrus*) Czas cięcia drzew rosnących pojedynczo wypada teraz, kiedy można łatwiej uzyskać dobry kształt konarów.

GLICYNIA (*Wisteria*) Skróć krótkopędy do dwóch lub trzech pąków od głównego pędu przed rozpoczęciem sezonu wegetacyjnego – teraz lub w przyszłym miesiącu.

IRGI ZRZUCAJĄCE LIŚCIE Kiedy znikną już owoce, można przyciąć irgi, aby zmniejszyć ich rozmiar i nadać im formę, jeśli rosną przy ścianie.

Tych roślin nie przycinaj

Pigwowiec, krzew łatwo rozmnażający się przez odrosty, można ciąć późną wiosną, aby nad nim zapanować

✗ **PIGWOWIEC** (*Chaenomeles*) Może odstawać od ściany, ale jeśli go teraz przytniesz, stracisz jego cudowne wczesnowiosenne kwiaty.

✗ **WIŚNIE** Te i inne drzewa pestkowe należy przycinać wiosną lub latem, aby uniknąć porażenia srebrzystością liści.

✗ **LAWENDA** Jeśli ją teraz przytniesz, roślina będzie bardziej podatna na zimowe mrozy. Lawenda i inne delikatniejsze rośliny zimozielone mogą łatwo zostać uszkodzone przez mróz.

✗ **TOPIARY I ŻYWOPŁOTY** Bukszpan (*Buxus*) jest podatny na choroby grzybowe, a cięcie w innej porze, niż późna wiosna lub lato może zwiększyć jego podatność na zachorowanie.

eprasa.pl ee16bc33d8

Odmładzanie jaśminowca

Jaśminowiec (zwany potocznie, chociaż błędnie, jaśminem) to piękny, silnie pachnący krzew. Zwykle wymaga prześwietlenia poprzez usunięcie 20-30% najstarszych pędów każdego lata, bezpośrednio po kwitnieniu. Jednak, jak każdy krzew, po kilku latach jaśminowiec może być już tak rozłożysty i niesforny, że przestanie się mieścić na swoim miejscu w ogrodzie. W takich przypadkach zimowe cięcie odmładzające znacząco ograniczy jego rozmiar, a później będzie mógł odrosnąć, ciesząc się lepszym zdrowiem, jednocześnie utrzymując pokrój i większą zwartość. Prawdopodobnie zauważysz, że po takim mocnym cięciu twój krzew nie będzie obficie kwitł w bieżącym sezonie.

Posadź jaśminowiec w pobliżu miejsca odpoczynku, aby cieszyć się jego zapachem

Krok po kroku

1 KORZYSTAJĄC z czystych, ostrych narzędzi, utoruj sobie drogę do środka krzewu i usuwaj stopniowo całą jego koronę, aż przytniesz wszystkie pędy blisko nasady, z której w tym roku wyrosną nowe pędy.

2 USUŃ wszystkie chwasty, takie jak bluszcz, które mogą zarastać środek rośliny. Takie postępowanie zwiększy przepływ powietrza i zmniejszy konkurencję o składniki odżywcze oraz wodę, a także oczyści gałęzie przed ostatecznym przycięciem.

3 WEŹ ostrą, sterylną piłę i starannie skróć jeszcze każdy pęd. Staraj się uzyskać odpowiedni kształt, aby przycięte pędy mogły odrosnąć pod odpowiednimi kątami, gdy zacznie się wiosna.

Dobra rada

Przycięcie krzewu z takimi długimi i rozłożystymi gałęziami może być kłopotliwe. Możesz potrzebować pomocy kogoś, komu podasz wycięte gałęzie i kto starannie ułoży je na stercie, a następnie wyniesie bez konieczności zadeptywania rabaty. Warto też założyć ciepłe, ochronne rękawice, szczególnie przy pracy z ostrymi narzędziami na mrozie i ewentualnie jakąś ochronę oczu, zwłaszcza jeśli na splątanych pędach znajdują się kolce.

Zachowaj ostrożność podczas wyciągania długich pędów

W ten sposób przytnij także

Wiele innych roślin skorzysta z takiego cięcia:

- Budleję można przycinać w ten sposób co roku w lutym lub marcu, a ponieważ kwitnie później od jaśminowca, nadal będziesz mieć na niej kwiaty w tym samym sezonie.
- Dereń biały (*Cornus alba*) należy przycinać w podobny sposób, aby uzyskać jeszcze więcej pięknych, kolorowych nowych pędów – ale poczekaj do wiosny, aby móc jak najdłużej cieszyć się jego czerwonymi pędami.

Jaśminowiec

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Kwitnienie												
Cięcie												

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; GETTY/GRIFFIN24

eprasa.pl ee16bc33d8

Odpowiadamy na pytania ogrodników

Nasi eksperci odpowiadają na ogrodnicze pytania, w tym te dotyczące wyboru robota koszącego, ratowania słabo rosnącego skrzydłokwiatu oraz przechytrzenia podstępnych wiewiórek.

Humaira Ikram
Humaira od ponad 10 lat pracuje jako projektantka ogrodów, a także prowadzi poświęcony temu kurs.

Bob Flowerdew
Bob jest ekologicznym ogrodnikiem, który zaprojektował swój ogród z myślą o uprawie jak największej ilości warzyw, owoców oraz roślin ogrodowych na kwiaty cięte.

Matt Biggs
Matt zdobywał doświadczenie w Kew i od ponad 30 lat profesjonalnie zajmuje się ogrodnictwem.

P Jakie trawy posadzić, aby ukryć ogrodzenie sąsiada?

Helaine Plaistowe, email

O HUMAIRA ODPOWIADA W tym celu trawy nieźle się sprawdzą, ale jeśli zasychają na zimę, to będziesz musiała je mocno przyciąć w lutym lub marcu – ogrodzenie sąsiada będzie widoczne, dopóki roślina nie odrośnie. Jeśli nie jest to dla ciebie przeszkodą, możesz rozważyć posadzenie miskanta chińskiego (*Miscanthus sinensis*) 'Zebrinus' ze względu na jego pasiaste liście. Alternatywnie możesz wypróbować inne odmiany miskanta, takie jak 'Malepartus' lub 'Flamingo' – obie charakteryzują się schludnym, wyprostowanym pokrojem i dorastają do około dwóch metrów wysokości.

A czy myślałaś o pnączach? Obecnie można kupić gotowe zielone ściany z jaśminu gwiazdkowego (*Trachelospermum jasminoides*), a także z bluszczu. Są one dostarczane w małych korytkach, a rośliny są gotowe do uprawy na panelu ogrodzeniowym.

Inną opcją jest powojnik (*Clematis*) 'Winter Beauty' – zimozielone pnącze o dzwonkowatych kwiatach, kwitnące od grudnia do lutego [wytrzymuje do -15°C – red.]. Pnącza, takie jak te wymagają jedynie przycinania, służącego zachowaniu kształtu, a nie corocznej pielęgnacji, której wymagają żywopłoty, aby wyglądały elegancko.

PiO ODPOWIEDŹ EKSPERTÓW
Rośliny zasłaniające ogrodzenie

Kwiatostany miskanta mogą dobrze wyglądać od lata do późnej zimy

Oman wspaniały (*Inula magnifica*) tworzy gęstą kępę z wysokimi kwiatami

O MATT ODPOWIADA Jeśli gleba jest lekka i dobrze osuszona, wypróbuj elegancką trawę *Ampelodesmos mauritanicus*. Osiąga ponad dwa metry i z czasem tworzy kępy twardych, skórzastych, wiecznie zielonych liści, które latem dodatkowo zdobią fontanny wysokich, jasnych łodyg z opadającymi kwiatostanami.

Nie ograniczaj się jednak tylko do traw: możesz wypróbować wysokie byliny. W głębokiej, zasobnej glebie wypróbuj rdest *Persicaria alpina*. Silnie rosnące, ale nieinwazyjne pędy osiągają prawie dwa metry. Późnym latem zwieńczone są puszystymi główkami małych, kremowobiałych kwiatów, które następnie zmieniają kolor na brązowo-różowy i zielony. Nie wymaga podpór, ale potrzebuje osłony.

Dwa inne bylinowe olbrzymy na wilgotną glebę to wiązówka czerwona (*Filipendula rubra*) 'Venusta', ceniona za swoje wspaniałe, jasnoróżowe, pierzaste kwiaty w lipcu i sierpniu, oraz duży, owłosiony oman wspaniały (*Inula magnifica*), mający jasne, kudłate kwiaty w kształcie stokrotek (kwitną w połowie lub pod koniec lata).

eprasa.pl ee16bc33d8

Prostota japońskich ogrodów żwirowych sprawia, że są oazą relaksu

P Co mogę posadzić na zacienionym, żwirowym stanowisku?

Kathy Toms, Devon

O HUMAIRA ODPOWIADA

To brzmi jak idealne stanowisko dla japońskiego ogrodu żwirowego z dodatkiem kilku dużych kamieni lub głazów, jeśli to możliwe.

Po dodaniu tych elementów i ławki, możesz posadzić kilka kosodrzewin oraz dodać nieco akcentów kolorystycznych w postaci klonów palmowych. Lubią one miejsca półcieniste i osłonięte przed wiatrem. Wybrałbym niedużą, zieloną odmianę klonu przebarwiającego się jesienią. Na przykład klon palmowy (*Acer palmatum*) 'Dissectum Viride', który wiosną i latem jest świeżo zielony, a później jego liście kolorem przypominają zachód słońca – są żółte i pomarańczowe.

Możesz dodać trochę traw lub roślin okrywowych, ale jeśli obszar jest niewielki, nie jest to konieczne.

P Czy szczury powrócą, jeśli znów będziemy dokarmiać ptaki?

John Dutfield, West Midlands

O BOB ODPOWIADA Z przykrością stwierdzam, że prawdopodobnie szczury nadal tam są, po prostu nie są aż tak zauważalne i być może są mniej liczne.

Dokarmianie ptaków, podobnie jak każde inne źródło pożywienia, przyciąga i zwiększa ich liczbę. Dlatego musisz upewnić się, że szczury mają utrudniony dostęp do karmy dla ptaków.

Nigdy nie rozrzucaj pokarmu dla ptaków na ziemi. Zamiast tego umieść go w karmniku i utrzymuj go w czystości, aby zapobiec chorobom. Karmnik musi być zawieszony na haku lub umieszczony wysoko na gładkim słupku, aby uniemożliwić szczurom wspinanie się.

Ptaki mają tendencję do rozsypywania pokarmu podczas jedzenia, więc jeśli to możliwe, ustaw karmnik w miejscu, gdzie można posprzątać pozostałości pokarmu. Ponadto, karmę wykładaj rano, aby większość z niej zniknęła, gdy wieczorem pojawią się szczury.

Umieść karmnik w miejscu, w którym można go regularnie czyścić

***Iris unguicularis* jest przystosowany do suchych warunków Afryki Północnej**

P Co to za irys i jak należy o niego dbać?

Lesley Bowler, email

O MATT ODPOWIADA

To *Iris unguicularis*, który późną zimą wytwarza silną, zimozieloną kępę o ciemnych liściach oraz intensywnie pachnących, fioletowych kwiatach z żółtymi i białymi znaczeniami.

Wymaga przepuszczalnego, ciepłego i słonecznego stanowiska; kwitnienie jest obfite po gorącym, suchym lecie, a słabsze, jeśli poprzednie lato było pochmurne. Idealnym miejscem dla niego jest przepuszczalna gleba u podstawy muru lub ogrodzenia.

P Co to za biały nalot na moim storczyku?

Patricia Holt, email

O BOB ODPOWIADA Biały nalot, szczególnie jeśli wygląda jak małe kawałki waty, to najprawdopodobniej oznaka żerowania wełnowca – szybko rozmnażającego się szkodnika wysysającego soki z rośliny.

Nalot można po prostu zmyć ciepłą wodą z odrobiną mydła. Powtarzaj zabieg w razie potrzeby. Swoje rośliny opłukuję pod prysznicem.

P Chcę zastąpić trawnik łąką kwietną. Czy powinienem przekopać glebę glebogryzarką?

Alix Jones, email

O HUMAIRA ODPOWIADA

Możesz zostawić trawę, aby urosła wyższa, co samo w sobie stworzy nowe siedlisko dla dzikiej przyrody.

Trawa ma tendencję do zagłuszania polnych kwiatów, więc osłab ją, sadząc na tym obszarze szelężnika mniejszego, który częściowo pasożytuje na trawach. Pomóc może również silne przycięcie trawnika w środku lata, które osłabi korzenie trawy, a następnie usunięcie ściętej trawy, aby umożliwić kiełkowanie oraz wzrost nasion polnych kwiatów.

Jeśli ostatecznie zdecydowałeś się na usunięcie darni, najłatwiejszym sposobem jest wynajęcie wycinarki do darni, która usuwa trawę w pasach. Po ścięciu, darń należy ułożyć do góry nogami w kącie ogrodu, aby rozłożyła się i zamieniła w kompost.

Inną opcją jest metoda bez kopania. Wystarczy położyć karton na trawie, a następnie nasypać grubą warstwę kompostu na wierzch, aby natychmiast uzyskać miejsce do siewu. Aby utrzymać trawę w ryzach, musisz mieć ją na oku i w razie potrzeby ręcznie odchwaszczać grządkę.

Ułóż niechcianą darń do góry nogami, aby przekształcić ją w użyteczny kompost

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; JASON INGRAM, TONY BAGGETT / ADOBESTOCK

eprasa.pl ee16bc33d8

Metalowe etykiety do roślin są trwałe, a także łatwe do czyszczenia i wykorzystania ponownie

P Jaki jest najlepszy sposób oznaczania roślin?

Caryl Stamp, email

O BOB ODPOWIADA Najpierw podpisuję ołówkiem 2B, aby napis był trwały, a następnie nadpisuję go markerem, aby napis był czytelny. Jeśli powtórzysz to po drugiej stronie znacznika, napis będzie trwalszy, ponieważ jedna strona etykiety jest zawsze z dala od światła słonecznego, które może powodować blaknięcie napisu.

Lubię metalowe etykiety, szczególnie kawałki ze starych żaluzji, ponieważ są wystarczająco duże, aby można je było odczytać bez okularów.

Warto zmienić warunki słabo rosnącej roślinie domowej

P Jak ożywić słabnący skrzydłokwiat?

Matilda, email

O MATT ODPOWIADA Wygląda na to, że roślina cierpi z powodu zimna. Umieść ją w jasnym, ale rozproszonym świetle i nie podlewaj jej przez zimę. Używaj letniej wody, aby utrzymać glebę lekko wilgotną, chroń roślinę przed chłodem i przeciągami oraz utrzymuj w pomieszczeniu minimalną temperaturę 20°C. Regularnie zraszaj liście letnią wodą, aby utrzymać wilgotność powietrza.

P Które małe krzewy długo kwitną?

Ken Magill, email

O HUMAIRA ODPOWIADA Ken, co powiesz na lawendę? Odmiana 'Hidcote' jest jedną z moich ulubionych i uważam, że jej kwiaty utrzymują się dość długo.

Alternatywą jest zawsze osmantus Burkwooda (*Osmanthus* x *burkwoodii*) lub *O. delavayi*, z których oba mają piękne zielone liście przez cały rok i wiosną wytwarzają małe białe, pachnące kwiaty. Albo *Hoheria sexstylosa* 'Stardust', która ma ciemnozielone, ząbkowane liście i latem wytwarza pachnące białe kwiaty.

Przycinana co roku lawenda zachowuje zwarty, zdrowy pokrój

Młode karpy szparagów ukorzenią się lepiej niż dojrzałe

P Czy dopiero posadzone szparagi będę mogła przesadzić, przeprowadzając się do nowego domu?

Wendy Fox, email

O BOB ODPOWIADA Zawsze warto sadzić szparagi. Powstrzymywanie się od zbioru przez co najmniej dwa pierwsze lata jest trudne, ale późniejsze plony są naprawdę warte zachodu.

Posadź jednoroczne karpy, a nie starsze – te mogą wydawać się bardziej wartościowe, ale często wolniej się przyjmują. Następnie, gdy będziesz planować przeprowadzkę, możesz zabrać te karpy ze sobą. Jeśli jednak ich wiek przekroczy, powiedzmy, cztery lata, znacznie lepiej będzie posadzić nowe karpy, które szybciej się ukorzenią.

Problem ze szparagami polega na tym, że w przeciwieństwie do wielu innych roślin wieloletnich, które regenerują się po podzieleniu lub uszkodzeniu, ich korzenie nie odrastają łatwo, jeśli zostaną skrócone. Oczywiście sadzenie nowych karp oznacza również, że tuż przed przeprowadzką możesz całkowicie przyciąć stare rośliny, aż do momentu, kiedy obumrą.

P Rdestnica podługowata zarosła całkowicie mój staw. Co powinnam zrobić?

Louise Burnell, email

O BOB ODPOWIADA Rdestnica może być inwazyjna, ale jest również bardzo dobrym natleniaczem dla stawu, a zielona masa nada się do kompostownika.

Wyrywanie jej jest najlepszą metodą zwalczania. Alternatywnie możesz zapewnić jej konkurencję, sadząc inne równie silne rośliny, takie jak lilie wodne lub sitowie.

P Czy mogę przesadzić drzewa owocowe, rosnące w donicach, na podwyższoną grządkę?

Alan Bird, email

O MATT ODPOWIADA Możesz przesadzić drzewa w dowolnym momencie od teraz do późnej zimy, zanim zaczną rosnąć, o ile ziemia nie jest podmokła ani zamarznięta.

Rozluźnij bryłę korzeniową, aby pomóc korzeniom rosnąć na zewnątrz. Jeśli korzenie rośliny splątały się w doniczce, weź nóż i wykonaj kilka płytkich nacięć na powierzchni bryły korzeniowej, aby ułatwić jej rozluźnienie.

Wykop najlepiej kwadratowy, a nie okrągły otwór, w którym posadzisz drzewo: pomoże to korzeniom wejść w głąb otaczającej gleby. Przede wszystkim uważaj, aby nie posadzić drzew zbyt głęboko: poziom nowego podłoża powinien być taki sam, jak w doniczkach. Upewnij się również, że etykieta pozostaje z rośliną.

Podczas sezonu wegetacyjnego podlewaj rośliny obficie. W ciągu pierwszych kilku lat usuwaj zawiązki owoców, tak aby energia rośliny skierowana była na rozrost drzewa i silnej bryły korzeniowej, a nie na produkcję owoców.

Podczas sadzenia zawsze delikatnie rozluźnij korzenie drzew rosnących w doniczkach

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; PAUL DEBOIS; JASON INGRAM; EVGENIIA_1010 / ADOBESTOCK

eprasa.pl ee16bc33d8

pytania i odpowiedzi

Duży, nierówny trawnik może wymagać kosiarki z lepszymi kołami

P Mam dość koszenia. Którego robota koszącego wybrać?

Greta Bennell, email

O HUMAIRA ODPOWIADA Zamierzałam kupić jedną z automatycznych kosiarek dla mojej mamy, więc co nieco poczytałam. Ceny zaczynają się od około 1700 złotych i mogą znacznie przekroczyć pięć tysięcy.

Zastanów się, jak często kosisz trawnik, jak duża jest przestrzeń, jakie są nachylenia trawnika i ile jest przeszkód, które należy ominąć. Wszystkie te czynniki będą miały wpływ na ostateczny wybór.

Kiedy już wybierzesz robota koszącego dla siebie, wszystkie działają w podobny sposób. Musisz rozłożyć linkę ograniczającą obszar roboczy, a kosiarka będzie kosić tylko do tego miejsca.

Jeśli chodzi o zasilanie, większość z nich działa na akumulatorach litowych, co samo w sobie jest dość kontrowersyjne. Wydobycie litu można przeprowadzić w sposób mniej szkodliwy dla środowiska, ale obecnie nie stosuje się takich metod.

W takim momencie chciałabym mieć kozę, aby mój trawnik rósł nisko. Rozważyłabym też zostawienie wyższej trawy lub stworzenie trawnika bioróżnorodnego, który nie wymaga koszenia. Powodzenia w znalezieniu odpowiedniego rozwiązania!

P Czy w donicy mogę uprawiać najpierw wczesne odmiany ziemniaków, a następnie sadzić późne?

Peter, Kent

O BOB ODPOWIADA Tak naprawdę podział ziemniaków na „wczesne" i „późne" oznacza „szybki zbiór – umiarkowany plon" i „późny zbiór – większy plon".

Jeśli obie odmiany zostaną posadzone w gruncie na Wielkanoc, wczesne ziemniaki dadzą plony i znikną w lipcu, podczas gdy późne ziemniaki będą rosły i przybierały na masie aż do września.

Aby uzyskać jeden plon po drugim w tych samych pojemnikach, najlepiej byłoby rozpocząć uprawę wczesnych odmian nawet wcześniej niż zwykle, osłaniając ją w chłodniejsze noce kapturami zrobionymi z plastikowych worków. Po zebraniu tej partii będzie wystarczająco dużo czasu na uprawę kolejnej wczesnej odmiany. Upewnij się, że ta druga partia sadzeniaków została zakupiona zimą – należy je przechowywać w chłodnym i ciemnym miejscu na kilku tygodni przed sadzeniem.

Innym sposobem byłoby posadzenie około Wielkanocy wczesnych ziemniaków w głównym pojemniku, a późnych odmian w mniejszych donicach po to, aby następnie przenieść je do głównego pojemnika w miarę dostępności miejsca, pamiętając o odświeżeniu lub wymianie podłoża.

Ziemniaki świetnie nadają się do uprawy w dużych doniczkach

P Dlaczego choinki zawsze usychają, mimo trzymania ich na zewnątrz przez cały rok?

Coleen Thorpe, email

O BOB ODPOWIADA Po pierwsze, mimo że te drzewka są sprzedawane w doniczkach, to wcale nie rosną w nich długo.

Po drugie, najprawdopodobniej nie były posadzone w doniczkach odpowiednio, z niewystarczającą ilością korzeni: może wystarczyła ona do przesadzenia, ale nie do przetrwania w gorącym, suchym pomieszczeniu.

Wiąże się z tym się trzecia kwestia – choinki są to wytrzymałe, górskie drzewa, które nie nadają się do naszych domów. Nawet jeśli będziesz podlewać je codziennie, to suche powietrze i słabe światło w pomieszczeniach nadal będzie dla nich zabójcze.

Nagłe zmiany są również niekorzystne, więc najlepiej jest zahartować drzewko przed przeniesieniem go na zewnątrz – przez tydzień wystawiając je w ciągu dnia, a następnie zabierając na noc do domu.

Drzewka bożonarodzeniowe poradzą sobie lepiej, jeśli zostaną stopniowo zaaklimatyzowane do panujących warunków

P Jak uchronić cebule tulipanów przez wiewiórkami? Próbowałem już siatki i przysypywania żwirem.

Mike, County Durham

O MATT ODPOWIADA W przypadku tulipanów w pojemnikach jedną z metod jest przechowywanie doniczek w garażu lub szopie, a następnie przeniesienie ich na zewnątrz dopiero wiosną, gdy cebulki zaczną rosnąć. Można też zabezpieczyć doniczki pozostawione na zewnątrz za pomocą siatki na woliery lub podobnej drobnej metalowej siatki. Gdy cebulki zaczną wypuszczać pędy, można ją zdjąć. Staraj się korzystać z ciężkich pojemników, ponieważ wiewiórki mogą łatwo przewrócić mniejsze doniczki.

W przypadku tulipanów w gruncie, przykryj miejsce sadzenia siatką na woliery, a także posadź cebulki głębiej – nawet do pięciokrotnej ich wysokości.

Można odciągnąć wiewiórki od miejsca sadzenia, zapewniając im alternatywne źródła pożywienia, takie jak orzechy laskowe. Sztuczne ptaki drapieżne, takie jak sowy i sokoły, oszukają je na krótki czas, dlatego muszą być regularnie przenoszone w nowe miejsca, w przeciwnym razie wiewiórki zaczną je ignorować.

Głębokie sadzenie roślin może być dobrym sposobem na powstrzymanie wiewiórek przed zjadaniem cebulek

eprasa.pl ee16bc33d8

Felieton

Opowieści Titchmarsha

Gdy ogród śpi, a Boże Narodzenie to już tylko wspomnienie, nadchodzi idealna pora na realizację terapeutycznych zimowych prac – przekonuje **Alan**

To właśnie ten czas w roku: czas na sortowanie, na odkładanie rzeczy na miejsce, gdy ogród jest pogrążony we śnie; szansa na wysforowanie się na czoło w wyścigu z naturą. Wiesz, o co chodzi: czyszczenie, oliwienie i ostrzenie narzędzi, sprzątanie szopy, mycie ścieżek myjką ciśnieniową... Chyba wszystkie te zadania mieszczą się w nielubianej kategorii uciążliwych obowiązków, ale mają one to do siebie, że gdy już je wykonamy, czujemy się nieprawdopodobnie wręcz wspaniali.

Tak, wiem, że trzeba się nieco narobić, ale gdy w szopie jest ciepło, gra radio (może jakaś dobrowolnie wybrana klasyka), a w zasięgu ręki mamy kubek z parującym napojem, mózg wyłącza się i można przekształcić tę mordęgę w terapię. Wiem, że to działa: uciekam się do tej sztuczki, gdy tylko pokonam pierwszą przeszkodę, czyli wstanę z fotela z zamiarem działania.

Jedna z prac ogrodniczych szczególnie często skłania do skrobania się po głowie: to identyfikacja roślin. Problem rozwiąże oczywiście stosowanie etykiet – unikanie ich to jak proszenie się o złe samopoczucie. Sam wiesz, jak to jest: kupujesz roślinę, która ci się podoba i robisz mentalną notatkę z jej nazwą, a może nawet zapisujesz ją na kawałku papieru – który następnie gubisz. Albo przechowujesz znacznik z donicy producenta gdzieś w szopie, a potem gdzieś się on zawierusza i głęboko w sercu

> Jedna z prac ogrodniczych szczególnie często skłania do skrobania się po głowie: to identyfikacja roślin. Problem rozwiąże oczywiście stosowanie etykiet – unikanie ich to jak proszenie się o złe samopoczucie.

wiesz, że wiosną albo latem ktoś, kto przyjdzie obejrzeć twój ogród, z pewnością zapyta cię o nazwę tej rośliny, i że za nic w świecie nie będziesz mógł sobie jej przypomnieć.

Dawno temu mój ogród odwiedziły dwie byłe główne ogrodniczki z ogrodu Vity Sackville-West w Sissinghurst: Pam Schwerdt i Sibylle Kreutzberger. Razem z żoną byliśmy stosownie przejęci. Oczywiście ogród przed ich przyjazdem dopieściłem do ostatniego źdźbła trawy i naprawdę mogę powiedzieć, że wyglądał dobrze. Akurat kwitły tulipany i dwie wąskie rabaty po obu stronach ścieżki prowadzącej do szklarni wyglądały dzięki nim szczególnie jasno i radośnie. Jedyny problem polegał na tym, że nie mogłem sobie przypomnieć nazwy odmiany tulipana kwitnącej na różowo, którą posadziłem ubiegłej jesieni – w liczbie 500 sztuk.

Nie było czym się martwić: było mało prawdopodobne, że panie zainteresują się zwyczajnymi różowymi tulipanami, gdy wokół było tyle bardziej godnych uwagi i spektakularnych roślin – również rzadkich, z których byłem bardzo dumny. Obszedłem ogród, robiąc mentalne notatki z odpowiedziami, a potem dodatkowo je przećwiczyłem.

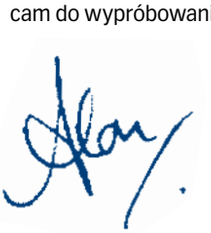
Zapewne zgadniecie, co się stało: owe damy zapytały jedynie o nazwę różowego tulipana. Nie byłem w stanie im jej podać. Uśmiechnęły się ze zrozumieniem i przeszły do niewielkiego stolika, na którym ustawiliśmy porcelanowe filiżanki i imbryk z herbatą oraz świeżo upieczone przez żonę florentynki. Panie były bardzo uprzejme.

Tydzień później otrzymaliśmy list z podziękowaniem. Nie wspomniano w nim o roślinach z naszego ogrodu, a jedynie o poetyckich wręcz walorach florentynek mojej małżonki. Czegoś mnie to nauczyło. Obecnie znakuję wszystkie rośliny.

Problem z etykietami polega oczywiście na tym, że powinny być zauważalne tam, gdzie rośnie dana roślina, ale nie powinny razić w oczy jaskrawością z drugiego końca ogrodu. Białe plastikowe znaczniki sprawiają, że ogród przypomina cmentarz, bo wyglądają jak wyblakłe nagrobki. Po latach prób i błędów znalazłem idealne rozwiązanie: czarne plastikowe znaczniki z wydrukowaną na biało nazwą. Maszynka, na której drukuję te paski, przypomina nieco sklepowy terminal do kart płatniczych, ale wypluwa etykietę, gdy wpiszę nazwę i nacisnę guzik. Zapewniła mi jedno z najsympatyczniejszych zadań na zimę – łatwo je wykonać w szopie lub po południu przed telewizorem.

Nie przeczesuję już pamięci jak szalony w odpowiedzi na czyjeś pytanie, bo etykiety są dobrze umiejscowione. Co jakiś czas je sprawdzam i wymieniam uszkodzone, ale mam je już od ładnych paru lat i dają mi spokój ducha oraz są pomocą dla pamięci, gdy muszę zidentyfikować moje małe skarby. Obecnie czekam na przybycie kogoś, na kim będę mógł zrobić wrażenie swoją encyklopedyczną wiedzą z zakresu botanicznego bogactwa w moim ogrodzie. W interesie waszego spokoju ducha połączonego z niewielką dozą samozadowolenia, zachęcam do wypróbowania mojej metody.

ZDJĘCIA: JASON INGRAM. ILUSTRACJA: CHRIS MADDEN ILLUSTRATION

eprasa.pl ee16bc33d8

Gardeners' World EDYCJA POLSKA

Polska

Redaktor naczelna
Małgorzata Wójcik
malgorzata.wojcik@avt.pl

Redaktor merytoryczny
Łukasz Skop
lukasz.skop@avt.pl

Asystent wydawcy
Anna Cember
anna.cember@avt.pl

Współpracownicy
Anna Moroz-Darska,
Bożka Piotrowska,
Klaudia Kossowska,
Katarzyna Kaczan-Borowska,
Marta Karcz,
Grzegorz Falkowski,
Katarzyna Bellingham,
Małgorzata Kalemba-Drożdż

Marketing i reklama
Marta Zaczek
marta.zaczek@avt.pl
tel. 22 257 84 76

Anna Brzywczy
anna.brzywczy@avt.pl
tel. 883 125 997

DTP
Studio Adekwatna

Prenumerata
prenumerata@avt.pl
tel. 22 257 84 22 (godz. 10:00–14:00)

Kolportaż
Paweł Gago
pawel.gago@avt.pl
tel. 22 257 84 24

United Kingdom

GARDENERS` WORLD
MANAGING DIRECTOR
Catriona Bolger

EDITOR-IN-CHIEF
Lucy Hall

ASSOCIATE EDITOR
David Hurrion

BBC STUDIOS, UK PUBLISHING
CHAIR, EDITORIAL REVIEW BOARDS
Nicholas Brett

MANAGING DIRECTOR, CONSUMER PRODUCTS AND LICENSING
Stephen Davies

COMPLIANCE MANAGER
Cameron McEwan

DIRECTOR, MAGAZINES AND CONSUMER PRODUCTS
Mandy Thwaites

UK.publishing@bbc.com
www.bbcstudios.com

IMMEDIATE MEDIA CO LTD
CHAIRMAN
Martin Weiss

CEO
Tom Bureau

DIRECTOR OF INTERNATIONAL LICENSING AND SYNDICATION
Tim Hudson

INTERNATIONAL PARTNERS MANAGER
Molly Hope-Seton

Adres redakcji
„Gardeners' World. Edycja Polska"
ul. Leszczynowa 11
03-197 Warszawa
tel. 22 257 84 99
www.magazyngardenersworld.pl

Źródłowe materiały publikacyjne pochodzą z miesięcznika brytyjskiego „Gardeners' World".

© Copyright 2024 AVT

Mimo wszelkich starań przy opracowaniu materiału do tego czasopisma, wydawca nie ponosi odpowiedzialności za jakiekolwiek błędy w tym czasopiśmie.

Redakcja nie ponosi odpowiedzialności za zamieszczone na łamach pisma „Gardeners' World. Edycja Polska" treści reklamowe oraz artykuły promocyjne.

Wydawca
AVT-Korporacja Sp. z o.o.
ul. Leszczynowa 11
03-197 Warszawa tel. 22 257 84 99

Wydawnictwo AVT należy do Izby Wydawców Prasy

Miesięcznik, nr 01-02/2024

Magazyn jest wydawany na licencji brytyjskiego wydawnictwa Immediate Media Co Ltd

oraz BBC Studios

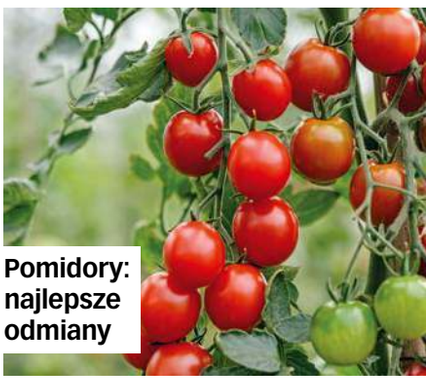
BBC Gardeners World magazine is published by AVT-Korporacja Sp. z o.o. under licence from BBC Studios, Television Centre, Wood Lane, London W12 7TQ. The Gardeners World logo and the BBC Blocks are the trade marks of the British Broadcasting Corpo-ration. Used under licence. © Immediate Media Company Limited. All rights reserved. Reproduction in whole or part prohibited without permission.

W następnym numerze...

marcowe wydanie
w sprzedaży pod koniec lutego

Wiosenne prace w Longmeadow

Pomidory: najlepsze odmiany

Polecane sklepy ogrodnicze

The Garden Bellingham – sklep internetowy
501 420 622 • kontakt@kasiabellinghamsklep.pl • www.kasiabellinghamsklep.pl

TopSzklarnie.pl – sklep internetowy
516 809 133 • szklarnie@agrocentrum.com.pl • www.topszklarnie.pl

Kielce

ACM Agrocentrum
25-330 Kielce, Sandomierska 207
41 342 55 83
sandomierska@agrocentrum.com.pl
www.agrocentrum.com.pl

ACM Agrocentrum Centrum Kwiatowe Holandia
25-502 Kielce, Paderewskiego 38
41 368 40 39
paderewski@agrocentrum.com.pl
www.agrocentrum.com.pl

Kozłów

ACM Agrocentrum Sklep Rolny
32-241 Kozłów, Kozłów 256
41 384 10 29
www.agrocentrum.com.pl

Miechów

ACM Agrocentrum
32-200 Miechów, Topolowa 3
41 383 15 34
www.agrocentrum.com.pl

Płońsk

Centrum Ogrodnicze Eljan
09-100 Płońsk, Skarżyn, Wyszogrodzka 14
603 984 504 • nuzynski.eljan@wp.pl
www.eljan.eu

Puławy

Centrum Ogrodnicze Ogród Marzeń Aldona Sójka
24-100 Puławy, Lubelska 100
697 084 823 • szkolkisojka@gmail.com
www.szkolkisojka.pl

Nowodworce

Davis & Kryjan-Gardens s.c. Centrum Ogrodnicze
16-010 Nowodworce, Kwiatowa 7
85 744 15 95 • ogrody@dkgardens.pl
www.dkgardens.pl

Tuczempy

Centrum Ogrodnicze Piotrów Alicja Piotrów
37-514 Tuczempy, Kwiatowa 7
16 623 19 84 • kwiaty.piotrow@wp.pl
www.ogrodnictwo-piotrow.pl

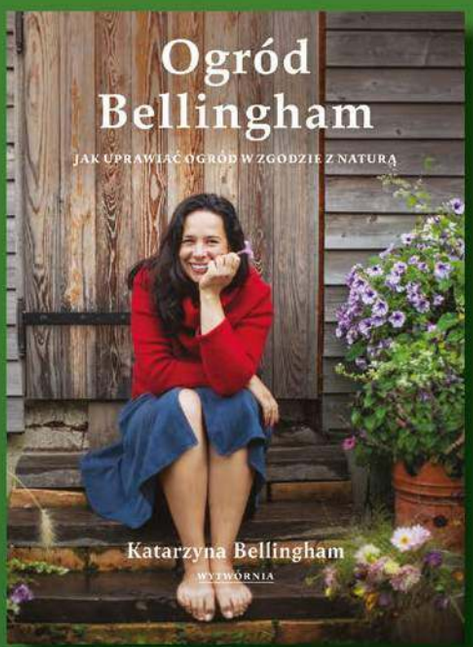
W tych sklepach zawsze znajdziesz magazyn „Gardeners' Word. Edycja Polska" oraz wydania specjalne. Serdecznie zapraszamy wszystkie sklepy ogrodnicze do współpracy B2B: **22 257 84 99 (godz. 09:00–15:00) • prenumerata@avt.pl**

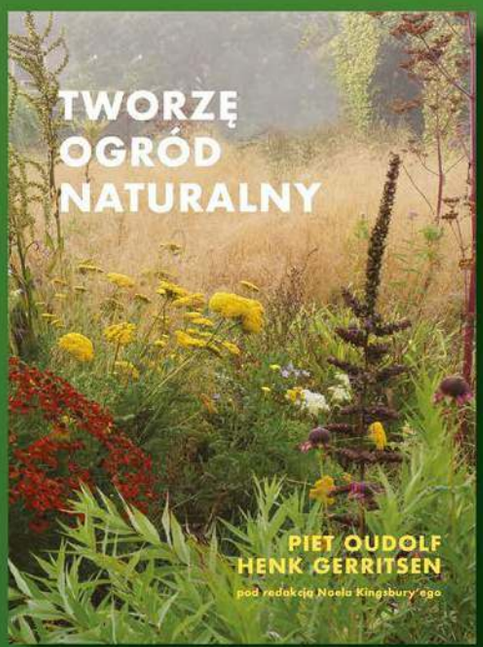

e-prasa.pl/ee16bb33d8

BBC
PLANETA
ZIEMIA
III
Niedziela 11:00, premiera 4 lutego
BBC EARTH
bbcearth.com

NOWOŚCI W ULUBIONYM KIOSKU

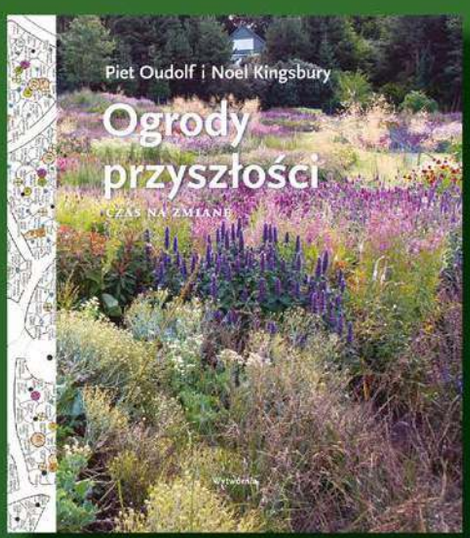
KSIĄŻKI Z RABATEM DO 30%

Zobacz pełną ofertę – ponad 500 tytułów!

Zamów na www.UlubionyKiosk.pl

eprasa.pl ee16bc33d8